

Maart 1997, 16e jaargang nummer 147

Samenlevingsopbouw

Sport en opbouwwerk

De (her) ontdekking
van het sportbuurt-
werk

Sport blijft sociaal
vernieuwend

We maken er werk
van

thema

- 3: De (her)ontdekking van het sportbuurtwerk,
Kees Stuuroop
- 5: 1995-2003: Nederland in Beweging!, Rogier Wiercx
- 9: Sport en spel voor "oud-en-lui", Rogier Wiercx
- 11: Sport blijft sociaal vernieuwend, VWS-nota
- 14: De buurtsportwerker wordt sportconsulent,
Rogier Wiercx
- 15: Sport als middel voor sociaal beleid, Rogier Wiercx
- 16: Sport als rode draad van het wijkweefsel,
Rogier Wiercx
- 18: Britse rugby'ers inspireren Sparta-sterren en
hun fans, Rogier Wiercx
- 20: De Rotterdam-Rabat race, Rogier Wiercx
- 21: Sportstimulering in Drenthe, STAMM-sport
- 23: Kiosk, Norbert Broenink
- 25: Community Development around the World
- 26: Twee projectideeën
- 27: Voetbal houdt jongeren van de straat, OK-Berichten
- 28: Sporten in de wijk, Adriaan van Duinen
- 30: Sportbeleid in Zwolle, J.M. Machiels
- 33: Young United wil meer, Adri van Drielen
- 34: Sportopbouwwerk in het centrum van Rotterdam,
Bart Kleyweg
- 35: Vechten op afspraak nieuw fenomeen,
Guus van Holland
- 36: Bestrijding voetbalvandalisme kan anders,
Illya Jongeneel
- 41: Vraag, klant en gebruiker, Gui van Hooijdonk
Afspraken over leefbaarheid, Laboratorium
Leefbaarheid
- 42: Je doet gewoon niet mee aan die onzin!,
project De Held
- 44: Schildersproject ADO-Den Haag, Mooi well
- 45: LOSB op de bres voor sportstimulering, LOSB
- 46: We maken er werk van, Erna Nieboer
- 47: Kunst-stuk aan de Maas, Kwaliteitspanel Rotterdam

In deze thema-editie zult u veel materiaal vinden over de **relatie tussen sport en welzijn**. De redactie achtte het opportuun om een inventarisatie te maken van beleid en praktijk op dit snijvlak van twee beleidsterreinen, die vroeger vanzelfsprekender 'hand in hand' gingen.

In dit nummer wordt aandacht besteed aan de **landelijke campagnes op sportgebied**, die zijn gericht op sport- of bewegingsstimulering. Ook **lokale projecten** komen aan de orde. Daarnaast is er een blokje over **preventie voetbalvandalisme** opgenomen. In dit onderwerp zien wij goede kansen voor het jeugdopbouwwerk om zich te profileren.

MO/Samenlevingsopbouw is een vakblad van, voor en over de samenlevings- en opbouwwerkpraktijk. Het verschijnt tenminste acht maal per jaar.

Samenstelling en redactie: Fenny Gerrits (eindredactie), Greet Hettinga, Wil van de Leur, Chris Veldhuysen en Kees stuuroop.

Administratieve ondersteuning: Patty schellekens en John Struiken.

Foto/illustratie omslag: Schildersproject, ADO Den Haag.

DTP: John Struiken

Omslag en druk: Stimio Meteren.

De jaarabonnementsprijs bedraagt f 72,50 voor het eerste en f 69,50 voor het tweede en verdere abonnementen. Losse nummers kosten f 12,50. (Prijzen exclusief portokosten.)

Opzegging van abonnementen dient schriftelijk vóór 1 december te geschieden. ISSN.0929-2187.

Redactie en administratie:

Prinsegracht 51, 2512 EX Den Haag,

Telefoon: 070-380 4431, faxnummer: 070- 380 9973.

e-mail Internet: lcopbouw@xs4all.nl/

Een uitgave van :
het Landelijk Centrum Opbouwwerk

De (her) ontdekking van het sportbuurtwerk

Of: hoe sportief is het bouwwerk

door Kees Stuurgip

Er zijn een aantal ontwikkelingen te signaleren die het voor het opbouwwerk van belang maakt om de actuele trends op het gebied van 'sport en participatie' in beeld te brengen. Uiteindelijk doel is om te analyseren welke positie het opbouwwerk en de methodiek opbouwwerk in dit nieuwe sportveld speelt, of kan spelen. Het Landelijk Centrum Opbouwwerk is bezig met een verkenning van het sportbeleid, met name op die onderdelen waarbij sport meer en meer een plaats krijgt als middel voor participatie en integratie van 'achterstands-groepen'.

Voor die verkenning is als volgt berekend wat onder sport wordt verstaan en welke waarde aan sport kan worden toegekend.

- Sport wordt hier breed opgevat, het gaat om georganiseerde en niet georganiseerde sportbeoefening, inclusief 'beweging' en fitness.
- Sport heeft een intrinsieke waarde als een gezonde vrijetijdsbesteding voor alle burgers.
- Daarnaast kan sport diverse belangrijke positieve neveneffecten hebben die liggen in de sfeer van het persoonlijk welzijn, zoals de bevordering van gezondheid, bevordering van zelfstandigheid, onafhankelijkheid en sociale participatie. Als maatschappelijk voordeel kan gelden dat ook sociale cohesie door sport kan worden bevorderd (citaat uit Deelnemen is winnen, Kadernota Sportbeleid, gemeente Zwolle, 1996).
- Via sportactiviteiten kan communicatie op gang komen met moeilijk bereikbare groepen rond verschillende thema's. Dat geldt onder andere op het gebied van gezondheidsbevordering, sociale veiligheid, preventie, etc.

Sport is positief

Het is inmiddels een open deur om vast te stellen dat sport een steeds belangrijkere plaats in onze samenleving is gaan innemen. Dat geldt voor topsport, sport als georganiseerde en ongeorganiseerde vrijetijdsbesteding, gezondheids- en fitness programma's, sport voor gehandicapten en zieken etc. Het belang van een actief leven met als belangrijk onderdeel sport en beweging, is maatschappelijk

onomstreden. Sporten is goed voor je gezondheid. Sport verbreedert. Sport en beweging leveren sociale contacten op. Sport is economisch van belang. Sport verschaft je een positief zelfbeeld, een positieve identiteit. Sport is een positief 'item'. Sport is duidelijk, praktisch, zichtbaar. Sport verwijst niet naar problemen. De kersverse professor samenlevingsopbouw, Duyvendak, constateerde onlangs (studiedag Sociale Cohesie, 21 november 1996) dat er sprake is van seksualisering van onze maatschappij. We kunnen stellen dat evenzeer sprake is van 'versporting' van onze maatschappij. Door het toegenomen maatschappelijk belang van sport, is sport niet alleen meer een zaak van sportbeleid en van de georganiseerde sportwereld, maar een zaak van economisch beleid, van sociaal beleid, van welzijnsbeleid, gezondheidsbeleid etc. Iedereen bemoeit zich met sport en sport bemoeit zich met alles. Er is de laatste jaren een breed scala van 'sportstimuleringsactiviteiten' binnen en buiten de traditionele sportkaders ontwikkeld. De beleidslijnen, de projecten etc., die vanuit het perspectief van het opbouwwerk vooral van belang zijn worden hier kort opgesomd. In een aantal artikelen van dit themanummer wordt hier nader op ingegaan.

Regeringssport

Het is voor het eerst in de politieke geschiedenis van Nederland dat er een ministerie is dat de S van sport expliciet in het vaandel voert; het Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport. Het sportbeleid van het ministerie sluit aan bij ontwikkelingen die al gaande zijn in de maatschappij. Tegelijkertijd worden die ontwikkelingen versterkt en gestuurd. Naar aanleiding van een motie in de Tweede Kamer kreeg het ministerie van VWS in 1995 de opdracht om een integrale interdepartementale sportnota te schrijven. Deze nota is verschenen onder de titel 'Wat sport beweegt. Contouren en speerpunten voor het sportbeleid van de rijksoverheid' november 1996. De Kamerbehandeling is gaande. In de Tweede Kamer was het brede maatschappelijke belang van sport nog eens benadrukt 'sport heeft invloed op de gehele samenleving en levert onder meer bijdragen aan de toename van burgerparticipatie, het creëren van nieuwe arbeidsplaatsen, de integratie van minderheden, de bevordering van de volksgezondheid

en de verbetering van leefbaarheid in achterstandswijken'. Bovendien moest in de Sportnota een antwoord gegeven worden op de vraag hoe, naast het ministerie van VWS, ook andere organisaties en instanties buiten de sport een bijdrage zouden kunnen leveren aan het gewenste sportbeleid. De raakvlakken met andere departementen werden geïnventariseerd.

Participatie

Een van de hoofdstukken in de sportnota gaat over 'Maatschappelijke participatie en sport'.

'Voor veel mensen met een handicap, voor ouderen, allochtonen en - wat betreft het vervullen van kaderfuncties - vrouwen is sprake van ongelijke toetredingskansen tot de sport, enerzijds komt dit door onvolkomenheden van de sportaanbieders, anderzijds door extra drempels die voortvloeien uit verschillen in fysieke gesteldheid, leeftijd, cultuur en sekse. Sportstimuleringsbeleid richt zich met voorbeeldprojecten en onderzoek op bevordering van sportbeoefening, kaderwerving en kadervorming van mensen uit de doelgroepen; met name de jeugd is daarbij speerpunt.' Ten aanzien van alle genoemde doelgroepen wordt specifiek beleid voorbereid.

Naast het thema 'maatschappelijk participatie' en 'specifieke groepen' wordt in de sportnota veel aandacht besteed aan 'gezondheid en sport'. Voor het opbouwwerk zijn wat dit betreft de deeltitels 'bewegingsbevordering, werkgelegenheid, sport en stedelijke leefbaarheid en sport van bijzonder belang. Er wordt een link gelegd met het sociale vernieuwingsbeleid en het Grote Steden-beleid. Tenslotte kan nog signaleerd worden dat het thema 'fair play', het bevorderen van sportief en tolerant gedrag op en om de sportvelden en het bestrijden en voorkomen van supporterseggeweld weer hoog op de politieke agenda staat. Er zijn inmiddels een aantal campagnes en projecten aan de gang die landelijk de voortrekkerrol vervullen voor de realisatie van onderdelen van de 'sportnota'. De start van die projecten dateert al van voor het interdepartementale integrale sportverhaal. Vier van deze campagnes/projecten worden hier op een rijtje gezet.

Nederland in Beweging (NIB)

Stilzitten mag niet meer. Terwijl in het kader van de onthaasting en duurzaamheid een campagne 'bijt zitten waar je zit en verroer je niet' op zijn plaats zou zijn, wordt heel Nederland overspoeld met 'bewegingsprojecten' voor zieken, ouderen, jongeren, allochtonen, etc. De sector sport en gezondheid van NOC*NSF is gestart met een acht jaar durende campagne (stimuleringsprogramma) 'Nederland in beweging'. Doel is om alle Nederlanders minstens een half uur per dag te laten bewegen (NIB). De campagne is uitgewerkt in een aantal deelprojecten gericht op de doelgroepen ouderen, werknemers en jeugd. Daarbinnen wordt weer nader gedifferentieerd. Veel aandacht is er bijvoorbeeld voor bewegen van specifieke groepen chronisch zieken. In 1997 start NIB onder de naam '55-plus in Beweging' regionale campagnes voor 55-plussers. Maar bovenal staat 'jeugd' hoog op de agenda.

Jeugd in Beweging

Het blijkt dat bij een deel van de jeugd sprake is van 'bewegingsarmoede'. De staatssecretaris van onderwijs, mevrouw Nietenbos, riep eind 1995 op tot het inzetten van een fitheidstest in het onderwijs.

Via het project Jeugd in beweging, dat al voor de sportnota in ontwikkeling was, zullen de komende jaren met een budget van 7,2 miljoen tal van activiteiten in gang worden gezet. In oktober 1996 is door de betrokken staatssecretaris een zeer zware projectgroep geïnstalleerd (zie bijlage) die in het eerste kwartaal van 1997 gaat bepalen welke projecten in het land zullen worden gefinancierd. Er wordt momenteel een plan van aanpak uitgewerkt en in het voorjaar van 1997 worden een aantal (regio) bijeenkomsten georganiseerd voor 'belangstellende gemeenten en sportorganisaties'.

Galm

Een ander landelijke projectactiviteit waar we regionaal en lokaal mee geconfronteerd zullen worden is het Groninger Actief Leven Model (in de wandeling GALM). Dit wordt meegenomen in de NIB 55-plus campagnes. Dit is een methodiek waarbij sportief niet actieve 55-65 jarigen persoonlijk worden benaderd voor deelname aan een fitheidstest en aan een bewegingsprogramma. Deze gehanteerde methoden wordt beschouwd als een 'community based' aanpak, de fit-

heidsprogramma's worden samen met de ouderen opgezet. In Groningen en Drenthe is geëxperimenteerd. Het project van de Rijks Universiteit Groningen zal dit jaar in samenwerking met de Landelijke Stichting Meer Bewegen voor Ouderen de landelijke implementatie organiseren.

Tolerantie en Fairplay

Voorjaar 1996 ondertekenden sportministers van 37 Europese landen, diverse nationale en internationale (sport-)organisaties en (ex-)topsporters tijdens een bijeenkomst in Amsterdam een verklaring voor 'Sport Tolerantie en Fairplay'. Volgens staatssecretaris Terspstra luidt deze oproep om de strijd aan te binden tegen discriminatie, intolerantie en onsportiviteit een nieuwe fase in waarbij iedereen die met sport te maken heeft betrokken wordt. Het gaat er niet alleen om wangedrag en ontsporing tegen te gaan maar ook, en misschien nog wel meer, om positieve actie te promoten, aldus de staatssecretaris. Zij kondigde aan het Nederlandse voorzitterschap van de Europese Unie aan te zullen grijpen om de verklaring om te zetten in daden.* Op dit moment werkt het ministerie van VWS aan de opzet van een projectgroep 'Sport Tolerantie en Fairplay (STFP in de beleids-wandeling geheten) die de komende tijd concrete plannen moet gaan ontwikkelen.

De bewegende gemeente

Zoals al eerder gezegd, sluiten de landelijke ontwikkelingen aan bij wat op veel plaatsen lokaal al met een breed scala van initiatieven in beweging is gezet. Door de landelijke aanpak van een samenhangend sportbeleid (en de gelden die er voor worden ingezet) zijn veel gemeenten begonnen met de formulering van een eigen integraal sportbeleid, neergeslagen in gemeentelijk sportnota's. Bijvoorbeeld 'Deelnemen is winnen', Kader Nota Sportbeleid van de gemeente Zwolle (mei 1996). Alle elementen die in het landelijk beleid een rol spelen worden verbonden met bestaande of voorgoegen lokale activiteiten: achterstandsgroepen, sociale cohesie, integratie, gezondheid, werkgelegenheid, veiligheid, etc.

De buurt

Het heeft wat moeite gekost, maar uiteindelijk zijn we dan top down bij de bottom, de buurt, aangekomen. Daar bewoog en sportte al lang van alles. Zo weet ik uit

betrouwbare bron dat reeds in de eerste helft van deze eeuw in de Amsterdamse Dapperbuurt jaarlijks op Hartjesdag een wielervedstrijd door de buurt werd gehouden, waarbij een mud aardappelen de hoofdprijs was.

Al jaren lang worden vanuit verschillende onderdelen van het sociaal-cultureel werk, jongerenwerk, ouderenwerk en aanverwant werk, bewegings- en sportactiviteiten georganiseerd. Zoals daar zijn, pleintjesvoetbal, gymnastiek voor ouderen, zwangerschapsgymnastiek, allerhande buurtsport en schoolsporttoernooien, vakantie-sportprogramma's en joggen met junks, etc. Het is de vraag of de landelijke projecten en campagnes uiteindelijk ook daar aan komen waar het opbouwwerk vaak zijn werkerrein vindt, bij de 'moeilijk bereikbare groepen' in diverse 'achterstandsgebieden'.

Het aantal sportprojecten in buurten en wijken stijgt de laatste jaren sterk. Juist in wijken met achterstand worden sport en beweging nadrukkelijk gezien als een middel voor bevordering van sociale cohesie en integratie. Bovendien, verschillende sportorganisatie kampen met een gebrek aan aanwas van nieuwe leden/nieuw kader, waarbij vooral ook aansluiting met bewoners van achterstandswijken wordt gemist. Dit geldt overigens ook voor het reguliere fitnesscircuit, dat een te hoge drempel heeft, te duur is, voor de groepen met lage inkomens.

Er is intussen een groot aantal nieuwe buurtsportactiviteiten te signaleren. Daarbij is een stimulerende werking uitgegaan van de mogelijkheden die het sociale vernieuwingsbeleid de voorgaande jaren bood. De sportprojecten die in het kader van het sociale vernieuwingsbeleid zijn geïnitieerd, worden op dit moment door VWS geëvalueerd. Onder het motto 'sport blijft sociaal vernieuwend' wordt door VWS gepleit voor het bevorderen van zogenaamde 'multiprojecten' op buurt en wijk-niveau.*

Sport en welzijn

Belangrijk vraagstuk is of het lukt sport structureel onderdeel te laten worden van een integraal participatiebeleid. Daarvoor is een verbinding van lokaal sportbeleid en lokaal welzijnsbeleid noodzakelijk. Vooral in achterstandswijken. Op een studiedag over de relatie tussen sport en overheid onder de titel 'Participatie en Integratie' pleitte de burgemeester van Maarn, mevrouw Burgman, ervoor om

sport vaker en structureler te laten participeren en integreren in een integraal Welzijnsbeleid.

Zij is van mening dat niet volstaan kan worden met het eenvoudig aanbieden van sportactiviteiten in de veronderstelling dat het dan ook wel goed zal gaan met de participatie en integratie van medeburgers.

Er zal goed nagedacht moeten worden hoe een hogere participatie en integratie, door middel van sport, kan worden bereikt. Dit kan verschillen per groep van de bevolking en per specifiek doel dat men nastreeft met een activiteit. De jeugd op een basketbalpleintje moet anders worden benaderd dan een 55-plusser.

Opbouwwerk en sport

Voor het opbouwwerk kunnen sportactiviteiten in de wijk een middel zijn om leefbaarheid en sociale cohesie te bevorderen.

Hier en daar spelen opbouwwerkers een rol bij nieuwe sportactiviteiten in wijken en buurten. Vaak zijn er echter ook andere organisaties/werksoorten bij betrokken: jongerenwerk en medewerkers van gemeentelijke diensten recreatie en sport, GGD-en, ouderenwerk, scholen etc. Een nieuwe functionaris 'sportbuurtwerk' die zich bezig houdt met wijkgerichte sportstimulering dient zich aan. Is dat een sportopbouwwerker? Er zijn ook pleidooien voor de aanstelling van lokale sportconsulenten.

Het is voor het opbouwwerk van belang om in de eigen gemeente aandacht te besteden aan de volgende vragen:

- * welke sportstimuleringsactiviteiten zijn er,
- * waar liggen raakvlakken met het opbouwwerk,
- * wie zijn samenwerkingspartners,
- * is het wenselijk om een opbouwwerkrol met betrekking tot sportparticipatie in wijken en buurten te profileren, zo ja, welke

kansen zijn er dan, en hoe moet dat (toekomstperspectief).

In dit themanummer wordt een begin gemaakt met de beantwoording van deze vragen.

- * Toerantie en Fair Play: It's all in the game! brochure ministerie van VWS, februari 1997.
- * Sport blijft sociaal vernieuwend. Doel, criteria en voorbeelden van multiprojecten, ministerie van VWS, directie Sport, januari 1997.
- * Participatie & Integratie vanuit een welzijns perspectief; sport voor een leefbare samenleving, B. Burgman, voorzitter L.C. Gemeentelijk Welzijnsbeleid en burgermeester van Maarn in: Participatie en Integratie, Verslag van een themabijeenkomst, 9 mei 1996, NOC*NSF, Arnhem.

1995 - 2003: Nederland in Beweging!

Nationale campagne pleit voor dertig actieve minuten per dag

door Rogier Wiercx

Acht jaar lang zal de nationale campagne 'Nederland in Beweging!' duren. De campagne streeft naar "een substantiële groei van het percentage Nederlanders dat door een actieve leefstijl, met het accent op regelmatig en verantwoord bewegen, de eigen gezondheid positief beïnvloedt". Hoe groot het percentage Nederlanders met een actieve leefstijl in 2003 precies moet zijn, vermeldt het strategisch plan van 'Nederland in Beweging!' (NIB) niet.

In dit artikel leest u in deel I over de filosofie van de NIB-campagne. De bewegingsarmoede en bewegingsmogelijkheden bij ieder van de doelgroepen komt ook aan de orde. In deel II over 55-plussers met en zonder chronische ziekten, in deel III over jeugd. Over de laatste categorie, volwassenen en werkenden, is nog geen NIB-materiaal beschikbaar.

Het gaat de NIB-campagne niet primair om sport maar om een actieve leefstijl, waarvan sport een onderdeel kan zijn. Wie wil gehoorzamen aan "het elfde gebod van de NIB-norm" zal dagelijks gedurende een half uur zodanig bewegen dat z'n grote dynamische spiergroepen actief zijn. De minimale intensiteit van de beweging bedraagt zestig procent van de maximale hartslag of vijftig procent van het maximaal aëroob vermogen.

In gewone taal: elke dag een half uurtje stevig wandelen, fietsen, zwemmen, joggen of volksdansen is voldoende om de NIB-norm te halen. Alles wat daarboven

De kernboodschap van Nederland in Beweging!: "Iedere volwassene dient in totaal minimaal dertig minuten middelzwaar lichamelijk actief te zijn op de meeste, bij voorkeur alle, dagen van de week."

NEDERLAND IN BEWEGING!

ligt, is ook goed, mits het verantwoord gebeurt.

Matig intensieve lichamelijke bewegingen die regelmatig en frequent worden uitgevoerd kunnen tot een substantiële gezondheidsbevordering leiden, aldus het Handboek Nederland in Beweging!*) Denk niet dat iedere Nederlander allang dat dagelijks half uurtje beweegt. Onderzoek wijst uit dat in Nederland slechts 23 procent van de volwassen bevolking minimaal drie keer per week gedurende twintig minuten achtereenvolgende

Gezondheidswinst door een actieve leefstijl

maal matig intensief lichamelijk actief is. Aan die bewegingsarmoede is het frequente autogebruik en zittend werk debet.

Fitheid

Een actieve leefstijl geeft je een gevoel van fitheid. Je voelt je gewoon lekker in je lijf. Technisch uitgedrukt: bij fitheid is sprake van een voldoende cardio-respiratoir en musculair uithoudingsvermogen, van spierkracht, lenigheid, snelheid en coördinatie. Bovendien tellen ook een goede bloeddruk, glucosetolerantie en insulinegevoeligheid, vetverdeling en andere fysiologische factoren mee.

Active living

De NIB-filosofie speelt leentjebuurt bij het Canadese begrip "active living: a way of life in which physical activity is valued and integrated into daily life".

Een actieve leefstijl hoef je in de binnenlanden van Afrika niet te propageren: daar sjuwt men dagelijks met emmers drinkwater op het hoofd, wordt de was met de hand gedaan en loopt de boer nog achter de ploeg. In de geïndustrialiseerde consumptiemaatschappij is het wél nodig om mensen aan te raden hun hand vaker en langer uit te laten, om de trap te nemen in plaats van de lift, om boodschappen te doen per fiets en tijdens de vakantie wandelingen te maken. Bewuste aandacht voor bewegen - inclusief sporten - is het noodzakelijke tegengif tegen dagelijkse stress, overmatig alcoholgebruik, ongezonde voeding en roken.

Preventie

NIB is er voor iedere Nederlander, maar niet iedereen krijgt tegelijkertijd evenveel aandacht in deze nationale campagne. In de planperiode 1995-2003 zullen diverse categorieën successievelijk aan bod komen.

Eerst wordt een programma ontworpen voor ouderen en chronisch zieke ouderen ('95-'97), daarna voor de jeugd ('97) en tenslotte voor volwassenen/werknemers (na '97). Afhankelijk van de lichamelijke gesteldheid van deze categorieën zal een actieve leefstijl tot de primaire of tertiaire preventie behoren.

Bij de gezonde jongeren, volwassenen en 55-plussers zal een actieve leefstijl bepaalde ziektebeelden voorkomen of uitstellen (primaire preventie). Bij ouderen met een of meer chronische ziekten zal een actieve leefstijl voorkomen dat de

kwaal verergert of dat er complicaties optreden (tertiaire preventie). Hoe dan ook: een actieve leefstijl - mits verantwoord toegepast - is immer goed voor de gezondheid. Fit is fijn!

Leuk

De nationale NIB-campagne wordt niet door een centrale organisatie met een groot stimuleringsbudget uitgevoerd. De kernboodschap wordt landelijk uitgedragen door NOC*NSF (Nederlands Olympisch Comité/Nederlandse Sport Federatie) in samenwerking met de Nederlandse Hartstichting en met subsidies van het Praeventiefonds, het ministerie van VWS en de Lotto. In oktober 1995 startte de campagne met de slogan 'Bewegen is gezond en nog leuk ook'.

Trainingseffecten op enkele belangrijke biologische parameters

Effect op:

lichaamsgewicht	▼
vetpercentage	▼
vetvrije massa	▲
maximale spierkracht	▲
krachtuithoudingsvermogen	▲
coördinatie	▲
reactievermogen	▲
cardiorespiratoir vermogen	▲
bloeddruk	▼
slagvolume	▲
hartfrequentie	▼

(Uit: Handboek NIB)

In de voorwaardenscheppende sfeer heeft NOC*NSF een Handboek NIB*) uitgegeven en entameert ze het overleg met landelijke organisaties voor bewegingsstimulering en bewegingsactiviteiten. Dit moet erin resulteren dat op het lokale niveau allerlei initiatieven van de grond komen die bij lichamelijk inactieve Nederlanders tot een gedragsverandering leiden.

Gedragsverandering

NIB hanteert een "verleidingsstrategie" die inactieven in beweging probeert te

krijgen. Het actieve bewegingsgedrag zal ook moeten beklijven: na een half jaar wordt duidelijk of individuen gedragsbehoud vertonen. Het is de bedoeling dat men dit nieuwe gedrag tot op hoge leeftijd voortzet, ondanks lichamelijke beperkingen die kunnen optreden. Uit onderzoek blijkt dat inactieve mensen meestal ouder zijn, lager opgeleid en een lager inkomen hebben. Ander onderzoek leert ons, dat 70 procent van de mensen aan sport doet als er in hun directe omgeving ook veel gesport wordt. Het omgekeerde geldt ook: geen of weinig sportende kennissen of familie veroorzaken een sportparticipatie van slechts 34 procent.

*) Uitgave NOC*NSF, sectie Sport en Gezondheid, Prijs: f.10,-. Besteladres: Papendallaan 60, 6816 VD Arnhem, tel. 026-4834400.

Deel II, ouderen

Ouderdomskwalen te lijf

Drempels

Voor veel ouderen hebben sport en bewegen een lage prioriteit. Men is er onbekend mee of doet liever iets anders, uitrusten bijvoorbeeld. Allerlei onderzoe-

vergroten en het aantal ziektejaren verminderen.

Opvallend is de grote aandacht in de NIB-campagne voor ouderen met een of meer chronische ziekten. Ook bij hen

draagt "een regelmatige middelzwaar lichamelijke bewegingsactiviteit" bij tot verbetering van de gezondheidssituatie. Het kan verergering van de aandoening en complicaties voorkomen en ertoe leiden dat nieuwe kwalen (langer) uitblijven. Juist chronisch zieke ouderen doen extra weinig aan sport en beweging, omdat niemand dat tot nu toe heeft geadviseerd.

Zwemmen is een heel natuurlijke gezonde beweging

Heilzame effecten

Lichamelijke bewegingsactiviteit heeft een positief effect op negen van de elf meest voorkomende chronische ziekten, mits de beweging wordt aangepast aan de belastbaarheid van de oudere. Actief bewegen voorkomt of dringt chronische ziekten terug. Alleen op reuma en Parkinson is geen remmende werking geconstateerd. Bij artrose, CARA, kanker, coronaire hartziekten, cerebro-vasculaire aandoeningen, depressie, diabetes mellitus type 2 (ouderdomsdiabetes), migraine en botontkalking zijn heilzame effecten geconstateerd. De NIB-organisatie beschikt over informatiefolders over beweging en gezondheid bij vele chronische ziekten.

ken geven een dieper inzicht in de barrières bij oudere mensen tegen actief bewegen: angst voor blessures, te weinig tijd, de reistijd naar een activiteit is te lang, de tijdstippen schikken niet, de accommodaties liggen te ver weg, deelname is te duur. Dat laatste telt vooral bij ouderen met een chronische ziekte, omdat hun kwaal al extra kosten met zich meebrengt. Andere drempels die ouderen aangeven is het ontbreken van begeleiding en van een aangepast aanbod door sportverenigingen.

Langer gezond

De NIB-campagne wil deze drempels slechten. Primair richt de campagne zich op de lichamelijk niet-actieve 55-plussers. Cijfers wijzen uit dat meer dan de helft van deze categorie onvoldoende lichamelijk actief is. Vaak zien 55-plussers in hun leeftijd een aanleiding om te stoppen met reguliere sportbeoefening of denken ze dat lichamelijke activiteit gezondheidsrisico's inhoudt.

Het tegendeel is waar: een regelmatige lichamelijke activiteit zal bij velen de fitheid verhogen, het aantal gezonde jaren

Samen actief zijn legt veel gewicht in de schaal

Aanbod

Ouderen geven in onderzoeken aan dat ze (weer) gaan bewegen om redenen van gezondheid (73%), gezelligheid en positieve beleving. NIB adviseert een breed scala aan activiteiten voor ouderen.

- * sportief, met eventueel een wedstrijdelement voor de jonge ouderen;
- * beweging en spel: onder meer minder bekende spelen als lacrosse, peloc, zaalcurling en klootschieten;

ontspanning: wandelen, fietsen, tuinieren.

Van belang is een deskundige begeleiding die weet heeft van de belastbaarheid van deze categorie en oog heeft voor de gezelligheid waar deelnemers ook voor komen.

De kosten per activiteit mogen de vijf gulden niet te boven gaan en de accommodatie dient gemakkelijk en veilig bereikbaar te zijn.

Commissie

Het programma voor de NIB-campagne voor inactieve 55-plussers is ontwikkeld door een programmacommissie, waarin landelijke ouderenorganisaties, Meer Bewegen voor Ouderen, fysiotherapeuten, provinciale en lokale sportambtenaren en patiëntenorganisaties van chronisch zieken zitting hebben.

*inlichtingen en toegespijs foldermaten
aaf, ook over chronische ziektes; NIB-
helpdesk: 026-4854719*

Warm zwemwater

Revalidatiecentrum Het Roessingh in Enschede beschikt over een aangepaste sportaccommodatie en deskundige medewerkers. Die niet geringe faciliteiten stelde men tussen 1990 en 1994 ook open voor mensen met een lichamelijke beperking die niet aan sport doen. Na een individueel intakegesprek kon de gast wekelijks zwemmen, aquajoggen, z'n conditie trainen of rek- en strekoefeningen doen. Onder deskundig toezicht. Elke week kwamen er driehonderd gasten. Vooral zwemmen in warm water en fitness scoorden hoog. Het oogmerk om de gasten na verloop van tijd door te verwijzen naar reguliere of gehandicapten-sportverenigingen is niet geslaagd. Het vrijwillig kader van die verenigingen bleek niet in staat om een goede opvang te verzorgen.

Actieve diabetes

De Diabetes Vereniging Nederland organiseert weekendcursussen voor mensen met diabetes type 1 en type 2 (ouderdomsdiabetes) die meer willen sporten of bewegen. Men wandelt en groupe in het bos, doet aan (aqua)fitness, tai-chi en mountainbiken. Ook leren de deelnemers hoe zij zelf hun bloedglucosewaarden kunnen controleren. Er wordt een video vertoond over "De actieve diabetes, het einde van een misverstand".

Duo-fietsen

Demente ouderen kunnen in verpleeghuis De Vierackers in Assen plaatsnemen op een duo-fiets. In de bossen rond het gebouw vindt al fietsend een feest der herkenning plaats, want fietsen kennen ze allemaal van vroeger! In gezelschap van een familieid of een begeleider activeert de oudere en pas-sant zijn spieren. Dat helpt later weer bij het gewone lopen en gaan zitten.

Adolescenten zijn liever lui dan moe

Deel III jongeren

Jeugd van 4 tot 18 jaar vormt de tweede categorie waarop de NIB-campagne haar aandacht richt. Ook deze groep wil men haar gezondheid zelf positief laten beïnvloeden door regelmatig en verantwoord te bewegen. Dat is nodig, meent NIB Jeugd, omdat de jeugd minder aan sport en beweging lijkt te gaan doen.

Concrete plannen en werkvormen voor de jeugd is NIB nog aan het ontwerpen in samenwerking met het project Jeugd in Beweging (zie artikel elders in dit kader).

**Zeg nooit tegen
een jongere dat
hij moet
"bewegen";
gebruik consequent
"sporten"**

Waar het de jeugd betreft, kan op het eerste gezicht enige verwarring optreden tussen de campagne NIB-Jeugd en het interdepartementale project Jeugd in Beweging. De waterscheiding tussen beide trajecten verloopt als volgt: NIB-Jeugd houdt zich alleen bezig met gezondheidsbevordering. Jeugd in Beweging wil sport en bewegen ook inzetten voor andere doelen: verhoging van sociale integratie en van maatschappelijke betrokkenheid.

Cijfers

In 1996 zijn alvast twee studies verricht naar jeugd en beweging. De ene bestaat uit een algemene literatuurstudie, de ander uit rondetafelgesprekken met 14-16 jarigen

in de Rotterdamse deelgemeente Delfshaven over een actieve leefstijl. Jeugd in de basisschoolleeftijd heeft in het algemeen voldoende beweging, omdat ze nog beweeglijk zijn. Voor pubers van twaalf tot veertien jaar is de sportvereniging een belangrijke motor van beweging, maar daarna neemt de bewegingslust van adolescenten ras af. Slechts dertig procent van de 16-24-jarigen doet driemaal per week minstens twintig minuten aan actieve beweging of sport. Vijfentwintig procent doet in de vrije tijd niets aan lichaamsbeweging. De rest doet wel wat maar te weinig.

Chronisch ziek

Cijfers over chronisch zieke jongeren en hun bewegingspatroon zijn niet voorhanden, maar het ligt volgens NIB-onderzoek voor de hand dat zij lichamelijk minder bewegingsactief zijn. Ongeveer zestien procent van de 4-18-jarigen heeft een chronische aandoening. Chronisch zieke jongeren (vooral jongens) hebben een significant lagere zelfwaardering dan hun leeftijdgenoten. Sport en beweging kunnen helpen om hun geschonden zelfbeeld positief bij te stellen. Langs sportieve weg kunnen ook

negatieve en sombere gevoelens afgereageerd worden.

Lage status

Volgens de Raad voor het Jeugdbeleid doen jongeren meer aan sport naarmate zij een hogere opleiding volgen. VWO'ers sporten meer dan (k)MBO'ers. Kinderen van Marokkaanse, Turkse, Surinaamse en Antilliaanse ouders sporten beduidend minder vaak dan autochtonen. Van de totale jeugd categorie behoort tien procent tot de allochtonen.

Prioriteit

NIB-Jeugd wil in zijn stimuleringsprogramma's onder andere een prioriteit leggen bij jongeren met een lage sociaal-economische status; zij bewegen minder en hebben grotere kans op een langdurige aandoening dan andere jongeren. NIB-Jeugd richt zich vooral ook tot de 14-16-jarigen. Zij vormen een risicogroep voor lichamelijke inactiviteit. Op die leeftijd zeggen velen hun lidmaatschap van een sportclub op. Op die leeftijd ook bouwen mensen belangrijke gezondheidsgevoelens op. Een cruciaal moment dus.

Plezier of prestatie

Een NIB-Jeugd-onderzoeker ging te rade bij jongeren in de Rotterdamse deelgemeente Delfshaven, teneinde te ontdekken hoe de NIB-boodschap bij hen kan aanslaan. Een belangrijk instrument dat NIB in petto heeft voor jongeren is een fitheids- en gezondheidstest. De haalbaarheid van dat instrument is eveneens getoetst.

Uit het onderzoek blijkt dat jongeren best bereid zijn om (meer) te bewegen als ze daar plezier aan kunnen beleven. Prestaties zijn ondergeschikt. Een officiële op prestatiegerichte fitheidstest is dus niet geschikt om niet-actieve jongeren te stimuleren tot meer beweging. Een individuele test valt bij hen pas in goede aarde als de nadruk ligt op wat ze kunnen en leuk vinden. De onderzoeker besluit haar onderzoeksrapport met een vleugje wanhoop. "Idealerweise zou lichamelijke activiteit voor niet-actieve jongeren minstens zo gemakkelijk, leuk, ontspannend, goedkoop, afwisselend en bereikbaar moeten zijn als dat TV-kijken is."

Succesvolle methodiek bestrijdt bewegingsarmoede onder 55-plussers

Sport en spel voor "oud-en-lui"

door Rogier Wierck

Lichamelijk inactieve mannen en vrouwen van 55 tot 70 jaar*) komen weer in beweging. Fitheidstests laten daarna onomstotelijk zien dat het klopt wat ze bij zichzelf al voelden: regelmatig bewegen doet het lichaam goed. Enkele gemeenten in Drenthe en Groningen hebben de afgelopen jaren met succes een sportstimuleringsmethodiek ontwikkeld om a-sportieve, lichamelijk inactieve ouderen te bewegen tot een actievriendelijke leefstijl. 'Volgens mij is dit een specifieke vorm van opbouwwerk,' meent Ger Kroes, directeur van het landelijke stichting Meer Bewegen voor Ouderen (MBVO). Kroes is mede-ontwikkelaar van de lichamelijke activeeringsmethode.

GALM heet de methodiek - Groningen Actief Leven Model - en zij slaagt erin om bijna een kwart van de doelgroep te bereiken. Dat is meer dan welk ander preventieprogramma voor senioren ook. GALM klinkt dus als een klok. 'Veel gemeenten kiezen traditioneel voor gezondheidsvoorlichting en opvoeding (GVO) als het om primaire preventie gaat.

Het effect daarvan is eigenlijk zelden te meten. In Canada is het begrip 'active living' ontwikkeld en daarop is de sportstimuleringsmethodiek uit Groningen en Drenthe gebaseerd. Extreem gezegd staat 'active living' haaks op de GVO-benadering.

Nieuwe formule

Actief leven is de nieuwste slogan voor iedereen en geldt dus ook voor ouderen

die liever thuis in hun fauteuil uitrusten van een werkzaam leven. Voor traditionele gezondheidsvoorlichting zijn ze niet bevattelijk; al die rationele goede

De verschillen tussen de GVO-benadering en 'active living'

	GVO	Active living
Doelstelling:	trainingseffect	kwaliteit van leven
Methodiek:	voorlichten	stimuleren
Programma:	aanbod	vraag
Doelgroep:	populatie	speciale doelgroepen

Allerlei sporten staan op de agenda, ook volley.

Huis aan huis worden potentiële deelnemers benaderd

De vijf GALM-klanken

Het lokale project vraagt om degelijke voorbereiding van diverse organisaties.

Het welzijnswerk voor ouderen/MBvO, de gemeente en sportverenigingen vormen een projectgroep. Na zes maanden kan de uitvoering beginnen.

Via huisbezoeken start een wervingcampagne onder de doelgroep (55-70 jarigen die lichamelijk niet actief zijn) en uitgenodigd voor een eerste fitheidstest van ieders conditie, lenigheid en reactiesnelheid. De fitheid wordt objectief en subjectief gemeten.

Wie wil kan aan een introductieprogramma van twaalf weken meedoen met gevarieerde sportieve activiteiten. Ter afsluiting krijgt iedereen een individueel bewegingsadvies.

Aansluitend volgt een heus sportseizoen van dertig weken met een even gevarieerd aanbod. Sommige deelnemers vormen daarnaast op eigen initiatief groepjes die één sport gaan beoefenen.

Na anderhalf jaar vindt een tweede fitheidsmeting plaats.

raad is voor hen toch niet actueel, want ze mankeren niks. De bedenkers van het actief leven-model verkopen hun methodiek als een wasmiddel: "nieuwe formule voor sportstimulering 55-plus" kopte het vaktijdschrift Lichamelijke Opvoeding vorig jaar boven een rapportage over GALM.

Spelplezier

In de nieuwe formule staat het sportieve spel centraal. Het speelse element en het bijbehorende plezier blijken betere lokkertjes dan sport en competitie. 'Plezier is de voornaamste voorwaarde voor een blijvende gedragsverandering,' schrijft Gerda Remmers in Lichamelijke Opvoeding. Het spelgedrag van de ouderen kan zich (weer) ontplooiën tijdens de zeer gevarieerde activiteiten tijdens de groepsbijeenkomsten volgens de GALM-formule.

Klantschieten

Niemand krijgt voorgeschreven wat hij moet doen. De sportbegeleiders van de plaatselijke groepen luisteren liever naar de wensen van de deelnemers. Zo blijkt

er onder Drentse ouderen veel animo te bestaan voor het regionaal populaire klantschieten (dialect voor kogelwerpen). Ook slagbal kennen veel noordelijke ouderen nog uit hun schooltijd, dat willen ze best nog eens proberen. Het bewegingsprogramma bestaat verder uit bekende sporten, die in aangepaste vorm of volgens speciale reglementen worden uitgevoerd: volley, zwemmen, tennis, badminton, fitness en bewegen op muziek. Elke activiteit is even belangrijk, zolang de deelnemers er maar plezier in hebben.

Resultaten

De GALM-klanken zorgen voor een succesvolle symfonie. Het bereik van de doelgroep en de fitheidscores stemmen positief. In de pilotfase heeft 18 tot 25 procent van de doelgroep deelgenomen aan het introductieprogramma. Aan het vervolgprogramma doet tachtig procent mee. Zowel vrouwen (55%) als mannen (45%) zijn in beweging gekomen. Hun fitheid neemt in het algemeen toe. Subjectief voelt men zich lichamelijk fit-

ter, objectief wordt die trend ook na de eerste en de tweede test gemeten.

Implementatie

Inmiddels bestaat in het hele land belangstelling voor GALM-projecten. Volgens Martin Stevens van de landelijke werkgroep GALM wordt de methodiek dit jaar in steeds meer provincies en grote steden ingevoerd. Provinciale consulenten van MBvO en van provinciale sportraden weten of uw regio al actief is op dit gebied.

(foto's: Oosterdijk en Ramaker)

meer informatie:

Landelijke
stichting MBvO,

030-2614851 (Ger Kroes)

*) De bewegingsmethodiek is niet bestemd voor (chronisch) zieke ouderen. Een variant van GALM voor chronisch zieke ouderen is in de maak.

Sport blijft sociaal vernieuwend

De sociale vernieuwingsaanpak in de sport gaat door in de periode tot 1998 (Welzijnsnota VWS 'Naar eigen vermogen'). Innovatieve projecten met een duidelijke voorbeeldwerking worden ondersteund. In deze notitie staat welke rol de rijksoverheid en de sportsector in deze ondersteuning spelen. (Sport blijft sociaal vernieuwend. Doel, criteria en voorbeelden van multiprojecten. Ministerie van VWS, Directie Sport, Rijswijk, januari 1997.) Onderstaande tekst biedt een samenvatting van deze nota.

De beleidsontwikkeling

Sociale vernieuwingsbeleid: een terugblik Sinds de nota sociale vernieuwing in 1990 verscheen, is deze nieuwe aanpak van achterstandsbestrijding steeds verder ontwikkeld en uitgebreid. Mensen in achterstandssituaties dienen via participatie en integratie onafhankelijker te worden gemaakt om marginalisering en minderheidsvorming te voorkomen. Ook het sportbeleid ging zich meer richten op het stimuleren van sportdeelname door achterstandsgroepen. Dat werd breed opgevat; het ging niet alleen om het bevorderen van participatie (het deelnemen aan sport), ook om andere aspecten zoals sportopleidingen (bij toeleiding naar arbeidsplaatsen), organisaties (kaderwerking) of accommodaties (beheer en veiligheid).

Sociaal vernieuwingsbeleid: vooruitblik algemeen

Sociale vernieuwing blijft nodig. Het Rijk wil de ontwikkelde werkwijze gaan toepassen in gebundelde initiatieven in de grootste probleemgebieden. De aandacht gaat vooral uit naar veiligheid, werkgelegenheid en inburgering van migranten, en wel vooral in de grote steden, waar problemen zich steeds meer concentreren in enkele stadswijken. Hierop speelt ook het Grote Stedenbeleid in dat in 1994 van start ging.

Sportieve blik op sociale vernieuwing Ook de sport heeft bijgedragen aan sociale vernieuwing, ontkokering en een aanpak van onderop. Het gaat bij sociale vernieuwing om scholing & arbeid, buurtbeheer en innovatie van welzijnsvoorzieningen. De sportprojecten die in de periode 1991-1994 werden gesubsidieerd, zijn op deze drie aspecten ingezet. Ze heb-

ben goede resultaten geboekt en vragen om voortzetting vanwege het concrete en aansprekende karakter van sport. Het combineren van meerdere projecten die één aspect van het sportbeleid benadrukken bleek een intensieve en integrale aanpak op te leveren. Zo leidden de eerste projectresultaten tot een projectvorm waarin samenwerking en netwerkvorming de boventoon voert en uiteindelijk tot de multiprojecten. De multiprojecten bundelen de initiatieven (en daarmee de effecten) en stimuleren daarmee de noodzakelijke nieuwe vormen van samenwerking in achterstandswijken. De sportsector blijkt zich goed te lenen voor de integrale wijkaanpak: een sectordoorsnijdende samenwerking van sport met onderwijs, arbeidsvoorziening, ruimtelijke ordening, justitie, politie en welzijnswerk.

Toekomstig beleid

Waar richt het rijksbeleid zich in de komende periode op? En hoe is dit uit te voeren?

Prioriteiten in sport en sociale vernieuwing:

Multiprojecten: meer dan de som van losse projecten. Projecten die zich tot nu toe op één aspect van het sportbeleid richten, worden voortgezet, maar nu zoveel mogelijk als onderdeel van een multiproject. Dit om de effecten van de losse projecten te intensiveren.

Veiligheid in en rond de sportaccommodaties.

Gemeenten hebben sociale veiligheid in de afgelopen jaren nadrukkelijk op de agenda geplaatst. Voorbeeldprojecten rond dit thema hadden als aandachtspunten sociale veiligheid en criminaliteitspreventie. De voorbeeldprojecten leverden een mentaliteitsverandering op en goede argumenten om blijvend aandacht te besteden aan sociale veiligheid: meer mensen zijn gebruik gaan maken van een sportvoorziening en de kosten voor onderhoud en reparatie zijn verminderd.

Sportaccommodaties in achterstandswijken

Vooraf achterstandswijken moeten creatief omgaan met de schaars beschikba-

re accommodaties. Dit vraagt samenwerking met uiteenlopende instanties, zoals schoolbesturen voor het gebruik van gymzalen en sportverenigingen voor het gebruik van hun accommodaties. Er is in de projecten ervaring opgedaan met het hergebruik voor sportactiviteiten van leegstaande kerken of fabrieken. Ook gebruik van kleine openbare ruimten, zoals trapveldjes en speelpleintjes is van groot belang. Projecten als het pleintjesbasketball beoogden vaak al een meer intersectorale benadering zoals de 'multiprojecten'. Een ander voorbeeld is de combinatie van een accommodatieverbetering, waarna de wijk zelf het beheer overneemt. Het is vooral van belang dat organisaties zich versterken, zodat er sportverenigingen en -scholen in de oude stadswijken blijven.

Sportstimulering in achterstandswijken.

Deze projecten hebben ook duidelijk een sectordoorsnijdende wijkaanpak. Er wordt geprobeerd de drempels voor sportbeoefening weg te nemen: door concrete activiteiten als instuiven en kennismakingscursussen aan te bieden, door een goede organisatiestructuur aan te bieden op basis van netwerkvorming of zelforganisatie; door een benadering van onderaf, uitgaand van de wensen van bewoners en met als doel doorgeleiding naar de sportvereniging.

Ondersteuning kader.

Participatie bevorderen - dat is een doelstelling van zowel sociale vernieuwing als sportorganisaties. Vrijwilligerswerk in een vereniging draagt bij aan maatschappelijke participatie en integratie. De inzet van vele vrijwilligers geeft vorm aan het eigen karakter van een sportorganisatie en zorgt ervoor dat sport betaalbaar en bereikbaar is.

Toch zijn er steeds minder leden van sportorganisaties bereid om een kaderfunctie in de organisatie te vervullen. Dat geldt weer met name in achterstandswijken. Het is daarom nodig om kaderwerving en -vorming te ondersteunen vanuit sport- en/of wijkorganisaties.

Subsidievoorwaarden multiprojecten.

De term multiproject is sinds 1993 in gebruik voor langdurige bundeling van deelprojecten waardoor de effecten elkaar kunnen versterken. Zo bleek sociale vernieuwing in achterstandswijken beter van de grond te komen door

Criteria van multiprojecten 'sport en sociale vernieuwing'

1. Integraal karakter

Een multiproject bundelt deelprojecten of sectoroverstijgende projecten met een sportonderdeel. Deelprojecten kunnen zijn:

- * stimulering van de sportdeelname;
- * kaderwerving en/of -vorming, bij voorkeur uit de doelgroep;
- * verbetering en/of -behoud van sportaccommodaties;
- * verbetering van de sociale veiligheid;
- * preventie van vandalisme/criminaliteit;
- * het creëren van arbeidsplaatsen;
- * het versterken van sportorganisaties.

Door deze initiatieven te bundelen, versterken de beoogde effecten daarvan elkaar. Een multiproject moet minstens drie, liefst meer van zulke onderdelen omvatten.

2. Samenwerking

Initiatieven bundelen kan alleen als er wordt samengewerkt: door sportverenigingen, sportscholen, scholen, het sociaal-cultureel werk, buurtverenigingen, organisaties van allochtonen of ouderen, politie en diverse gemeentelijke diensten. Samen kunnen ze een netwerk in de wijk vormen, waardoor de activiteiten ook op de lange duur georganiseerd worden. Dat vraagt natuurlijk ook een intersectorale samenwerking van gemeentelijke diensten/afdelingen, bijvoorbeeld van sport en volksgezondheid, onderwijs of ruimtelijke ordening.

3. Wijkgerichtheid

Een multiproject heeft een aanpak van onderop. De projecten zijn op maat, dus opgezet vanuit gesignaleerde problemen en de aanwezige behoeften in de wijk. Er wordt aangehaakt bij initiatieven uit de wijk zelf, waarbij de overheid een adviserende en/of ondersteunende rol heeft. Hierbij richt één project zich op één wijk.

4. Meerjaren-project

Meerjaren subsidie geeft de kans om draagkracht te ontwikkelen in de wijk waar de activiteiten plaatsvinden. Tijdens de projectperiode moet duidelijk worden hoe het bereikte is voort te zetten als de subsidie stopt.

multiprojecten dan bij projecten op één deelgebied. In overleg met gemeenten is deze sectordoorsnijdende aanpak nader uitgewerkt en zijn criteria ontwikkeld waaraan een multiproject moet voldoen:

Projecten en sportbonden

Landelijke sportbonden werkten tot nu toe nauwelijks mee aan het sociale vernieuwingsproces, al zijn er wel aanknopingspunten. De bond kent meestal de problematiek van sportverenigingen in achterstandswijken, maar onderkent meestal onvoldoende de ernst ervan, zodat er weinig animo is om hier specifiek beleid te ontwikkelen. Het pleintjesbasketball-project van de Nederlandse basketballbond toont aan dat het ook anders kan.

Verder beleid naast multiprojecten:

Werkgelegenheid in de sport

Vooraf via de banenpool- en Melkertregelingen zijn arbeidsplaatsen in de sport gecreëerd. Ook via het Jeugdwerkgarantieplan (JWG) zijn arbeidsplaatsen te scheppen. Deze lijn wordt voortgezet, aangezien de werkloosheidsbestrijding belangrijk overheidsbeleid blijft en de sportsector hier in de vorige periode aantoonbare resultaten boekte. 't Gaat in dit beleid allereerst om het mensen aan het werk te helpen. Sport als middel. Banenpool, Melkertplan en JWG blijven in gebruik als succesvolle mogelijkheden voor onderdelen van een multiproject.

Minderhedenprojecten

Het tweesporen beleid van enerzijds aandacht voor categoriele voorzieningen, anderzijds

stimuleren dat allochtonen gebruik maken van bestaande sportvoorzieningen - is getoetst op succes- en faalfactoren. Een extern onderzoeksbureau heeft bovendien in 1995 voor VWS onderzoek gedaan naar sportbeoefening door allochtonen en naar het bestaande beleid daarin. Hoewel de doelgroep van de multiprojecten vaak uit allochtonen bestaat, richten veel projecten voor minderheden zich niet meer exclusief op de minderheden, maar op de bewoners van achterlandswijken. Toch is er ook een specifiek minderhedenbeleid in de sport, waarvan de projecten apart gesubsidieerd worden

Actie- en aandachtspunten

Hoe worden de abstracte beleidsprioriteiten in de praktijk vertaald? De volgende concrete actiepunten richten zich op landelijke aanpak, maar ook op de aanpak op het wijkniveau zelf.

In de kerntakendiscussie is sport in veel gemeenten onder druk komen te staan. Er zijn concrete resultaten van sportprojecten nodig om weerbaar te zijn in deze discussie, maar het is niet eenvoudig om output te meten in streef- en kengetallen. Bij projecten waarin 'van onder af' vernieuwende elementen worden verkend is het haast onmogelijk om eenduidige kengetallen te gebruiken. In Groningen wordt in samenwerking met de Rijksuniversiteit Groningen een instrument ontwikkeld om sociale vernieuwingselementen te kunnen evalueren.

Inzet sportclubs en sportscholen

Hoewel alle projecten het waard zijn om voort te zetten, gaat het daarbij meestal niet om de sportbeoefening zelf en mensen daarvoor laten doorstromen naar sportverenigingen, de doelstelling van het project ligt vaak buiten de sport. Dit is een verschuiving ten opzichte van een aantal jaren geleden. Nu is sport vaak een middel, toen was (verenigings)sport op zich een doel. Aan gemeenten zal worden

Er is een laagdrempelige vooropleiding nodig bij de RSL-A. Een enkele gemeente heeft die zelf ontwikkeld. Zulke initiatieven kunnen worden geïnventariseerd, zodat een model te ontwikkelen is en de kennis verspreid kan worden.

Het sociaal cultureel werk blijkt nauw bij de sportprojecten betrokken te zijn. Mogelijk is de hier aanwezige kennis over hoe sport kan bijdrage aan achterstandsbestrijding nog te verbeteren, bijvoorbeeld door nascholingsmodules of een aangepaste RSL-cursus aan te bieden.

Activiteiten 'voor de wijk' zijn activiteiten 'door de wijk' geworden.

Anno nu is de sportbuurtmedewerker niet meer bezig met het organiseren van sportactiviteiten, maar veel meer met het opbouwen van een netwerk. De functie van de sportbuurtmedewerker is van belang bij de projectbeoordeling.

Vrijwilligers uit de doelgroep aantrekken voor kaderfuncties is een probleem dat nog veel aandacht nodig heeft.

gevraagd hoe verenigingen een rol kunnen spelen in de projecten. Een rol van de georganiseerde sport ligt niet altijd voor de hand omdat de buurfunctie per vereniging verschilt. Het bereik van verenigingen kan buiten de wijk vallen of bovenlokaal zijn. Onderzocht zal worden of sportscholen intensiever bij multiprojecten zijn te betrekken. Meer dan verenigingen sluiten zij aan op de wensen van de lagere sociaal-economische groepen. Bovendien zijn sportscholen in tegenstelling tot sportverenigingen vaak nog niet weggetrokken uit de achterstandswijk.

Accommodaties

De aanwezigheid van sportaccommodaties in achterstandswijken blijft een punt van aandacht. Doordat sportverenigingen uit de wijk wegtrekken naar de periferie, verdwijnen ook de sportaccommodaties. Ook door gemeentelijke herstructureringen verdwijnen accommodaties en daarmee de sportverenigingen. Voor sport dichtbij huis zijn de wijkbewoners dan vaak aangewezen op trapveldjes, spelen en basketbalpleintjes en gymlokalen. Decentralisatie van de beheersmiddelen voor gymlokalen naar de gemeentebesturen opent mogelijkheden om deze accommodaties nog beter in te zetten voor buiten- en naschoolse activiteiten. Een voorbeeld dat navolging verdient is de samenwerking van enkele gemeenten om via voorkeursbeleid een zwembad in een oude wijk te behouden (in plaats van een nieuw zwembad te bouwen op een andere plek).

1. *Scoren met sociale veiligheid.* Handleiding sociale veiligheid in en om sportaccommodaties.
2. *Sport, dat werkt!* Op zoek naar arbeidsmogelijkheden in de sport.
3. *Sportaccommodaties in achterstandswijken.* Een verkenning van mogelijkheden en onmogelijkheden.
4. *Geen zaak van geld alleen* Een evaluatie van experimenten in sportstimulering in de vier grote steden.
5. *Dribbelen en dunken met z'n allen.* Pleintjesbasketball in de schijnwerpers van de sociale vernieuwing.
6. *Aan het werk in de sport.* Arbeidsplaatsen scheppen in de sportsector.
7. *Sport uit de marge.* Ervaring uit tien grote steden.
8. *Van de straat, voor de groep!* Leidraad voor de opzet van een project 'Sport en criminaliteitspreventie'.
9. *Zien en gezien worden.* Voorbeeldprojecten 'Sociale Veiligheid' + Video 'Zien en gezien worden'

Binnenkort verschijnt de eerste brochure van een nieuwe reeks over voorbeelden van multiprojecten:

1. 'Eindhoven in beweging'.

Overzicht publicaties

Brochures in de reeks 'Sport en sociale vernieuwing'

De inhoud van deze reeks brochures weerspiegelt het beleid 'Sociale vernieuwing in de sport' in de periode 1991-1994. Voorbeeldprojecten worden beknopt beschreven van initiatief tot resultaat.

Rollenspel van lokale overheid, sportvereniging en welzijnswerk

De buurtsportwerker wordt sportconsulent

door Rogier Wiercx

De fitness in het buurthuis loopt best lekker. De 55-plus dames komen immers trouw en in steeds grotere getale. Eerst 'doen ze een bakkie' en dan zetten hun spieren zich ritmisch in beweging op de 'martelapparaten'. Eén-twee, één-twee. Sportconsulent Nusret Ekin kijkt tevreden toe want hier ontmoeten zes allochtone en zestien autochtone dames elkaar.

Zelfs een paar mannen hebben zich nu aangemeld voor het wekelijks fitness-uur-tje. Zo slaat Ekin drie doelgroepen in één klap: ouderen, vrouwen en allochtonen. Normaal moeilijk te bewegen tot sporten, maar dankzij de sportconsulent van de gemeente Utrecht zijn ze nu aan het zweten. Nusret Ekin is, zoals hij dat noemt, consulent van iedereen. Alle doelgroepen probeert hij aan het sporten te krijgen: 'Langs die weg bevorder je deelname aan de maatschappij.'

Ekin is sportconsulent in Utrecht met een wat hybride functie: hij is uitvoerder en organisator tegelijk, in andere steden worden die taakvelden gescheiden. Groningen en Enschede bijvoorbeeld liggen qua sportontwikkeling een stapje voor op Utrecht. Groningse en Enschedese buurtwerkers zijn omgeschoold tot sportconsulent en ondersteunen reguliere sportverenigingen om 'moeilijke doelgroepen' te bereiken. Die beleidslijn lijkt een landelijke trend te worden.

'Wij hebben het stadium van directe gemeentelijke bemoeienis met buurtsportwerk achter de rug. Onze buurtsportwerkers zijn nu omgeschoold tot sportconsulent', vertelt Willie van Eeren van de dienst Onderwijs, Sport en Welzijn in Groningen. Vijf Groningse achters-tandschijven beschikken sinds 1989 over sociale vernieuwingsgeld voor een eigen buurtsportwerker. Toen de aerobic, het trimmen en het volleyen eenmaal goed liepen, begonnen de reguliere sportverenigingen te klagen over concurrentie. Daarom besloot de gemeenteraad in 1994 om de sportstimulering aan de verenigingen zelf over te dragen. Van Eeren: 'Maar dat kan een reguliere sportvereniging niet vanzelf. Ze moet leren om haar aanbod te verbreden en om naast competities ook losse activiteiten voor specifieke doelgroepen aan te bieden. Een voetbalvereniging kan bijvoorbeeld

een conditiegroepje opzetten voor de vrouwen van de voetballers. Onze consulenten helpen om die omslag te maken.' Niet iedereen is daarmee echter geholpen, want welke vereniging staat open voor 'eters en tuig'?

Klerelijers

Ook in Enschede vinden de sportambtenaren dat sportbuurtwerk toch echt geen taak meer is van de terugtrekkende overheid. Daarom worden de sportbuurtwerkers op dit moment omgeschoold tot consulent sportactivering. Ieder stadsdeel krijgt er een. Zijn taak: het verkleinen van de kloof tussen achterstandsgroepen en sportdeelname. Coördinator Henny Breukers van het ambtelijk cluster sportactivering in Enschede: 'Dertien- tot achttienjarigen houdt je als vereniging moeilijk vast. Daarom zetten we naast de verenigingen ook in op wijk-sport door het sociaal cultureel werk. We geven geld aan wijkwelzijnsorganisaties om CIO's ers in dienst te nemen als consulent. Laten de wijken maar pleintjesbasketbal organiseren voor het tuig. Dat scheelt de burgerij overlast.'

Ook in Groningen ziet men nu in dat niet alle heil van de sportverenigingen is te verwachten. Willie van Eeren: 'De verenigingen willen die klerelijers niet. Maar het buurtsportwerk bereikte hen vroeger wel via zaalvoetbaltoernooien en instuiven. Daarom denken we erover om toch geld uit te trekken voor directe sportactiviteiten door het sociaal cultureel werk, het categoriaal welzijnswerk en de jeugdhulpverlening.'

De slinger van de sportieve vernieuwing is dus weer terug bij af: moeilijk bereikbare groepen krijgen aandacht van het welzijnswerk. Er is een verschil: de buurtsportwerkers van vroeger zijn nu consulenten geworden die sportbegeleiders "aansturen" en niet meer zelf in trainingspak meehuppen.

...want welke vereniging staat open voor 'eters en tuig'?

(Met toestemming overgenomen uit Stadium, maandblad voor welzijn en zorg in de stad en provincie Utrecht, nummer 1, jaargang 4, februari 1997. Met dank aan Stade.)

Passen Piet en Ali in één team?

Sport als middel voor sociaal beleid

door Rogier Wierca

JEUGD IN BEWEGING

Terwijl heel Nederland in 2003 aan het bewegen is in het kader van de NIB-campagne, krijgt de jeugd de boodschap extra voor haar kiezen. Maar liefst langs twee wegen worden jongeren tot meer beweging aangespoord. Elke weg heeft wel zijn eigen richting. De NIB-campagne wil de gezondheid van de jeugd duurzaam bevorderen. Het landelijk project Jeugd in Beweging probeert tot 2000 de jongeren via vele sportvormen zelfstandig, onafhankelijk en sociaal geïntegreerd te maken. Gelukkig worden beide programma's momenteel inhoudelijk en financieel op elkaar afgestemd, zodat de lokale uitvoerders met één afzender te maken krijgen.

Top-down

1995 en 1996 zijn belangrijke jaren geweest voor beleidsmakers op sportgebied. Top-down zijn er heel wat politieke beleidsdocumenten afgeschreven die in de nabije toekomst op het lokale vlak in uitvoering moeten komen. De beleidsnota "Wat sport beweegt" van het kabinet is het meest algemene beleidsstuk; het verscheen in november 1996. Concreter is de gezamenlijke beleidsbrief van de staatssecretarissen Terpstra (VWS) en Netelenbos (OCW) van 20 december 1995 over het meerjarig project Jeugd in Beweging.

Paars

Beide documenten ademen een paarse politieke geest, alles wordt erin geperst. "Sport biedt naast ontspanning ook een maatschappelijke waarde. Sport(beleid) wordt een middel om de burgerparticipatie te vergroten, nieuwe arbeidsplaatsen te creëren, minderheden te integreren, de volksgezondheid te verbeteren en de leefbaarheid in achterstandswijken te verhogen. Over de campagne Nederland in Beweging kunt u elders in dit katern uitgebreid lezen, hier gaat het over sport als middel voor sociaal beleid; in het bijzonder jegens jongeren.

Sportvernieuwing

Voor opbouwwerkers heeft staatssecretaris Terpstra (Sport) enkele aardige ideeën in haar brede petto. In de beleidsnota "Wat sport beweegt" constateert zij dat het aanbod van sport- en bewegingsactiviteiten in oude stadswijken minder wordt.

Bij de sociale vernieuwing heeft de sportsector aardige dingen gepresteerd, meent de bewindsvrouw: arbeidsplaatsen voor de banenpool, een aanbod in de verlengde schooldag, activering van rondhangende jongeren teneinde vandalisme en kleine criminaliteit in te dammen. Via buurtbeheer organiseren bewoners sportactiviteiten en knappen ze velden en pleinen op. Om deze initiatieven niet verloren te laten gaan, wil het kabinet de sportverenigingen, sportscholen en buurtsportorganisaties een actieve rol laten spelen bij in het Grote Steden-Beleid (in 21 steden). Sport moet een kans krijgen om mensen te activeren. Sport moet - letterlijk - de ruimte krijgen om jongeren op te vangen. Het kabinet wil in aandachtswijken samenwerkingsprojecten stimuleren met een sectordoorsnijdend karakter, waarbij via sport het vandalisme en de sociale veiligheid afneemt, werk geschapen wordt en informele ontmoetingsplaatsen gecreëerd.

Mensen die zijn veroordeeld tot een taakstraf zullen worden ingezet voor achterstallig onderhoud aan sportcomplexen.

Negen miljoen guiden

Omdat de jeugd de toekomst heeft, zal zij in beweging moeten komen. Terpstra en Netelenbos hebben daar heel wat (interdepartementale) ideeën over neergelegd in hun beleidsbrief Jeugd in Beweging. Inmiddels is er op 25 september 1995 ook een projectgroep ingesteld die met gelden van VWS en OCW (9 miljoen) het beleid moet concretiseren. De uitvoering is in handen van vele plaatselijke partners.

Terminologie

Schoolsport: alle bewegingsactiviteiten die via de school buiten de lesuren worden georganiseerd.

Georganiseerde sport: de reguliere sportverenigingen, ook die voor gehandicapten.

Niet-georganiseerde sport: alle sport of beweging die men individueel of samen met anderen onderneemt.

Anders-georganiseerde sport: sportscholen, fitnesscentra, bedrijfssport, buurtsport, sportactiviteiten van het sociaal-cultureel werk.

Bezorgde bewindsvrouwen

De leefstijl van de jeugd moet veranderen, vinden Netelenbos en Terpstra, die (op basis van wetenschappelijke gegevens) bezorgd zijn over de fysieke gezondheid van een groeiend aantal jongeren, over hun integratie in de samenleving en hun maatschappelijke betrokkenheid.

Voor de 15-18 jangen baren hen zorgen. Met de (voormalige) Raad voor het Jeugdbeleid stellen ze dat vroegtijdige schoolverlaters, allochtone jongeren en gehandicapte jongeren in het reguliere onderwijs aan bewegingsarmoede lijden. Dat heeft te maken met de afname van het aantal uren lichamelijke opvoeding. En met de benadering van deze leeftijdscategorie, die graag betrokken wil worden bij de opzet en uitvoering van haar sportactiviteiten.

Levenslang

Het project Jeugd in Beweging wil de jeugd op lokaal vlak ondersteunen bij het maken van een keuze voor een "levenslange bewegingsgerichte attitude". De projectgroep moet dit beleid uitwerken en naar het lokale niveau vertalen. Partners hierbij zijn: de scholen, de georganiseerde sport en de anders-georganiseerde sport. Om samenhang tussen de inspanningen van deze partners te bereiken krijgt de gemeente de voortrekkersrol. Een logische keuze, want de gemeente is al langer verantwoordelijk voor het lokaal preventief jeugdbeleid.

Duffe digikids

Bij de installatie van de projectgroep onder leiding van de Utrechtse burgemeester Ivo Opstelten toonde Erica Terpstra zich nog steeds bezorgd. 'Krijgt de opkomende generatie digikids in onze informatiemaatschappij juist meer tijd om aan sport te doen? Of slaat de inactiviteit keihard toe? En gaat iedereen zo rond de 16 jaar echt achter de kassa of vakkenvullen zodat er geen tijd meer is voor sport? Wat is het toch jammer dat je als jongere in de sport niets kan verdienen door leiding te geven.'

Sport als rode draad van

door Rogier Wiercx*)

Op een volgebouwd stukje Rotterdam tussen Euromast, Nieuwe Maas, Schiedam en de spoorlijn naar Hoek van Holland wonen 75.000 mensen uit vele landen. Delfshaven heet hun deelgemeente. Groen en plantsoen biedt alleen de Heemraadsingel; de Delfshavense Schie scheidt de deelgemeente in tweeën. Linksboven in een hoekje ligt het Kasteel, het roemruchte Sparta-complex. Helaas, Sparta wil graag verhuizen naar Alexanderpolder en daar krijgen veel Delfshavenaren een complex van.

'Niet praten maar poetsen' zeggen ze in Delfshaven. Dus zoeken ambtenaren en welzijnswerkers naar methoden om de jeugd aan het sporten te krijgen. Hoe groter de moeilijkheden, des te boeiender de uitdaging, niet waar? Drie sportpraktijken uit Delfshaven passeren hier de revue. Drie sporen die samenhangen en ook weer niet. Wat hen bindt is het enthousiasme dat zo bij Rotterdam hoort. Om het in de woorden van die andere voetbalclub te zeggen: geen woorden, maar daden.

*) Dit is een bewerking van artikelen door Martin Mallon en Rien van Genderen.

Sport is geen doel op zich. Sport is een middel om sociale verbanden te leggen

Sportvoorzieningen aan de randen van Delfshaven (Uit: Ontwikkelingsvisie Delfshaven, 1995)

Netwerken voor de jeugd van de basisschool Ruimte voor buurtsport in

Het dagelijks bestuur van de deelgemeente Delfshaven heeft anderhalf jaar geleden een ruimtelijke ontwikkelingsvisie gemaakt. Een prachtig drukwerk, dat de armoede of beter: de kansen - inventariseert. Delfshaven heeft een groot tekort aan sport- en recreatievoorzieningen, erkent het bestuur.

"De bevolkingsdruk wordt de komende jaren groter, waardoor de bestaande tekorten nog groter worden," lezen we in de Ontwikkelingsvisie. Er zijn de laatste jaren parken en pleinen aangelegd, maar de totale speelruimte binnen en buiten zal hoe dan ook onvoldoende blijven. Zeker de 7000 kinderen in de basisschoolleeftijd kunnen niet deelnemen aan activiteiten op sportterreinen aan de randen of buiten Delfshaven. Voor hen betrekken de Duimdrop-speelcontainers alles.

Ontwikkelingsvisie

Voor planners, beleidsambtenaren, bewonersorganisaties, gemeentelijke diensten en het sociaal cultureel werk is Delfshaven een uitdagend werkteerren. In de Ontwikkelingsvisie schetsen de bestuurders hun beleid.

Beleidsdoelen van de deelgemeente

- * Streven naar vergroting van het aantal - niet aan sportverenigingen gebonden - voorzieningen.
- * Behoud van bestaande voorzieningen. De weinige openbare buitenruimte blijft zonder bebouwing.
- * Flexibeler en intensiever gebruik van bestaande voorzieningen.
- * Een oud havenspooreplacement kan mogelijk verbouwd worden tot sportvelden.

Sport in

deel I

het wijkweefsel

Een vloer onder het sportbeleid

Voor de Sport heeft de deelgemeente sinds maart 1994 een beleidsmedewerker in dienst, Martin Mallon. Hij werkt nauw samen met de dienst Recreatie Rotterdam, met de scholen en met de sportverenigingen.

In de Delfshavense nota "Van een Lekkend Plafond in 1995 naar een gefundeerde Sportvloer in 2000" kiest de deelgemeente voor een aanpak op drie terreinen:

- scholier en sport (1);
- georganiseerde sport (2);
- sportnetwerken op wijkniveau (3).

1. Scholier en sport

Voor de 28 basisscholen worden kennismakingscursussen georganiseerd voor diverse takken van sport. Zo hebben in het najaar van 1995 circa 700 kinderen uit de groepen 7 en 8 gedurende zes weken tijdens de gymnastiekuren een korfbaltraining gehad van echte korfbaltrainers. Het aanbod is in 1996 uitgebreid met basketbal, aikido, wielrennen en

2. Georganiseerde sport

De deelgemeente heeft ten aanzien van de georganiseerde sport in principe de keuze tussen twee beleidsdoelen: organisatie of emancipatie. In Delfshaven is gekozen voor emancipatie. De deelgemeente zorgt voor het opzetten van kadercursussen, voor accommodaties en ondersteuning van de initiatieven van reguliere clubs rond jeugdsport. (Was de keus op organisatie gevallen, dan zou de overheid zoveel mogelijk activiteiten hebben opgezet.)

Er bestaan in Delfshaven slechts 11en voetbalverenigingen maar voetbal is - dankzij Sparta - dermate populair, dat tien een grote toeloop van kinderen en jongeren hebben. Om hen en de grote groep volwassenen verantwoord te laten voetballen, moeten de verenigingen over voldoende en goed opgeleid kader beschikken. In 1997 heeft de deelgemeente voor dit beleidsonderdeel een bedrag van f. 45.000,- uitgetrokken.

Doelgroepmarketing

Sportnetwerken hebben oog voor wensen en verlangens van de verschillende doelgroepen in de wijk. De homogene volkswijk van vroeger bestaan niet meer in Delfshaven. Door immigratie en veelvuldig verhuizen is een grote verscheidenheid van bevolkingsgroepen zonder een hechte buurtbinding ontstaan. De sociale cohesie is zo gering dat er nauwelijks initiatieven worden ontwikkeld om met elkaar aan sport te doen.

Voor de deelgemeente en de dienst Recreatie Rotterdam was dat aanleiding om een enquête te houden onder de wijkorganisaties teneinde vraag en aanbod in kaart te brengen. Wat blijkt? Er zijn vele en zeer uiteenlopende wensen om sport in te passen in het activiteitenprogramma, maar de initiatiefnemer, de gangmaker die sport introduceert ontbreekt. 'Gangmaker is geen beroep,' zegt Mallon, 'het gaat om volwassenen die van kinderen houden en voor de jeugd sport en spel willen organiseren. Gangmakers heb je overal nodig; op scholen, in de sportnetwerken op wijkniveau en bij de reguliere sportverenigingen.'

De (deel)gemeente is er volgens Mallon om deze gangmakers te coachen en te bemoeiden. Als de Kaapverdianse jongeren een zaalvoetbaltournooi willen houden dan neemt de deelgemeente de zaalhuur voor zijn rekening. Maar de jongeren moeten zelf de uitnodigingen regelen, prijzen verzorgen en de organisatie op zich nemen.

Sportbuurtwerkers

In de wijken Delfshaven/Schiemond en in de wijk Bospolder/Tussendijken zijn in samenspraak met de sportnetwerken

overvolle volkswijken

Delfshaven

tennis. De cyclus per tak van sport wordt afgesloten met een scholentournooi.

Ideaal zou zijn dat hier een sportclub bij betrokken is en dat de kinderen na afloop daarheen doorstromen.

Helaas zijn er in Delfshaven weinig sportverenigingen.

Daarom stelt een medewerker van Recreatie Rotterdam nu pogingen in het werk om een Schoolsportvereniging Delfshaven op te richten, die zich ondermeer bezighoudt met de organisatie van woensdagmiddag-competities.

Ook club- en buurtthuizen kunnen met jeugdgroepen aan een dergelijke competitie meedoen. De deelgemeente heeft een budget van f. 40.000,- per jaar beschikbaar gesteld.

3. Sportnetwerken op wijkniveau

Het doel van de sportnetwerken is om in elk van de zes wijken van Delfshaven een samenwerking tot stand te brengen tussen zeven partners: sociaal-cultureel werk, opbouwwerk, bewonersorganisatie, politie, onderwijs, Thuis op Straat (begeleid straatspelen), en de dienst Recreatie Rotterdam.

Rol van de sport

Mede door de Sociale Vernieuwing is de rol van de sport verschoven van doel naar middel.

Sport als middel

- Sport kan een bijdrage leveren aan de gezondheid van de burgers.
- Sport kan bijdragen aan de verwezenlijking van welzijnswaarden: de bevordering van zelfstandigheid, onafhankelijkheid, sociale participatie en integratie.
- Sport kan de sociale cohesie bevorderen.
- Sport heeft een educatieve en recreatieve waarde.

'Zonder gangmakers mislukt elke beleidsstrategie'

Britse rugby'ers inspire

door Rogier Wiercx

inmiddels twee sportbuurtwerkers aangesteld.

Taken van de sportbuurtwerker

- ✕ Inventariseren van wensen en behoeften op sportgebied.
- ✕ Bij elkaar brengen van instellingen die voor de sportbeoefening op wijkniveau iets kunnen betekenen.
- ✕ Een werkplan opstellen en door de sportbeleidsgroep laten vaststellen.
- ✕ Zorgen voor administratie, registratie, documentatie en rapportage.
- ✕ Een bijdrage leveren aan de uitvoering van de plannen die door anderen zijn bedacht.

Kosten

Het best kan de sportbuurtwerker worden ondergebracht bij het sociaal-cultureel werk. Dit garandeert een sterk dagelijks contact met de actieve bewoners van de wijk. Behalve een jaarsalaris (f 60.000,-) moet er een activiteitenbudget van f 15.000,- gereserveerd worden om sportieve initiatieven van bewoners te realiseren.

Nadere informatie: beleidsmedewerker sport deelgemeente Delfshaven, 010-4250414 (Martin Mallon).

De jeugd zoekt haar grote voorbeeld het liefst vlakbij huis. Een speler van het eerste team is al gauw de "local hero" voor jongeren in stad of dorp. Thuis gaat de sport-ster over de tong. In het weekeinde volgen oudere gezinsleden z'n sportieve prestaties. Misschien loopt de held zelfs wel eens "live" langs. Dat is kicken! Local heroes zijn rolmodellen en dus aantrekkelijk om te imiteren. Die kans om sporthelden in te schakelen bij het promoten van sport en spel ligt letterlijk om de hoek.

Wie Spangen zegt, zegt Sparta. De eredivisieclub hoort tot de vaste inboedel van de omliggende wijk. Als ergens voetballers hun rol als rolmodel kunnen waarmaken dan is dat in Spangen, meent Rien van Genderen van De Meeuw, een stichting voor welzijn en onderwijsvoorrang in Rotterdam. Hij is daar afdelingscoördinator voor de 12-18 jarigen.

Bradford Bulls

Eind 1995 was Rien van Genderen in de Engelse stad Bradford als deelnemer aan een internationaal studiebezoek. Zijn aandacht ging speciaal uit naar de manier waarop de plaatselijke professionele rugbyclub Bradford Bulls betrokken is bij het proces van sociale vernieuwing in deze oude industriestad met grote sociale problemen. De Bulls zijn bij uitstek een "example of good practice" voor de rolmodelstrategie.

De Bradford Bulls behoren tot de sterkste clubs in de Rugby League. In het proces van sociale vernieuwing heeft de club een actieve rol geclaimd. De Bulls zetten hun spelers in, als positieve voorbeelden voor de plaatselijke jeugd. Dat gebeurt onder meer door deelname aan een drugspreventie programma.

Voor de uitvoering van dit programma is een speciale stedelijke projectorganisatie in het leven geroepen, waarin onder andere de gemeentelijke dienst voor onderwijs en de politie zijn vertegenwoordigd. De Bulls stellen hun spelers beschikbaar voor het werken met kinderen van de basisschool. Het programma wordt niet alleen in de scholen zelf uitgevoerd, maar vindt ook plaats in het stadion van de Bulls.

"Op 30 november 1995 ben ik aanwezig in het Odsal Stadium, waar een docënte, ingehuurd door de politie, bezig is met een klas kinderen. Ze zijn de hele dag doende met thema's als gezond gedrag en samenwerken. Twee spelers van de Bradford Bulls zijn aanwezig om hun verhaal te doen en om ook een uurtje met de leerlingen te sporten.

We zijn onder de indruk van wat we zien.

Binnen de Rotterdamse delegatie wordt afgesproken dat deze aanpak een van de zaken is, die we mee naar huis nemen. Een benadering, met de inzet van aansprekende sportmensen, kan een interessant element betekenen in het jeugdbeleid, dat in Rotterdam van de grond aan het komen is. De Rotterdammers zijn van mening dat een combinatie van scholen in de deelgemeente Delfshaven en de voetbalclub Sparta een interessante zou kunnen zijn. Sparta heeft een goede naam en is voor veel kinderen in dat deel van Rotterdam een begrip, ook juist bij de kinderen uit migrantenmilieus.

Sport in

deel II

eren Sparta-sterren en hun fans

Schooldirecteuren

Als medewerker van De Meeuw is Van Genderen de meest aangewezen persoon om zijn Bradfordse ervaringen naar de Rotterdamse praktijk te vertalen. Een beleidsambtenaar van de deelgemeente Delfshaven die over goede connecties beschikt met Sparta en de hoofdtrainer van de Sparta-amateurs zijn direct enthousiast. Daarom wordt besloten om de aanpak voorlopig tot de wijk Spangen te beperken. Zo ontstaat het project 'En jaren nog hierna.'

De Stichting Buurtwerk Spangen (SBS) stelt op instigatie van Van Genderen samen met de directies van alle vijf basisscholen in de wijk een projectplan op. De schooldirecteuren hadden al langer meer met de aanwezigheid van

Sparta in de wijk willen doen.

Het projectplan is vlak voor de zomer van '96 gereed. Het plan voorziet in een begroting, die deels gedekt wordt door middelen van De Meeuw en deels door subsidie van de deelgemeente en de GGD.

Doel-groep 8

Doelgroep van het project zijn basisschoolleerlingen van groep 8 benoemd. De nadruk in de uitvoering zal in de klas komen te liggen. Daaraan gekoppeld zullen er activiteiten na schooltijd, in de wijk plaatsvinden, met als hoogtepunt een ontmoeting met Sparta-spelers en een bezoek aan het stadion. Het project in Rotterdam krijgt de naam 'En jaren nog hierna...', een regel uit het clublied van Sparta.

Een Amerikaanse erevisie-speler laat schoolkinderen kennismaken met basketbal

Speels

Er worden twee werkgroepen gevormd, waarlussen Van Genderen als verbindingman lungeert. Er is een werkgroep voor de organisatie (met de deelgemeente en het opbouwwerk in Spangen) en een werkgroep voor de inhoud van het project. In de laatste groep is het onderwijs vertegenwoordigd, naast het sociaal-cultureel werk en de schoolarts in de wijk.

In het programma staat op een veelal speelse manier een aantal aspecten centraal, zoals:

- Hoe blijft je gezond?
 - Hoe belangrijk is samenwerken?
 - Waarom hebben we regels nodig?
- Veel minder nadruk dan in Bradford krijgt het aspect 'drugs'. Met name de schoolarts dringt erop aan om het project niet teveel aan de problematiek van drugs op te hangen.

Twee docenten van een van de scholen ontwikkelen in de zomervakantie van 1996 een lesprogramma. Zij worden hiervoor gefaciliteerd door De Meeuw. Deze huurt voor het buitenschoolse programma een zoiest afgezaaide student van de Hogeschool Rotterdam in. De Hogeschool levert daarbij ook nog sta-

glaires, die onder worden gebracht bij het sociaal-cultureel werk.

Uitvoering

Eind oktober 1996, nog geen jaar na het bezoek aan Bradford, is het zover. De leerlingen van groep 8 van de Mariaschool zijn als eersten twee weken lang bezig met gezondheid, samenwerken en regels. Sommige activiteiten lopen ook na schooltijd door en op woensdagmiddag vinden er fietstochten plaats.

In een in de wijk gelegen school voor VBO vinden kooklessen plaats. Het project kent allerlei interessante en creatieve onderdelen, waaronder de kennismaking met een onbekende sport. Daarvoor zorgt iemand van de softbal-afdeling van Sparta, die de gymnastiekles komt opluisteren.

Aan het eind van het project brengen spelers van Sparta een bezoek van de klas. Daartoe hebben de leerlingen een persconferentie georganiseerd. Spelers en trainer geven antwoorden op vragen over zaken als discriminatie, samenwerken en regels. De boodschap is helder. Sparta-trainer Henk ten Cate houdt de klas voor dat elk kind over eigen kwaliteiten beschikt: 'Of je nu goed kunt leren,

De Rotterdam-Rabat race

timmeren of voetballen - je moet je kwaliteiten ten volle benutten.

Na het bezoek van de spelers krijgen de leerlingen een rondleiding door het stadion en kort daarop zijn ze te gast bij een competitiewedstrijd.

Tegenbezoek

Kort na de uitvoering op de eerste school, kwam een delegatie uit Bradford op tegenbezoek. Onder hen de docenten, die werkzaam zijn in het klaslokaal bij de Bradford Bulls. Van Genderen heeft met zijn Britse evenknieën afgesproken dat hij de contacten zal voortzetten. In de loop van 1997 zullen leraren uit Rotterdam op werkbezoek gaan in Bradford.

Informatie:

Stichting de Meeuw,
tel. 010-010-4863022
(Rien van Genderen)

Sparta-keeper Edward Metgod met leerlingen van de Mariaschool

Het was een leuk idee, destijds in 1994. Opbouwwerker Rieks Westrik wilde jonge Marokkanen van de Rotterdamse wijk Spangen sportief laten fietsen in het tempo van een toerder. Zeg maar met een gangetje van 25 km per uur. Gewoon toeren leek Westrik te weinig uitdagend voor de jongelui, dus legde hij de lat nog een tandje hoger. Het moest een fietstocht naar Marokko worden! Het routeschema was gauw gemaakt. Hoppend van jeugdhierberg naar boerenschuur zou het gezelschap van maximaal dertig fietstoeristen in 19 dagen vanuit Rotterdam de Marokkaanse hoofdstad Rabat binnenrijden. In de loop van 1995 probeerde Westrik enthousiastelingen te strikken voor zijn idee. Bobo's liepen al gauw warm: de ambassadeur van Marokko, Mehdi Alaoui, Hedy D'Ancona, Anton Geesink, Johan Stekelenburg en Gerrie Knetemann vormden met anderen een Comité van Aanbeveling. Marokkaanse jongeren hadden wat meer moeite met het idee dat ze ruim drieduizend kilometer op een smal, hard zadel moesten zitten. 'Als we gingen oefenen, stond er een groepje klaar maar de helft had geen fiets bij zich. Of het materiaal was zo slecht dat ik eerst uren stond te sleutelen,' herinnert Westrik zich de eerste trainingen in 1995. Zijn grote trots, het rolmodel Fatima Hammani, staakte de training, toen ze een keer letterlijk op haar gezicht was gegaan. De pretenties van de "interculturele fietstocht" staan inmiddels in een lage versnelling. 'Dit jaar in september gaan we,' zegt Westrik in februari, 'ga je mee?' Van de eigenlijke doelgroep zijn nog maar twee mannen over, de 25-jarige Ali en de 60-jarige Thaieb. Rieks wil zelf ook gaan. En misschien vindt hij nog wel een kandidaat, want het idee blijft leuk. Kunnen die twee koppels elkaar mooi uit de wind zetten.

Sport in
Delfshaven

deel III

Sportstimulering in Drenthe

Onlangs verscheen een nieuwe nieuwsbrief van STAMM-Sport. Deze nieuwsbrief is een special die in het teken staat van de Drentse campagne: Hart voor sport, oog voor vrijwilligers! Hij is bestemd voor Drentse sportverenigingen, gemeenten, plaatselijke sportraden/commissies en provinciale sportbonden. De Drentse campagne wordt ondersteund door een groot aantal gemeenten en sportorganisaties en een aantal bedrijven wordt deze campagne mogelijk gemaakt en de nieuwsbrief in een oplage van 2.500 gratis verspreid.

gingen niet meer bestaan. De vrijwillige inzet is onbetaalbaar en verdient juist des te meer waardering. Zeker nu blijkt dat het voor veel mensen steeds minder vanzelfsprekend is om hun vrije tijd in een sportvereniging te stoppen. Veel sportverenigingen hebben steeds meer problemen met het aantrekken en vasthouden van voldoende (geschikt) kader.

Het is noodzakelijk om op een georganiseerde manier aandacht te besteden aan die vrijwillige inzet in de sportvereniging. Zeker in een tijd waarin het niet langer vanzelfsprekend is dat mensen al hun vrije tijd in de vereniging stoppen. En waarin zoveel andere, vaak commerciële mogelijkheden voor sportieve vrijetijdsbesteding voorhanden zijn.

Doel campagne

1. Implementatie van vrijwilligersbeleid bij de sportverenigingen in Drenthe.
2. Kwalitatieve en kwantitatieve versterking van het vrijwilligersbestand bij de sportverenigingen in Drenthe.
3. Imago-versterking van het vrijwilligerswerk in de sport.

STAMM SPORT

Een sportvereniging bestaat uit mensen. Mensen die sporten natuurlijk, maar ook mensen die training geven, materialen klaarzetten, voor onderhoud zorgen en wedstrijdschema's vaststellen. En niet te vergeten de mensen die het geheel in de gaten houden; de bestuursleden. De sportvereniging in Nederland is voor een groot deel afhankelijk van het werk van mensen die dat werk onbetaald doen: vrijwilligers.

Verenigingen hebben nu eenmaal niet genoeg geld om voor het werk te betalen. Het is zelfs de vraag of verenigingen dat zouden willen. Juist het voor elkaar en met elkaar een vereniging opbouwen en er iets moois van maken, maak je bij betaald werk lang niet altijd mee.

Al die vrijwilligers zorgen er samen voor dat de vereniging draait. En als die mensen dat met plezier doen, is het in de hele vereniging te merken. Het loopt allemaal net wat gesmeerder, de mensen lachen meer en hebben meer voor elkaar over. Kortom, ze zijn goed gehumeurd en goed gemotiveerd aan het werk voor hun vereniging. Zonder de 700.000 vrijwilligers in de sport zouden de meeste sportvereni-

Verenigingen zouden een vorm van "personeelsbeleid" voor hun vrijwilligers moeten voeren.

Sportverenigingen beschikken doorgaans over weinig kennis en ervaring op dat gebied. In samenwerking met gemeenten en sportbonden wil STAMM-Sport gedurende een driejarige campagne, die start in 1997, de Drentse sportverenigingen ondersteunen bij het opzetten van een structureel vrijwilligersbeleid om de negatieve trend te keren.

STAMM-Sport beoogt dit doel o.a. te bereiken door middel van het organiseren van voorlichtingsbijeenkomsten voor sportverenigingen, scholing van vrijwilligerscoördinatoren bij sportverenigingen, ondersteuning van sportverenigingen en hun vrijwilligerscoördinatoren bij het ontwikkelen van een vrijwilligersbeleid, themabijeenkomsten, cursussen en incompany-trainingen, aandacht in de media, vrijwilligers(eest)dag en de provinciale nieuwsbrief.

Knop punten

- * In de periode van 1983 tot 1993 gaven gemeenten jaarlijks 3 procent minder uit aan sport.
- * 28% van alle clubs heeft, of krijgt te maken met privatisering.
- * 41% heeft negatieve ervaringen met privatisering, in de grote steden is dat zelfs 52%.
- * Ecotax zorgt voor een lastenverzwaring van rond de 20 miljoen voor alle 30.000 bij NOC*NSF aangesloten clubs. Dus meer van f 600,- per club.
- * Onroerende zaak belasting stijgt in 10 jaar met 50%.
- * Kosten van drinkwater zijn in 1 jaar met 20 tot 30% toegenomen.
- * Reinigings- en rioolrecht stijgt in 2 jaar met meer dan 20%.

Meer dan de helft van de Nederlandse bevolking doet wel eens aan sport. Toch maken de sportverenigingen zich grote zorgen. De financiële situatie van de sportvereniging is allesbehalve rooskleurig. Clubs worden geconfronteerd met stijgende lasten. De sportaccommodaties worden duurder en duurder in onderhoud en exploitatie. Aan de accommodaties worden steeds hogere eisen gesteld. Ook de veiligheidsvoorschriften en milieu-eisen zijn enorm aangescherpt. Met grotere uitgaven als gevolg.

Steeds meer gemeenten zijn overgegaan tot privatisering van sportaccommodaties. Voor een commerciële uitbater van de accommodatie zijn de clubs één van de vele huurders. De mogelijkheden voor gebruik van de accommodaties door de georganiseerde sport zijn in dat geval een stuk geringer. De subsidies van de gemeentelijke overheden zijn de laatste jaren afgenomen. Terwijl de clubs zijn geconfronteerd met aanzienlijke lastenverzwaring van diezelfde gemeenten en steeds meer politieke druk wordt uitgeoefend om meer maatschappelijke taken uit te voeren.

Het aantal jeugdleden bij de clubs loopt terug en steeds minder leden vinden tijd of zijn bereid zich vrijwillig in te zetten, terwijl het aantal taken van de sportclub in rap tempo toeneemt.

Sportverenigingen worden in wet- en regelgeving in toenemende mate als een bedrijf beschouwd. Zo worden clubs geconfronteerd met de Milieuwet (vergunningen), Wet op het Handelsregister (vennootschapsbelasting), ARBO-wetgeving (risico-inventarisatie en arbeidsverzuim), Vestigingswet (kantine-exploitatie) en Wet Onroerende Zaaik Belasting (nieuwe en hogere taxatiegrondslag).

Nog een paar voorbeelden:

In de Hoogeveensche courant van 5 februari 1997 maakt de gemeente verenigingen, instellingen en organisaties die evenementen (zoals feesten, shows, demonstraties, tentoonstellingen, braden e.e.d.) organiseren, er op attent dat zij sinds

1 januari 1997 rekening moeten houden met de mogelijkheid dat de gemeente Precariobelasting oplegt. In de gemeente Haarlem moeten sportverenigingen, met een eigen gebouw, sinds 1996 op last van de brandweer een gebruiksvergunning aanvragen. Aan deze vergunning zijn legeskosten verbonden.

Overheden oefenden druk uit op sportverenigingen, bonden en koepels om steeds meer maatschappelijke verantwoordelijkheid te nemen. De club moet meer als een derde milieu (naast gezin en school) gaan functioneren. Daardoor wordt een bijdrage geleverd aan de vorming en sociaal-maatschappelijke vaardigheden van jongeren.

Clubs moeten een actief beleid voeren om de integratie van bepaalde (doel-)groepen te bevorderen, ver-eenzaming te voorkomen en gezondheid te bevorderen (allochtonen, ouderen, gehandicapten, chronisch zieken).

De clubs, bonden en koepels blijken hun maatschappelijke rol graag te willen vergroten, maar worstelen met tekorten aan geld, mensen en kennis om dit naar behoren te kunnen doen. Voor sommige taken zijn professionals nodig en voor andere moeten vrijwilligers worden (bij)geschoold. De sportwereld kan dit niet zelf betalen!

De vrijwilligers haken echter af. Leden stellen zich op als consument. Zij willen een sportaanbod dat is afgestemd op individuele wensen, maar zijn niet bereid daar zelf nog actief aan mee te werken. Als redenen hiervoor worden genoemd: tijdgebrek, gebrek aan waardering (het negatieve Bobo-*imago* en de hoge eisen van de leden en kritische houding van de media ten opzichte van

bestuurders, te hoge eisen aan deskundigheid en afnemende betrokkenheid met de club als geheel

*** 96% van de sportclubs is overtuigd dat het werk zonder vrijwilligers niet kan worden gedaan.**

*** 76% van de 30.000 clubs heeft geen betaalde kracht in dienst. Van de mensen die betaald werkzaam zijn in de sport is meer dan de helft aangesteld voor training en begeleiding.**

*** 14% is aangesteld in de kantine en 10% doet onderhouds- en schoonmaakwerk.**

*** 37% van de clubs heeft een nijpend tekort aan vrijwilligers.**

*** 52% vindt dat het steeds moeilijker wordt vrijwilligers te werven.**

*** Ook vindt men moeilijk (vooral in de grote steden) sporttechnisch kader en scheidsrechters.**

Voor nadere informatie, kunt u contact opnemen met
STAMM-Sport:
Eemland 5b, Postbus 954, 9400 AZ Assen.

Telefoon: 0592 354730, Fax: 0592 359114.

*(Een groot deel van dit artikel is gebaseerd op artikelen uit de brochure "Sport in jouw waard" van NOC*NSF.)*

KIOSK

door Norbert Bruinink

Networks, Partnerships and Urban Regeneration

(Vivien Lawwides, Philip Nanton, Augres McCabe, Chris Skelcher)

Local Economy, februari 1997

Bij processen als sociale vernieuwing, sociale activering, kortom 'stedelijke wederopbouw' zijn netwerken en samenwerkingsverbanden steeds belangrijker geworden. In de jaren zeventig werden deze vernieuwingsprocessen vooral geleid door de lokale overheid. De jaren tachtig vertoonden een sterke groei van publieke/private samenwerkingsverbanden en ontstonden veel organisaties of stichtingen. In de jaren negentig waren het vooral veelzijdige samenwerkingsverbanden of netwerken van publieke, private, vrijwilligers en gemeentelijke instellingen. Deze samenwerkingsverbanden hebben een aantal voordelen. Door samenwerking kunnen maatregelen en beleid veel beter toegesneden worden op de situatie. Dit vergroot het bereik en het effect. Daarnaast kunnen maatregelen effectiever uitgevoerd worden, door inzet van elkaars middelen. Dit kunnen financiële middelen zijn, maar ook kennis, menskracht of politieke invloed. Als derde biedt samenwerking ook een vorm van legitimiteit voor het gevoerde beleid. Alle partijen hebben iets te zeggen over dit beleid.

Het ontstaan, de gevolgen en de verschillende vormen van netwerken hebben de auteurs nader onderzocht. Hiertoe hebben ze interviews gehouden met 60 respondenten uit verschillende organisaties. Hebben actoren uit verschillende sectoren een agenda bijgehouden over hun netwerk activiteiten en zijn workshops gehouden. In feite volgde het onderzoek het proces van netwerken. De houding van deelnemers aan netwerken kan verschillen. Dilemma's als de mate van openheid naar partners, de mate van vertrouwen, de vraag of informele afspraken nagekomen worden en of er formeel of informeel onderhandeld moet worden, verdeelt de houding van betrokkenen. Ze kunnen worden ingedeeld in vier groepen.

- * De enthousiasten. Voor hen biedt de samenwerking openingen naar andere organisaties, waardoor nieuwe en effectieve initiatieven kunnen worden ontwikkeld.
- * De activisten. Zij zien netwerken als een middel om versplintering tegen te gaan. Al zijn ze wel bezorgd over de mate van verantwoordelijkheid.

- * De pragmatici. Zij zien het als een noodzakelijke oplossing voor bestaande problemen en benaderen het netwerk meer instrumenteel.
- * De tegenstanders. Zij beschouwen netwerkvorming als een aanval op de lokale democratie. Het is een middel van de centrale overheid om de lokale democratische activiteiten te verminderen.

Als naar de vorm gekeken wordt kan er een onderscheid gemaakt worden tussen netwerken en samenwerkingsverbanden. Een netwerk bestaat uit individuele relaties, het is vrijwillig, de samenstelling kan snel wisselen, deelname wordt door de deelnemers bepaald en het is weinig getormaliseerd.

Samenwerkingsverbanden functioneren op organisatie niveau, kunnen vrijwillig zijn maar ook opgelegd, de samenstelling is stabiel en duidelijk en de deelname is zoals het gehele samenwerkingsverband, getormaliseerd.

Samenwerking betekent ook kosten in geld of tijd. Deze investering kan voor sommigen waardevol zijn omdat "je op het juiste moment op de juiste plaats bent". Voor anderen kan het een reden zijn om uit een samenwerkingsverband te stappen. Vaak gaat het om korte-termijn investeringen, in de hoop dat het op de lange termijn iets oplevert.

Bij de sociale vernieuwingsprocessen is het initiatief tot samenwerking vooral gestimuleerd door de overheid (in Engeland). De centrale overheid bepaalt dan de context, maar is zelf geen partner in het samenwerkingsverband. Je kan je afvragen wat dan de waarde is van een samenwerkingsverband als de belangrijkste beslissingen genomen worden door een derde partij. De onderzoekers komen tot de conclusie dat er twee soorten netwerken en samenwerkingsverbanden zijn.

De een ontstaat op lokaal niveau om processen beter te coördineren en efficiënter te laten verlopen (korte termijn).

De ander is een wijze van besluren op basis van netwerken, gericht op de langere termijn.

Mooie brochures helpen niet

(Albert Kandelaar)

Communicatie, januari 1997.

De promotie van stad en regio vraagt om specifieke vorm van marketing.

Algemene principes van marketing zijn vaak moeilijk op de stad toe te passen.

Marktwerking doet steeds meer zijn intrede bij de overheid. Door privatisering wordt voor veel (veelal ook gemeentelijke-) diensten een vorm van winstgevendheid geïntroduceerd. Door marktwerking en privatisering hebben een heleboel diensten en voorzieningen ook een duidelijker prijskaartje gekregen. Een vorm van marketing wordt ook steeds belangrijker.

Citymarketing bestaat echter al een tijdje. Het werd in de jaren zestig en zeventig gebruikt om door de gemeente ontwikkelde bedrijfsterrinen te kunnen vullen. Het citymarketingconcept heeft zich echter snel ontwikkeld tot een volwaardige marketingvorm. Behalve aandacht voor Promotie worden ook andere marketing instrumenten gehanteerd en selectief toegepast op verschillende sectoren. Het toepassen van algemene marketingprincipes op een stad is echter niet eenvoudig. Er zijn een vijftal problemen:

- * Inflexibel product en plaats. Vooral bij de keuze voor vestigingsplaatsen voor bedrijven spelen 'situatiefactoren' een rol. Zoals de geografische positie van de gemeente. Grote kostbare projecten leveren pas op de lange termijn iets op. Gemeenten zijn hierbij erg afhankelijk van buurgemeenten en provincie.
- * Onduidelijke prijsvorming. De prijsvorming van diensten is niet altijd gebaseerd op marktwerking en het toedienen van prijs- en kwaliteitsprikkel is dan ook moeilijk. Veelal is de prijs ook moeilijk te bepalen want 'wat zou de prijs moeten zijn voor een schoon milieu of de veiligheid op straat?'
- * Politieke variantie. Verkiezingen eens in de vier jaar kan een verschuiving van prioriteiten betekenen. Dit is lastig voor lange termijn doelstellingen.
- * Ontbreken van een totaalvisie. Veelal blijft de marketinginspanning beperkt tot een bepaalde afdeling (bijvoorbeeld economische zaken). Voor een volledig concept zou de dienstverlening ook betrokken moeten worden.
- * Versnippering in de communicatie. Door de contacten met verschillende doelgroepen ontstaat ook versnipperde en selectieve communicatie. 'Corporate communication' zou daarom gezamenlijk met de marketingstrategie ontwikkeld moeten worden.

Ik zou willen dat mensen de energie die ze hebben, inzetten voor de samenleving.

(Jan van Dierden)

Corporalite magazine, nr. 4, 1997

Dit artikel bevat een interview met Professor dr. Annetie Roobeek. Zij is hoogleraar 'complexe vraagstukken op het gebied van strategie en beleid' aan de universiteit van Amsterdam en initiator van een experiment, waarbij Amsterdamse burgers zich actief bezighielden met de toekomst van de stad. Volgens haar bestaat er een afstand ('kloof' is een te groot woord) tussen burgers en bestuurders. Vooral vanuit het gezichtspunt van de burgers worden bestuurders gezien als "mensen die hoog boven je verheven staan". De bestuurders zien dat meestal niet, maar als de burgers het zo ervaren is het volgens haar een probleem. Er is een cynisme ontstaan onder de burgers omdat ze vaak niet serieus zijn genomen. Ze wil graag dat mensen de energie die ze bezitten inzetten voor de samenleving. De bereidheid daartoe is aanwezig. Je moet de samenleving dan wel in de leefomgeving zoeken.

In september 1995 startte een experiment 'Forum Amsterdam' met democratische vernieuwing. Via zorgvuldig vormgegeven kleine en grote bijeenkomsten discussieerden Amsterdamse burgers, ambtenaren en bestuurders over een toekomstbeeld van de stad in 2010. Dit gebeurde aan de hand van thema's en concrete voorbeelden en projecten. Leefbaarheid geldt als een soort paraplu-begrip binnen alle discussies, al was het geen vastgesteld thema. Voor de deelnemers betekende leefbaarheid, "dat men zich prettig voelt in de omgeving waarin men woont, een omgeving waar men zich veilig voelt, waar voorzieningen zijn, waar men zich thuis voelt".

Voor woningcorporaties is het belangrijk hoe je met de bewoners omgaat. "Zie je ze alleen als huurder of ook als belangrijke bron van informatie waarmee je je eigen bedrijfsvoering kunt verbeteren?" Corporaties moeten de bewoners niet uit het oog verliezen onder druk van bedrijfsmatiger en efficiënter werken. Dat geldt vooral voor de grote naoorlogse wijken omdat je daar concentratieprocessen en een eenzijdige bevolkings-samenstelling ziet. De middenklasse speelt voor Roobeek een belangrijke rol. Ze ziet deze als de ruggegraat van de samenleving. Dit is de groep die het sociaal bestel in

stand houdt maar ook de groep die over mogelijkheden en vaardigheden beschikt om gezamenlijk dingen te ondernemen.

Buurtpraktijk en Braithwaite

(Ad Raspa)

Tijdschrift voor Criminologie, nr. 4, 1996

Dit themanummer van het Tijdschrift voor Criminologie gaat over het gedachten-goed van de criminoloog Braithwaite. In 1989 kwam hij met zijn 'reintegratieve schaming' theorie. Deze theorie van 'reintegratieve beschaming' legt de nadruk op gemeenschaps- of buurtgerichte vormen van criminaliteitsbeheersing.

In dit artikel gaat de auteur in op experimenten met vormen van zogenaamde 'sociale redzaamheid'. Hij richt zich daarbij op de woon- en leefomgeving. "Welke rol kunnen mensen zelf spelen bij het oplossen van hun problemen op het vlak van veiligheid?" Op zeven lokaties in Nederland wordt onderzoek gedaan naar sociale redzaamheid. Initiatieven van burgers op het gebied van de sociale veiligheid worden ondersteund door een 'koppel' van een politieambtenaar en een opbouwwerker. Bij twee lokaties (Malmbergen in Arnhem en de Driebergenbuurt in Deventer) heeft de auteur inmiddels een evaluerend onderzoek gehouden. Hierbij stond vooral de theorie van de 'human ecology' centraal. Daarbij wordt gekeken hoe het leven in de buurt wordt gevormd door formele en informele netwerken. Sociale controle kan hierbij opgevat worden op drie niveaus. Persoonlijk niveau, elkaar vertrouwen of wantrouwen, in- of uitsluiten, Interpersoonlijk niveau, burenerelaties of relaties tussen groepen. Publiek niveau, of een buurt in staat is hulpbronnen te mobiliseren om criminaliteit en veiligheid aan te pakken. In Malmbergen is er regulatie op alle drie de niveaus. Op het persoonlijk niveau krijgen de koppels mensen actief via persoonlijk contact. Op het interpersoonlijk niveau worden koffieochtenden georganiseerd op de basisschool (inter-culturele groepen). Op het publieke niveau vervult het wijkplatform een regiefunctie. In de Driebergenbuurt gaat het vooral om het interpersoonlijke niveau. Hier is een nieuwe bewonersorganisatie van de grond gekomen. In eerste instantie om de drugsproblematiek aan te pakken maar al snel ontstonden ook werkgroepen voor

contacten in de buurt, huisvesting en verkeer

De mate waarin individuen in netwerken participeren met een wederzijdse afhankelijkheid ('interdependency') is volgens Braithwaite een belangrijke voorwaarde voor reïntegratieve schaming. Uit onderzoek blijkt dat vooral bij problemen met verkeersveiligheid, overlast en burenrudies succesvolle initiatieven worden ontwikkeld. Problemen kunnen worden opgelost via overleg tussen de degene die schade ondervindt en degene die schade berokkent. Community Policing is volgens Braithwaite ook belangrijk. De politie speelt dan een belangrijke rol bij verzoening en schadeloosstelling (op het niveau van familie, school, werk) in plaats van gericht te zijn om overtreeders het justitiële systeem in te krijgen. Het gevaar bestaat hierbij wel dat de overheid zich opdringt aan buurten en haar repressieve sociale controle vergoot onder het mom van het willen bevorderen van moraliserende controle. De auteur komt tot de conclusie dat door de koppels van politie agenten en opbouwwerkers de buurtbewoners beter dan voorheen betrokken worden bij het oplossen van veiligheidsproblemen. Voor een Braithwaite-achtige aanpak in wijken bestaan veel enthousiasme maar ook praktische bezwaren.

Overheidsbemoedigen met niet-duurzame levensstijlen

(Volkert Beekman)

Filosofie & Praktijk, nr. 1, voorjaar 1997

In dit filosofische betoog gaat de auteur in op de vraag of de overheid het recht heeft om zich in het kader van duurzaamheidsbeleid te bemoeien met levensstijlen. Over het algemeen gaat de publieke discussie over de vraag welke instrumenten ingezet mogen worden. De uiterste polen zijn daarin via gedrag of via attitude, illustratief daarbij zijn de twee denkbeeldige landen Ecoburgerij en Econsumentie (afkomstig van Van Soest). In Ecoburgerij probeert de overheid via financiële prikkels het gedrag te beïnvloeden zodat het binnen de grenzen van de duurzaamheid blijft. Dit zonder comfort in te leveren. Milieugoederen worden duurder, arbeid goedkoper via een herziening van het belastingstelsel etc. In Econsumentie wordt via communicatie het gedrag van allen aangepast. Via informatie en voorlichtingsmateriaal worden burgers aangezet tot minder autorijden, min-

der energiegebruik en tot de aanschaf van milieuvriendelijke producten. In de politieke discussie komen beide polen terug. 'Gedrag' bij Milieudefensie en de PvdA. Attitude bij het Platform voor duurzame ontwikkeling en het CDA.

Het leuke van dit artikel is, dat de auteur een stap terug zet en eerst bekijkt of het wel rechtvaardig is dat de overheid zich bemoeit met de beïnvloeding van niet-duurzame levensstijlen. Daarvoor geeft hij eerst een omschrijving van het begrip 'levensstijl' ontleend aan Giddens.

Levensstijl is "een min of meer samenhangend geheel van gedragspraktijken waarin de individu zich begeeft, niet alleen omdat deze praktijken utilitaristische behoeften bevredigen, maar ook omdat ze materiële vorm geven aan een specifiek verhaal over de eigen identiteit." Duurzame ontwikkeling wordt omschreven als "een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie zonder daarmee voor toekomstige generaties de mogelijkheden in gevaar te brengen om ook in hun behoeften te voorzien."

De auteur komt tot een eerste conclusie dat gedrag (spraktijk) en attitude (levensstijl) niet ontkoppeld mogen worden. Vervolgens dat een beperking van de vrij-

heid, een eigen levensstijl te ontplooiën alleen gerechtvaardigd kan worden door een beroep te doen op noties van inter- en intragenerationele rechtvaardigheid. Uiteindelijk concludeert hij dat de overheidsmoeienis moet bestaan uit het verschaffen van materiële voorwaarden en organisatorische raamwerken voor discussie. Voorbeelden daarvan zijn de eco-teams. De milieubeweging, zo vindt hij, moet haar "kommer-en-kwel gerichtheid op de overheid verlaten en haar potenties voor een bevlogen betrokkenheid bij zo'n actieve vormgeving van duurzame alternatieven door burgers zelf ten volle benutten".

Er is niets mis met de 'flexpeuter'

(Els van Thiel)

Tijdschrift voor verzorgenden, 15 februari 1997

Het project 'Kinderopvang voor de zorgsector' heeft in vier experimenten nieuwe en ruimere vormen van kinderopvang onderzocht. Alle vier bieden ze verlengde en flexibele opvang, maar ieder op een eigen manier. Bij 'Dientje' in Den Haag is sprake van de meest vergaande vorm. Deze instelling verzorgt 24-uursopvang. Hierdoor is aansluiting op onregelmatige

werktijden mogelijk. Ouders kunnen het aantal dagdelen, dagen en tijden eenvoudig variëren. Er komen kinderen van ouders uit de zorgsector, de journalistiek, de brandweer en het gevangeniswezen. Bij flexibele opvang was men bang dat het de continuïteit ten aanzien van de kinderen teveel zou doorbreken. Veel pedagogische beleidsplannen zijn gericht op deze continuïteit. Dezelfde kinderen met dezelfde leidsters. In het project heeft men nauwkeurig onderzocht wat wisselingen voor de kinderen betekenden. Men kwam tot de conclusie dat kinderen op gewone kinderdagverblijven, net zo goed met wisselingen te maken hebben. De veronderstelling dat flexibele opvang de continuïteit doorbreekt klopt dus niet.

Bij het verzorgingshuis 'Douvrenrade' in Heerlen is gekozen voor een intern kinderdagverblijf. Ze zijn geopend van half acht tot vijf en twee dagen in de week zijn de openingstijden verlengd. Het rooster van de opvang wordt afgestemd op die van de verzorging. Ook hier zijn, net als bij de andere drie experimenten, de resultaten verrassend en bemoedigend.

Zojuist verschenen de internationale reader:

Community Development around the World

Onder redactie van Dr. Hubert Campfens.

Maar liefst 480 pagina's over **opbouwwerk en samenlevingsopbouw in alle continenten**, met bijdragen uit **Noord**: Canada, Israël en Nederland en uit **Zuid**: Chili, Ghana en Bangladesh.

Een absolute must voor opleiders, beleidsmakers en vakkrachten. Gepresenteerd door de University of Toronto Press. Krachtige verhandelingen over: praktijk, theorie, onderzoek en training:

This book aims to provide a solid understanding of the current state of the art in the field of community development. Six countries are considered, representing the major regions of the world: Canada, the Netherlands, and Israël from the 'developed' industrial world (the North), and Bangladesh, Ghana, and Chile from the 'developing' or Third World regions (the South).

More specifically, this study is intended to inform policy-makers, program planners, and graduate students about the present state of community development. It cuts across cultural boundaries, sectoral activities and concerns (i.e., economic, social and environmental), academic and professional disciplines, and organizational levels (i.e., governmental, nongovernmental and community organizations). Furthermore, it aims to promote an integrative understanding of what is happening with development at the local level, with efforts at mobilizing and nurturing the human community, and with the building of different organizational partnerships to address issues of equity, welfare, and sustainable development.

Nadere informatie bij: LCO, Prinsegracht 51 2512 EX Den Haag. Telefoon: 070- 380 4431

Het LCO is bezig met een onderzoek naar haalbaarheid twee projectideeën op het terrein van sport en participatie

Fitness voor jongeren

Bij een aantal groepen jongeren is een ongezonde leefstijl waar te nemen, te weinig beweging, ongezonde voeding etc. Er is minder deelname aan sportactiviteiten in verenigingsverband. Gezondheidsopvoedingsprogramma's slaan bij deze jongeren niet aan. Fitness staat sterk in de belangstelling. Het reguliere fitnesscircuit is niet toegankelijk voor de betrokken groepen.

De fitnessactiviteiten hebben een positief gezondheidseffect en kunnen tevens de sociale cohesie in de wijk bevorderen.

Centrale elementen daarbij zijn:

- * het ontwikkelen van een fitnessstest, passend bij de belangstelling van de betrokken jongeren. Hierbij kan worden aangesloten bij de ervaringen met 'Fit Vak' in Duitsland,
- * het uitwerken van een systeem voor de uitvoering van deze fitnessstest in samenwerking met scholen.
- * het inrichten van een fitnesscentrum in de buurt dat door de betrokken jongeren/scholen kan worden gebruikt voor de fitnessprogramma's. Essentieel hierbij is dat er een moderne voorziening (in plaats van een vervelous schoollokaal) in de buurt komt en dat de jongeren worden beloofd voor deelname aan de fitnessprogramma's,
- * samenwerking met het (sport)-bedrijfsleven en met ziektekostenverzekeraars die bonussystemen willen ontwikkelen voor conditieverbetering,
- * onderhoud beheer en begeleiding van de fitnessvoorziening kan werkgelegenheid opleveren (o.a. in het kader van de Melkertprogramma's). Hierbij kan worden voortgeborduurd op de positieve resultaten van, o.a. het Rotterdamse project "Spier Tachtig".

Buurt Olympische Spelen

Voorbereiding van het project Buurt Olympische Spelen, aansluitend bij de beleidslijn 'sport en sociale vernieuwing', het Grote Stedenbeleid en 'jeugd in beweging' en Sport Tolerantie en Fairplay. Naast een gezondheidsbevorderend effect kan sport een bijdrage leveren aan het ontwikkelen van een eigen identiteit, aan het ontstaan van nieuwe sociale bindingen en aan sociale cohesie in wijken en buurten. Traditionele sportclubs bereiken de betrokken jongeren onvoldoende. Het niet aansluiten van vraag en aanbod heeft te maken zowel met financiën, met de leefwereld van jongeren en met het ontbreken van een actieve vraaggerichte benadering van de sportclubs. Ook de buurtsportactiviteiten die buiten clubverband worden gehouden komen vaak niet verder dan het zoveelste straatvoetbal/basketbaltoernooi. De voorgestelde Buurt Olympische Spelen kunnen een aansprekend kader bieden voor vernieuwing van sportactiviteiten in achterstandswijken. Organisatie: eenmaal in de vier jaar in het zelfde jaar als de echte spelen, voor het eerst in het jaar 2000.

De voorbereiding van de spelen verloopt via een vast stramien:

- * Buurten uit de sociale vernieuwingsgebieden/Grote Stedenbeleid kunnen intekenen voor deelname. Zij worden beloofd met een startkapitaal. Betrokken gemeenten verbinden zich om een bijdrage te leveren.
- * Per stad & buurt wordt een buurt olympisch comité gevormd, vrijwilligers en groepen jongeren zelf moeten hierbij worden ingezet (verhoogt op een praktische manier de participatie van jongeren). Elke buurt ontwerpt in samenwerking met een kunstenaar een eigen buurt olympische vlag. Er komen jeugdige officials inclusief olympische blazer (kleine buurtbobo's).
- * Elke buurt kiest volgens een bepaalde procedure een aantal sporten waarvoor men zich tekent. Essentieel is dat niet slecht de bekende sporten in beeld komen, gedacht moet worden aan de introductie van paardrijden in de buurt, fietscrossen, skeelers, cricket, kanovaren, nieuwe krachtssporten, wandklimmen, etc. Dus vooral die sporten waar men "normaal" in dit soort buurten niet mee in aanraking komt. Sportverenigingen verzorgen jaarlijks een breed introductieprogramma in samenwerking met het Buurt Olympisch Comité.
- * Het introductieprogramma kan een vast onderdeel worden van de gymnastieklessen. Zo worden de sportorganisaties

direct ingeschakeld in de buurt en krijgen de lessen gymnastiek een nieuwe invulling cq. een welkome uitbreiding.

- * Het introductieprogramma leidt jaarlijks tot een Buurt Olympische Sportdag
- * In het jaar waarin de Buurt Olympische spelen plaats vinden, worden in alle betrokken buurten selectiewedstrijden gehouden. De winnaars gaan naar de finales van de Buurt Olympische Spelen die in het Olympisch Stadion in Amsterdam worden gehouden. Ouders en kinderen uit de buurt gaan mee als supporter.
- * De deelnemende olympische buurten worden geadopteerd door een of meer bekende sporters en door een of meer sponsors.

Ziani: 'Ik blijf met ze trainen totdat ik er bij neerval'

Voetbal houdt jongeren van de straat

'Tijd is geld, jongens, niet praten maar spelen met die ball; maant meneer Ziani van af de bank. Ziani organiseert elke week zaalvoetbal voor jongens in Spier 80. Zelf heeft hij tot 1980 op hoog niveau gevoetbald en nu traint hij een groep talentvolle jongens van de straat. Ziani is deelnemer aan OK.

Als de training begint, gaat de deur van de zaal op slot. Anderhalf uur later worden de jongens weer losgelaten. Zo houdt het buurthuis zicht op wie er binnen zijn, en is duidelijk wie verantwoordelijk is voor de rotzooi die er weleens is getrapt. Want het zijn geen lieverdjes, de jongens van meneer Ziani. Niet iedereen kan tegelijkertijd spelen, voortdurend staat er een groep jongens aan de kant. Er wordt gedisciplineerd getraind door de merendeels Marokkaanse jongens.

Toekomst

Ze doen precies wat ik zeg. Ik zeg altijd 'als je een kat een visje voor

houdt, dan komt ie wel.' Er lopen hier echt hele goede voetballers bij. Die jongens gaan een toekomst bij Feijenoord of Sparta tegemoet! Deze jongens zijn hier geboren. Ze zitten nu op de MAVO, en wat moet er daarna van ze worden? Wat voor toekomst hebben ze, ze zwerfen op straat, trappen wat rotzooi en hangen rond in coffeeshops. Daar leren ze weinig goeds van. Het is een kleine bijdrage, maar ik wil deze jongens reddend voor later.'

Onkostenvergoeding

Het wekelijkse uurtje voetbal organiseert Ziani onder de vlag van de door hem opgerichte stichting MOS. Hij is dus een van de deelnemers in het spoor 'eigen initiatieven' van OK. Ziani is vastbesloten 'zijn jongens' niet los te laten. 'Ik blijf dit doen totdat ik erbij neerval, ook al is het niet makkelijk. Moelijk is het bijvoorbeeld om ruimte te vinden. Ik betaal de huur van de zaak zelf. De jongens hoeven niets te betalen, ze hebben geen geld daarvoor. De t-shirts hebben we van een sponsor gekregen. Mijn vrouw wast ze elke

week. Ik ben sinds 1991 zonder werk, daarvoor heb ik verschillende banen gehad. Ik werk 20 uur per week en ik maak veel kosten. Waar moet ik dat geld vandaan halen? Ik heb toestemming van de sociale dienst gekregen om mee te doen aan OK, maar nu wacht ik al maanden op die onkostenvergoeding.'

Feestje

Vlak voor de kerst heeft Ziani de onkostenvergoeding van 100 gulden per maand, met terugwerkende kracht, toch gekregen. Uitbetaling duurde lang omdat Ziani een van de eerste deelnemers in delfshaven was die de vergoeding kreeg. Bij SoZaWe leverde dat problemen op. Met het geld van de onkostenvergoeding wilde meneer Ziani aan het toernooi dat hij op oudjaarsdag heeft georganiseerd een klein feestje voor zijn jongens koppelen. Daarvoor kwam het geld nog precies op tijd.

Overgenomen uit:ok-bericht, uitgave 20-1-1997

ANTON GEESINK MAAKT ZICH STERK VOOR AVO

Vandaag lacht de toekomst u toe, maar hoe is dat morgen? Bijna 85% van de gehandicapte mensen in Nederland is gehandicapt geraakt tijdens hun leven. Bijvoorbeeld door een ernstige ziekte of een ongeluk.

In bepaalde gevallen dreigt dan zelfs een catastrofe. Wat dan?

AVO helpt als wettelijke voorzieningen niet toereikend zijn en er hulp moet komen. Dankzij de nationale collecte en vele donateurs wordt dit mogelijk gemaakt. Anton Geesink helpt. Helpt u ook?

GIRO 625.000

Vraag om informatie:
Postbus 850, 3800 AW Amersfoort

AVO HELPT MENSEN MET EEN HANDICAP

Sporten in de

Een impressie uit Zuid en West Enschede

door Adriaan van Duinen / resistance-raadswerker LCO

Het stadsdeel Enschede West telt zo'n 25.000 inwoners. Eén op de zes inwoners heeft een niet-Westerse etniciteit. Vanaf de jaren '20 werden er woningen neergezet. Zo ontstonden in de loop der tijd allerlei soorten wijken. Van de laagbouw in de arbeiderswijken vanaf de twintiger jaren en de woningbouw rondom 1940, naar de bekende flatwoningen van na de oorlog, tot woningen in de groenstrook voor beter de gesitueerden van vandaag de dag. Vooruitstrevende renovatie processen maakten van de oude afgetrapte wijken woongebieden waar het goed toeven is. Maar gerenoveerde wijken beginnen ook weer te verpauperen. Bij renovatie hoort ook buurtbeheer, maar hoe betrek je de bewoners daarbij. Sportactiviteiten zijn daarvoor een uitstekend middel.

Stichting Wijkwelzijn West met haar buurthuis 'de Boei' staat midden in dit stadsdeel. Sinds jaar en dag is men daar van mening dat sportbeleving een bijdrage levert aan het welzijn van de wijkbewoners. Het buurthuis beschikt dan ook over ook een sportaccommodatie. Omdat deze niet meer aan de eisen voldoet wordt binnenkort in een leeggekomen school een vervangende accommodatie gerealiseerd. Er is een projectplan in voorbereiding waarin aan een breed scala van sportieve activiteiten vorm en inhoud gegeven wordt. Ed Balk, directeur van het buurthuis zegt daarover: "Behalve geestelijke en lichamelijke in- en ontspanning levert sport een fantastische tijdsbesteding. Bovendien worden op een natuurlijke wijze de nodige sociale contacten gelegd en helpt sport mensen uit hun isolement. Verschillende groepen in een wijk zijn door middel van sportactiviteiten prima bij elkaar te brengen. Er is geen activiteit die zo laagdrempelig is. Naast de actieve consumenten kun je ook de passieven goed bij de activiteit betrekken. Iedereen heeft er verstand van en weet er over mee te praten"

We filosoferen over Olympische spelen en de sportieve cultuur van de Romeinen. Door de eeuwen heen blijven sportieve activiteiten de aandacht van een breed publiek trekken. Sportbeoefenaars leren op bepaalde manieren met hun geest en lichaam om te gaan en vervullen geweld en ongewild voorbeeldfuncties in een samenleving. Bij opleidingen in het welzijnswerk zou er meer aandacht aan besteed moeten worden.

Tenslotte praten we over de inzet van personeel voor de sportieve activiteiten. Voor het eerst heeft hij te maken met een vacature voor een sportbuurtwerker in het buurthuis:

"Née, tot voor kort zat deze specialiteit niet zo in het pakket van welzijnswerkers. Je moest het treffen met medewerkers die daarvoor interesse en ook nog een (CIOS) opleiding hadden."

Dan wordt ik voorgesteld aan de jongeresportwerker van 'de Boei' Gert Jan Tuller, die sinds meerdere jaren een rol bij de sportactivering in Enschede West speelt. Deze scheitst de rol die sport bij sociale vernieuwingsprocessen moet vervullen. Deze processen vragen een 'echte' integrale aanpak. In de trant van: gezamenlijk aan het werk en problemen samen oplossen. Hij wijst op het belang om ook (kwinnende) sportverenigingen daarbij te betrekken en deze op dezelfde wijze als bewonersorganisaties te ondersteunen. Ook moet je de resultaten niet tot eigen eer gebruiken, dat roept wroef bij anderen op.

Het gemeentelijk beleid voor het stadsdeel komt aan de orde. De gemeente Enschede stelt gedurende drie jaar f 90.000 per jaar ter beschikking. Voor personele kosten is f 70.000 beschikbaar, de rest voor activiteitenkosten. De voorwaarde voor het verkrijgen van deze subsidie is dat na een periode van drie jaar de sportaanbieders de activiteiten in eigen beheer moeten voortzetten. Andere doelstellingen zijn, het verdwijnen van sportverenigingen (deels) compenseren en de achterstand ten aanzien van sportparticipatie door jongeren verkleinen. Aan de vrijwilligers in de recreatieve sportbeoefening van nu en straks worden relatief hoge eisen gesteld. Ze moeten

om kunnen gaan met groepen, iets van methodes afweten, blessures kunnen voorkomen en/of behandelen en organisatorisch talent hebben.

In stadsdeel West was in 1995 ongeveer 35% van de jongeren lid van een sportvereniging, het Enschedese gemiddelde was 45%. In de wijken Pathmos en Cromhofs bleek is dit respectievelijk 19% en 25%. In de wijk Boswinkel 41,3%. Door stedelijke uitbreidingsplannen is een infrastructuur voor de buitensport vrijwel geheel verdwenen. Twee voetbalverenigingen, één honkbal- en één softbalvereniging gingen naar andere wijken. Drie gymnastieklokalen oftewel 50% van het totaal zijn in verband met bezuinigingen afgestoten.

Pathmos

Na deze introductie ga ik de wijk Pathmos in. Er wonen nu ongeveer 10.000 personen. Deze wijk uit de jaren twintig werd door met name arbeidersgezinnen bewoond. De recessie in de textielindustrie is de fraai opgezette wijk en haar bewoners noodlottig geworden. Het aantal inactieven bedraagt 59%. De renovatie van ongeveer 15 jaar geleden is al aan een herhaling toe.

Via wat fraaie tussendoorstraatjes bereik ik speeltuin Pathmos waar Jan Knol al zit te wachten. Dit jaar is hij 23 jaar actief betrokken bij het werk van deze speeltuin. In een grote zaal, waar de bingo voor het avondprogramma is klaargezet doet hij zijn zegje erover:

"Tien jaar geleden was dat anders. Vier voetbalelftallen hadden we. Met de elftallen gingen we overal naar toe, naar de vliegbasis, naar Boekelo. Met de judoka's kwamen we in België, Duitsland en Engeland. We hadden er zo'n tachtig, enige werden Europees kampioen. Aan tafeltennis werd ook gedaan. We hadden een wandelclub. Ach, je liep 10 km en je had weer een prijs. Probeer de jongeren nu maar eens in de benen te krijgen. Wandelen, wat moeten we ermee? De jeugd wordt steeds luier en de ouders doen er ook niets aan". Als bewijsstukken laat hij de overgebleven foto's, bekers en medailles zien. Een brand heeft het merendeel van de trofeeën van de speeltuin doen verdwijnen."

"Van de gemeente krijgen we f 4000, daar kunnen we niet eens de energierekening van betalen," gaat hij verder. "Daar kunnen we onze ruimten niet aantrekkelijk mee maken. De mensen lopen nu

naar een sportschool of de sporthal. Ook voor de activiteiten van de kinderen is geld nodig. Een eigen bijdrage laten betalen is soms moeilijk in deze wijk, dat hebben ze er niet allemaal voor over. Sommige ouders kopen liever een potje bier. Wat moet je dan, je kunt zo'n kind toch niet wegsturen... dan moet je wel heel hard zijn."

"Vorige zomer is begonnen met de start van nieuwe activiteiten. Een briefje sturen leverde niets op. Maar toen hebben we de bewoners huis aan huis uitgenodigd, toen kwamen ze wel. Met die nieuwe sportbuurtwerker moet het kunnen," besluit hij en zijn blik gaat naar de vergeelde foto's en de prijzenkast.

Sport zorgde in het verleden in Pathmos voor sociale cohesie. Zal dat kunststukje zich herhalen?

Boswinkel

Dan kom ik kom in Boswinkel terecht. Een wijk met 10.000 inwoners gebouwd in de jaren '60. Er wonen uiteenlopende (achterstands-) groepen. Soms kunnen personen bij meerdere groepen ondergebracht worden. langdurig werklozen, (onterechte) WAO-ers, jongeren, ouderen, verlaafden, studenten. Het geringe kader in de wijk behoort vooral tot de categorie werkenden. De wijk bestaat uit een mix van hoog- en laagbouwwoon- gen.

Er zijn veel groenvoorzieningen. Oude bomen hebben daarin hun plaats behouden. Midden in de wijk staat Sport en Spelpark Boswinkel. Aan twee zijden flats, een zijde laagbouw en aan de achterzijde een basisschool. Op het terrein zijn wat jongeren geconcentreerd aan het basketballen, moeders en kinderen vermaken zich met de klimtoestellen en schommels. De mobiele jeugd- en jongerenvoorziening 'Springplank' van buurthuis 'de Boel' staat vanmiddag op het middenterrein.

In het houten clubhuis in het park, ontmoet ik Johan Weustink. Hij is vanaf de start van het initiatief betrokken en voorzitter van de BAC (Beheer Activiteiten Commissie Boswinkel).

In 1992 is het initiatief ontstaan. Bij de initiatiefnemers leefde het idee dat sport en spel-activiteiten samenhang en integratie in de wijk kunnen bevorderen. De gemeente stond achter het idee en met 22 vrijwilligers werd aan de slag gegaan. Het is ongelooflijk hoe die vrijwilligers er vier jaar lang aan getrokken hebben.

Wie wandelen door het park. Het ziet er voortreffelijk uit. Sport- en spelvoorzieningen in allerlei soorten en maten. Van de voorzieningen wordt goed gebruik gemaakt. Dat is mede te danken aan de inzet van het personeel van de basisschool. Die maken ook gebruik van het park. Ongeorganiseerde activiteiten in de vorm van tennis en basketbal lopen goed. Een 'jeu de boules'-club, ontstaan uit 55-plussers uit de wijk is een enorm succes. Een zestigtal mensen die thuis zaten kunnen nu zelf hun wekelijkse bezigheid. Andere groepssporten lopen nog niet, daar heb je deskundige begeleiding bij nodig. De gemeente heeft bij

**.....maak er alsjeblieft
geen experiment van.
Als iets eindelijk goed
draait is de prioriteit
verdwenen en het
geld op..."**

monde van meerdere ambtenaren toegezegd daar voor te zorgen. Maar de wet- houder neemt maar geen beslissing. Het frustreert de initiatiefnemers geweldig dat de sportbuurtwerker op zich laat wachten. De voorbereidingen zijn getroffen en de bewoners zijn er klaar voor. Ook op initiatief van allochtone groepen vinden activiteiten plaats. Enkele personen uit minderheidsgroepen hebben zitting in het bestuur.

Inmiddels is in de wijk voor zo'n veertig miljoen gulden gerenoveerd. Wijkbewoners hebben daar actief in geparticipeerd. "Een investering van jewelste," zegt Johan Weustink. "Het is kapitaalverlies als je nu niet zorgt dat je de wijkbewoners bij de zaak betrokken houdt. Daarin speelt het welzijnswerk een enorme rol en hebben we met name de sportwerker nodig."

Johan Weustink denkt niet dat je dit park puur met vrijwilligers kunt runnen. Vrijwilligers zijn gemotiveerde en bewogen mensen en daarvan heb je er maar een handje vol. Om ze te werven en te

behouden zou je meer materieel en immaterieel moeten kunnen belonen. Een beroepskracht in een soort voortrekkersrol die buurtbewoners zonder werk op sleeptouw neemt en eventueel opleidt zou een mogelijke oplossing zijn. Ook in dit soort voorzieningen moet je nu eenmaal investeren. "Het voorkomt dat we over tien jaar weer terug bij af zijn."

Van de aan het sportpark gelegen Europaschool ontmoet ik directeur Hans Huinink. Hij is ingenomen met het sportpark. Het geeft een meerwaarde aan het wijkgebeuren en past goed in zijn voornemens voor de verlengde schooldag. Hij neemt het de politiek kwalijk dat het initiatief van de wijkbewoners nog steeds niet met een sportbuurtwerker gehonoreerd is. Het duidt op een bijzondere mentaliteit van de gemeentelijke overheid: met veel tam-tam ga je iets openen en vervolgens laat je het in de steek... Juist daarna zou een dergelijk initiatief van de wijkbewoners verder uitgebouwd dienen te worden. Buurtwerk, onderwijs, maatschappelijke dienstverlening enz. zouden hun krachten daarvoor moeten bundelen. Hans Huinink wil daarbij een voortrekkersrol spelen. "Maar maak er alsjeblieft geen experiment van. Die hebben we voldoende gehad de afgelopen jaren. Als iets eindelijk goed draait is de prioriteit verdwenen en het geld op..."

Enschede Zuid

Op naar Enschede Zuid. Daar wonen 40.000 inwoners, 21,9% is niet werkend en 17,9% van hen afkomstig uit een niet-Westerse cultuur. De Wesselerbrink werd 25 jaar geleden gerealiseerd. Het was in de begintase een aantrekkelijk woongebied met huurwoningen voor middenklassers. Deze zijn grotendeels vertrokken naar koopwoningen. De gevolgen waren catastrofaal, het is tot een probleemwijk geworden. Daarna werd de wijk Stroonkslanden gerealiseerd en tot slot de Helmerhoek. In de laatste wijk is het volgens Enschedese begrippen goed toe- ven.

Paul Brockhuus is directeur van de stichting sociaal-cultureel werk 'de Zuidwijken'. Met hem sprak ik over sport en welzijn in zijn werkgebied. Beiden hadden we nogal wat vraagtekens bij de stedelijke Enschedese samenwerkingsvormen. We waren het gauw eens over een simpele ondersteuningsfunctie voor welzijnsinstellingen. Dat zou de gemeente Enschede inclusief het sportbeleid geen windeieren opleveren.

Sportbeleid in

door drs. J.M. Machiels, projectleider sportraak gemeente Zwolle

Sportbuurtwerk is door de stichting ingezet om ontmoeting te bewerkstelligen en recreatieve mogelijkheden onder de aandacht te brengen. Sinds een half jaar zijn medewerkers in Enschede Zuid gericht met sportieve activiteiten bezig.

Daarvoor zijn drie professionele krachten (twee van de welzijnsdienst en één van sportschool Balans) beschikbaar. Men is aan de slag gegaan met buurtwerkactiviteiten. Vervolgens zijn sportverenigingen actief bij het werk betrokken. Nu wordt het sport/buurt/opbouwwerk verder vorm en inhoud gegeven. Belangstelling is er in de wijk voldoende. Vooral traditionele sporten staan in de belangstelling. De bedoeling is dat jongeren weer aansluiting gaan zoeken bij de sportverenigingen. Kader om dit allemaal op te vangen is volgens Paul Brockhuus voldoende te vinden. Hij denkt daarbij ook aan mensen die geringe kansen op de arbeidsmarkt hebben.

Sportieve activiteiten scoren goed in Enschede Zuid-West. Zowel het professionele welzijnswerk als grote groepen vrijwilligers zien het zitten. Aan de concretisering dient nog het een en ander te gebeuren. Het gemeentebestuur stelt zich terughoudend op. Dat is jammer want de manier waarop in deze gemeente voorwaarden voor wijkwelzijnswerk worden gerealiseerd zijn een goede basis voor een leefbare woon- en leefomgeving. Ook de manier waarop de stadsvernieuwing wordt aangepakt verdient alle lof. Om aan dit beleid verder vorm en inhoud te geven is bewonersparticipatie van immens belang. Sport kan daarbij als communicatiemiddel een uitstekende intermediair zijn.

In maart 1995 heeft de gemeenteraad van Zwolle ingestemd met het schrijven van een nieuwe sportnota. De bedoelde nota zou 'een kadernota moeten zijn, die de basishouding van de gemeentelijke overheid ten opzichte van de gehele sportwereld op lokaal niveau moet weergeven. De nota zal zich moeten uitspreken over de structurele principiële beleidsuitgangspunten. Daarbinnen moet vervolgens deelbeleid kunnen worden uitgewerkt'.

Een belangrijk onderdeel in de nota zijn de relaties van sport met andere gemeentelijke beleidsterreinen. Dit is een verandering ten opzichte van het traditionele sportbeleid, waarin de meeste aandacht uitging naar het realiseren van accommodaties. In het voorwaardenscheppende sportbeleid van de gemeente Zwolle, en nagenoeg alle andere gemeenten in het land, lag de nadruk sterk op maatregelen die vooral tot doel hadden de aanwezige sportverenigingen zo optimaal mogelijk te laten functioneren. Tarieven- en accommodatiebeleid, tezamen met (relatief) bescheiden subsidieregelingen voor verenigingskader of bescheiden sportstimuleringsprojecten, kenmerkte het sportbeleid van de meeste gemeenten.

Sportontwikkelingen

Als mensen gaan sporten doen zij dat niet meer als vanzelfsprekend bij sportverenigingen. Er zijn vele alternatieven om te sporten of te bewegen. De sterke groei van commerciële sportscholen is een duidelijk bewijs dat vele mensen naar andere vormen van sport zoeken. Ook het ontstaan van racketcentra voor tennis en squash is hiervan een bewijs. Vooralsnog heeft dit niet geleid tot een terugloop in ledentallen van sportverenigingen. De meest recente berichten van NOC*NSF wijzen echter wel in die richting. Die ontwikkeling is voor gemeenten mede aanleiding geweest het sportbeleid kritisch te bezien. Naast minder aandacht voor nieuwbouw van voorzieningen is er echter tegelijkertijd sprake van extra aandacht voor de mogelijkheden die sport biedt om doelgroepen van (ander) gemeentelijk beleid te bereiken. Deze ontwikkeling is versneld doordat onder andere als gevolg van gemeentelijke reorganisaties veel sportafdelingen deel zijn gaan uitmaken van sectoren of afdelingen welzijn. De functie die sport kan vervullen binnen een

breder sportbeleid krijgt daarom veel aandacht.

Aan sport worden de volgende meer maatschappelijke betekenissen toegekend:

- karaktervorming en gedragsbeïnvloeding;
- sociale binding en onderscheiding;
- gezondheid;
- economie.

Sport wordt zo instrumenteel ingezet in (met name) gemeentelijk welzijnsbeleid. Meer specifiek betreft het dan vaak jeugdbeleid, veiligheidsbeleid en ouderenbeleid. Sport is een geschikt middel omdat het een activiteit is die veel mensen aanspreekt. Een dergelijk beleid betekent wel dat er meer moet gebeuren dan een accommodatie beschikbaar stellen. Het betreft veelal groepen burgers die minder in maatschappelijke verbanden participeren en dus ook niet zo snel lid worden van een vereniging, dan wel een sportschool bezoeken. Voor dergelijke groepen worden in bijna alle gemeenten speciale activiteiten georganiseerd.

Doelstelling

De kadernota sportbeleid van de gemeente Zwolle besteedt aandacht aan de volgende onderwerpen:

- Accommodaties (binnensport, buitensport, nieuwbouwwijk en zwembaden);
- Het overstappen van een tariefstelsel naar een subsidiesysteem;
- Sportstimulering en relaties met andere beleidsterreinen;
- Studentensport;
- Commerciële sportinstellingen;
- Topsport en professionele sport (betaald voetbal).

Als uitgangspunt voor gemeentelijk sportbeleid wordt sport primair beschouwd als een gezonde vorm van vrijetijdsbesteding voor grote groepen van de bevolking. In totaal zijn in Zwolle ca. 150 sportverenigingen die in totaal circa 26.000 leden tellen. De andere doelstellingen van het Zwolse sportbeleid liggen op het terrein van de genoemde maatschappelijke betekenissen die sport kan vervullen. In dit verband

wordt ook de inzet van vrijwilligers voor sportverenigingen van belang geacht.

Regisseur

Het verleggen van het accent van accommodatiebeleid naar een meer inhoudelijk sportbeleid gaat in Zwolle gepaard met een iets andere rol van de gemeente. Waar mogelijk worden uitvoerende activiteiten afgestoten. Tennisbanen, kleedkamers, hockeyvelden, de twee overdekte zwembaden en het voetbalstadion en een sporthal zijn alle in de afgelopen jaren geprivatiseerd dan wel verzelfstandigd.

In deze constructies blijft de gemeente doorgaans wel verantwoordelijk voor het groot onderhoud van de accommodaties, maar wordt het dagelijks onderhoud en de exploitatie zoveel mogelijk overgedragen aan de gebruikers (de sportverenigingen) of de exploitanten (zwembad). Deze 'regisseursrol' van de gemeente is op het terrein van zorg, welzijn en cultuur al deels ingevuld. De gemeente maakt met gesubsidieerde instellingen jaarlijks afspraken over subsidiebudgetten en de bijbehorende prestaties. De budgetten en verlangde prestaties worden bepaald door de ruimte in de gemeentelijke begroting en het vastgestelde beleid. De instellingen voeren vervolgens het beleid uit. Voor de beleidsterreinen zorg, welzijn en cultuur wordt veelal samengewerkt met professionele instellingen.

De mogelijkheden om deze werkwijze voor het terrein sport in te voeren wordt beperkt doordat vele verenigingen werken met vrijwillig kader. Waar het wel kan, wordt het niet nagelaten. Met de Stichting Exploitatie Zwembaden Zwolle is een dergelijk subsidiecontract afgesloten. Voor de uitvoering van het sportstimuleringsbeleid zal ook een beroep worden gedaan op andere instellingen dan verenigingen. Zo wordt er nu reeds samengewerkt met de Provinciale Sportraad Overijssel en de Stichting Stad & Welzijn die reeds sportactiviteiten organiseren.

Het sportstimuleringsbeleid

In het sportstimuleringsbeleid wordt in de komende jaren een accent gelegd op de inzet van sport als middel om doelstelling van ander (welzijns)beleid te realiseren. Er ligt daarbij een accent op groepen die in verhouding tot andere Zwollenaars minder sporten of bepaalde belemmeringen ondervinden bij het sporten. In dat kader zijn vier doelgroepen bepaald:

jeugd (tot en met 18 jaar), gehandicapten, ouderen en allochtonen. Het Grote Steden Beleid (GSB) speelt hierbij een belangrijke rol. Deze activiteiten gaan eerst in de loop van 1997 van start. Op dit moment is wel het volgende bekend.

Financiering

De financiering van het sportstimuleringsbeleid in 1997 en volgende jaren wordt sterk bepaald door de GSB gelden. In 1997 is in totaal f 235.000,— beschikbaar voor sportstimulering. Hiervan is f 160.000,— afkomstig uit GSB gelden voor jeugd en veiligheid en voor leefbaarheid. Dat geld is op die wijze gelabeld: naar doelgroep, doelstelling of wijk van de gemeente Zwolle. Van de eerder genoemde doelgroepen kan met name aandacht besteed worden aan jeugd, ouderen en allochtonen. Activiteiten voor de groep gehandicapten worden gefinancierd uit het overige geld (f 75.000,—).

Activiteiten

Voor de doelgroep jeugd werden tot het huidige schooljaar kennismakings-activiteiten georganiseerd voor de leerlingen van de scholen in de achterstandswijken. Met de ingang van het schooljaar 1996/97 werden deze activiteiten georganiseerd voor alle leerlingen van de Zwolse basisscholen. Andere activiteiten voor jongeren zijn school-sporttoernooien en Fair-Play dagen. Daarnaast worden nu reeds tal van sportactiviteiten in wijken georganiseerd in het kader van ambulant jongerenwerk. Zo worden bijvoorbeeld ook sportieve activiteiten aangeboden om 'zwerfjeugd' op te vangen. In het kader van het Grote Steden Beleid zal ook de activiteit 'Young United', die zich nu richt op de groep 16-25 jarigen uit de wijk Holtenbroek, worden uitgebreid naar andere wijken. Met deze activiteit wordt beoogd de overlast van jongeren op pleinen tegen te gaan. Hierbij worden leden van de doelgroep zelf ingezet bij de organisatie van de activiteiten. In Zwolle-Zuid worden sporttoernooien georganiseerd om jongeren op zaterdag en tijdens vakanties zinvol bezig te houden. Ook worden hier sport-instituuten georganiseerd. In de Indische buurt wordt het 'bakfiets-project' georganiseerd met een bakfiets vol sport- en spelmaterialen worden jongeren op locatie benaderd. Dergelijke

activiteiten worden op dit moment met behulp van welzijns gelden gefinancierd. In 1997 is het verder de bedoeling om een project te starten dat reeds in de gemeenten Rotterdam en Dordrecht met groot succes loopt: een 'Duimdrop'-project (dit is de Rotterdamse naam). Hierbij krijgen jongeren de beschikking over luxe sport- en spelmaterialen nadat zij hun verantwoordelijkheid voor het wel en wee van de wijk hebben getoond door bijvoorbeeld een straat schoon te maken. De huur van het materiaal kunnen ze op die manier zelf verdienen. Verder onderzoeken momenteel twee stagiaires van de Hogeschool Windesheim of er in hoeverre er bij al deze activiteiten sprake is van overlap in doelgroep, doelstelling of tijdstip van organisatie. Naar aanleiding van deze inventarisatie kan ook worden beoordeeld of er bepaalde groepen Zwolse jongeren niet of onvoldoende worden bereikt. Aan de hand

daarvan kan een gerichte aanbeveling worden gedaan voor bijvoorbeeld een activiteit voor de groep jongeren van het voortgezet onderwijs. Dit laatste wordt overwogen in het kader van het onlangs geïnitieerde beleid van het ministerie van VWS 'Jeugd in Beweging'.

Activiteiten voor ouderen worden georganiseerd door de Stichting Welzijn Ouderen. Zij krijgen hiervoor in het kader van de genoemde subsidiecontracten geld. Momenteel wordt met deze Stichting overlegd welke activiteiten georganiseerd kunnen worden. Deze activiteiten moeten zoveel mogelijk aansluiten bij het reeds bestaande aanbod aan bewegingsactiviteiten voor ouderen. Een deel van het werk zal bestaan uit het ondersteunen van sportverenigingen en andere organisaties bij het organiseren van activiteiten voor ouderen. In het kader van het Grote Steden Beleid zal een accent liggen op (allochtonen) ouderen uit achterstandswijken.

De organisatie

Zoals al beschreven wordt sterk geleund op (meer of minder) aan de gemeente gelieerde organisaties. Waar mogelijk zal met de sportverenigingen worden samengewerkt. Dat gebeurt nu reeds sterk bij de schoolsportactiviteiten en in mindere mate bij activiteiten voor ouderen.

Young United wil

Buurtsportproject in Holtenbroek slaat aan en a

Door Adri van Drielen

Getracht wordt om de Zwolse sportverenigingen die een rol willen spelen bij het organiseren van activiteiten voor de genoemde doelgroepen te ondersteunen bij bijvoorbeeld de opleiding van kader. Hierover zal overleg plaatsvinden met vertegenwoordigers van de Zwolse sportwereld.

De bedoeling is dat dit brede sportstimuleringsproject vier jaar doorloopt. Na drie jaar vindt een evaluatie plaats.

Tot slot

Met het verschijnen van de sportnota is er een start gemaakt met het uitbouwen van het sportstimuleringsbeleid. De relatie met andere beleidsterreinen krijgt hierbij veel aandacht. Bij alle activiteiten moet echter niet vergeten worden dat iedereen in eerste instantie gaat sporten omdat het leuk is, en niet omdat men bijvoorbeeld aan karaktervorming of het wegwerken van een maatschappelijk achterstand gaat werken. Het plezier in het sporten mag niet vergeten worden wanneer in het kader van andere beleidsterreinen dan sport activiteiten worden georganiseerd.

* Sinds kort beleidsmedewerker sport en recreatie gemeente Amersfoort.

(Zwolle, 18 maart 1997.) Nog geen jaar terug gingen onder supervisie van Stad & Welzijn in Holtenbroek drie buurtsportwerkers aan de slag. Young United is de naam van het project, dat "overlastproblematieken" aanpakt door jongeren vanaf 10 jaar een structureel activiteitenaanbod aan te bieden. De resultaten beantwoorden aan de verwachtingen en "smeken" om een vervolg in andere wijken. Met Zwolle-Zuid voorop.

Zover is het echter nog niet. In de eerstvolgende raadsvergadering zou sportstimulering aan de orde komen. Zou, want de raadscommissie vond het raadsvoorstel zo ongeveer een optelsom van losse flodders en wil dat het college dit "huuswerk" overmaakt. Onderdeel van dat grotere geheel is ook het buurtsportproject, dat op zich duidelijk is. Er wordt resultaat geboekt en met veel inzet en weinig geld valt er ook veel goed werk te doen voor jongeren in andere Zwolse wijken. Reden waarom nog pogingen worden ondernomen dat onderdeel eruit te lichten en toch op de raadsagenda te laten belanden.

Inhaalrace

De buurtsportwerkers in Holtenbroek zijn aan het werk gegaan in een "Melkertbaan", hebben hun doelgroep op één uitzondering na goed weten te bereiken. Er is tevredenheid over het aantal deelnemers. In totaal kwamen 750 jongeren in actie tijdens de activiteiten en kon over 1996 een gemiddelde weekdeelname van 142 jongens en meisjes worden genoteerd. De gemiddelde leeftijd van de deelnemers is 16 jaar en negentig procent is allochtoon. De positieve uitstraling van Young United is echter voorbij gegaan aan één van de belangrijkste overlast-veroorzakende groepen, maakt de evaluatie duidelijk. Antillianen en Arubanen laten zich nauwelijks zien. Ze vinden dat het project hun ontmoetingsplekken dwarsboomt. Projectcoördinator René van Rijn denkt dat er vooral ook achterzit dat deze groep zich achtergesteld voelt. "Al heel lang willen ze een eigen accommodatie. Telkens krijgen ze te horen dat die er niet inzit. Uit protest blijven ze nu weg". Hij vindt dat er wat deze groep betreft een inhaalrace moet plaatsvinden. "Wij kijken naar de voorwaarden om 'm te kunnen maken. Zelf hebben we niet voldoende invloed om dit probleem aan te pakken, ook al omdat zaken als gok- en alcoholverslaving mee-

spelen". Aan een integrale aanpak met een aantal hulpinstanties wordt gewerkt, vertelt Van Rijn.

Geplukt

Met het aanbod aan sportactiviteiten is het ook - maar niet alleen - de bedoeling de deelnemers de weg naar bestaande sportverenigingen te wijzen. Vaak blijkt de overstap ook moeilijk. Deze jeugd heeft net iets andere normen en waarden, heeft wat meer moeite zich aan de sportregels te houden", stelt Van Rijn. Goede opvang en begeleiding zijn noodzakelijk. Stad & Welzijn ziet mogelijkheden het clubkader handhaven te geven om die specifieke problemen het hoofd te kunnen bieden. Meer samenwerking met de clubs is sowieso een zaak, waaraan gaat worden gewerkt.

Aan het krijgen van de baan zal voor de buurtsportwerkers de verplichting vast zijn te laten scholen in het randgroepjongerenwerk. Naast de opleiding tot recreatiesportleider komen daarbij vooral ook agogische zaken aan de orde. De drie medewerkers zijn zelf afkomstig uit de doelgroep "Van de straat geplukt", vertelt René van Rijn, waarbij we hebben gekeken naar mensen die een natuurlijk overwicht hebben en de taal van de jongeren spreken". Doel van hun activiteiten is vooral om een goede band met de jeugd te krijgen. Een vertrouwensrelatie, die erin resulteert dat de jongeren met vragen en problemen bij hen aankloppen. Niet dat de buurtsportwerker die vervolgens oplost, maar hij weet wel de weg naar "het netwerk": jeugdhulpverlening, arbeidsbureau en scholen. "Een zaak van signaleren en zo goed mogelijk overdragen aan anderen die met het probleem aan de gang gaan", aldus Van Rijn.

Vakantie

Young United heeft intussen een aanvraag voor een vierde begeleider ingediend. Belangrijkste gedachte daarachter is de mogelijkheid te scheppen vooral ook tijdens schoolvakanties de jeugd met activiteiten aan zich te binden. "Juist in die piektijd komen we in de personele problemen", geeft de projectcoördinator aan. Van Rijn signaleert nog een ander knelpunt. De gemeente verhuurt geen gymnastieklokalen tijdens de schoolvakanties. Als het mooi weer is, kan worden uitgeweken naar de prima geschikte "groene as". Is het winter en/of slecht weer dan ontstaat een probleem. "Vakanties worden dan onrustige perioden. De jeugd gaat weer

andere wijken zitten in de "wachtkamer"

door de straten zwerven. Dan zie je weer dingen die niet moeten en mogen gebeuren".

Cedric Engelhardt grijpt kans die
buurtsportproject biedt

Afscheid bevestigt nut Melkert-baan

(Zwolle.) Het mes snijdt aan twee kanten bij het inschakelen van langdurig werklozen via regelingen als die met de naam van de initiator, minister Melkert. Cedric Engelhardt is daar het voorbeeld van. Zelf randgroepjongere zag de "ervaringsdeskundige" de kansen die hem werden geboden als hij zich voor het buurtsportproject Young United zou inzetten. De inspanningen hebben geloofd. Het project werd van de grond getild en Engelhardt gaat binnenkort in een "echte" baan aan de slag. Hij heeft een benoeming als groepsleider bij Groot Emmaus in Ermelo op zak.

"Mijn eerste sollicitatie op een reguliere baan en gelijk was het raak. Ik had dat zelf niet gedacht", klinkt het bescheiden uit de mond van Cedric Engelhardt. Projectcoördinator René van Rijn ziet het iets anders en is zondermeer lovend.

"Als iemand het afgelopen jaar sterk gegroeid is, dan is het Cedric. Hij heeft veel capaciteiten en dat zien ook anderen". Terwijl Cedric een gezicht trekt van "dat heb je mezelf nog nooit zo mooi verteld", gaat Van Rijn nog even door.

"Zoals hij zich heeft ontwikkeld... Sociale vaardigheden, het makkelijk uit de woorden komen, de omgang met de jongeren... Echt, voor het project is het jammer dat hij vertrekt. De continuïteit komt even in het gedrang. Maar voor hem ben ik blij. En ergens voor onszelf toch ook, want je ziet het: een Melkert-baan werkt inderdaad".

Randgroepjongere

De zelf uit de Antilliaanse groep afkomstige Engelhardt haakte na de mavo en een jaar havo wat betreft schoolopleiding af. Op de arbeidsmarkt was hij vrij kansloos. Hij ging als randgroepjongere door het leven. Vrijwilligerswerk was een opstapje naar meer. Bij de opzet van het buurtsportproject kwam hij vanwege natuurlijk leiderschap "bovendrijven".

De Melkert-baan die hij kon krijgen hield gelijk ook de verplichting in weer aan de studie te moeten. Vorig jaar startte hij bij de mbo-opleiding randgroepjongerenwerk. Volgend jaar hoopt hij examen te doen, om vervolgens door te stomen naar een hbo-opleiding.

Op het afgelopen jaar - met name door de succesvolle sollicitatie - kijkt Cedric Engelhardt met tevredenheid terug. "Omdat ikzelf uit die groep afkomstig ben is het leuk wat voor die jongens te betekenen. Alles is heel herkenbaar". Waarna de conclusie volgt dat het niet eenvoudig is om deze jongeren van hun problematiek te verlossen. Van Rijn: "Hij stond met het ene been nog in de randgroep.

Met het andere erbuiten. Dat levert een spanningsveld op". Evenals zijn Young United-collega's Ruben Ponte-Lira en Niels Brakkee heeft Engelhardt geleerd daar op de juiste wijze mee om te gaan. Cedric hoopt dat er snel een opvolger voor hem kan worden benoemd, want als het aan zijn nieuwe werkgever ligt, begint hij morgen in Ermelo.

Projectcoördinator Van Rijn: "We kijken naar een vervanger in de groep zelf. We zijn mensen aan het toetsen of ze ervoor voelen. Zien ze het zitten dan zullen ze zichzelf moeten verkopen in een sollicitatiegesprek".

(Deze artikelen zijn overgenomen uit de Zwolsche Courant van 18 maart 1997. Met dank.)

Cedric Engelhardt in de sportzaal (foto: Foto Pers Buro Frans Paalman)

Sportopbouwwerk in het centrum

door Bart Kleijweg, coördinator sociaal-cultureel werk Stichting Rotterdam-West

Het Oude Westen is een stadsvernieuwingswijk met ongeveer vijftig nationaliteiten. De stadsvernieuwing heeft de sociale structuur die er was, vernietigd. Het verenigingsleven is, op de zeer vergrijsde tafeltennisvereniging na, naar de rand van stad verdwenen. Uit onderzoek blijkt dat ouders problemen hebben met het opvoeden van hun kinderen. Kinderen richten regelmatig in hun eigen buurt vernielingen aan. Rondzwerven in de wijk, vandalisme en het op jonge leeftijd in aanraking komen met criminaliteit komen regelmatig voor. Een van de oorzaken blijkt de afwezigheid van opvang, speel- en sportvoorzieningen na schooltijd.

Geschiedenis

In het Oude Westen is in 1988 de keuze gemaakt om het Jongerenwerk en het Sportopbouwwerk tot één functie samen te voegen. Een voor die tijd ongebruikelijke keuze. De werker werd aangesteld bij het sociaal-cultureel werk, maar ondersteund door een samenwerkingsverband van de Stichting Rotterdam-West (SCW), de Dienst Recreatie Rotterdam en het Opbouwwerk.

In eerste instantie werden er plannen gemaakt om middels goed georganiseerde sportavonden voor jongeren het sportopbouwwerk nieuw leven in te blazen. Tijdens deze activiteiten werd contact gezocht met de jongeren uit de wijk. In eerste instantie waren deze jongeren erg consumptief ingesteld, zij namen niet het initiatief om zelfstandig activiteiten te organiseren.

Voor en Door

Middels een andere aanpak is het uiteindelijk gelukt om jongeren een meer actieve rol te laten spelen. Het 'Voor en Door' principe heeft er voor gezorgd dat de jongeren meer verantwoordelijkheden hebben gekregen. Zij kregen het vertrouwen van de werker waardoor zij konden laten zien wat zij in hun mars hadden.

Vanuit het jongerenwerk werden sportweekenden georganiseerd in Limburg, survival-tochten in de Ardennen en diverse tournooien in Rotterdam. Dit gebeurde samen met de jongeren die hier enthousiast genoeg voor waren. Jongeren die ook de keus hebben gehad om mee te organiseren maar dit niet zagen zitten konden deelnemen aan deze activiteiten.

Door de jongeren veel zelf te laten doen, ze zelf verantwoording te laten nemen voor de organisatie en de verantwoording over de eigen groep zijn zij belangrijk geworden.

Niet alleen binnen het Oude Westen als het gaat om recreatieve activiteiten, maar ook voor zichzelf en de groep waartoe zij behoorden.

Dit was voor hen een periode waarin hun eigen kwaliteit werd ontdekt. Juist door deze jongeren steeds belangrijker te maken ten opzichte van de rest van de grote groep, is het gelukt om de anderen te confronteren met hun keuze om alleen te consumeren. Wanneer een jongere deze keus wilde bijstellen was dit mogelijk, maar hij of zij zou moeten wachten tot er plek was. Wilde je niet mee organiseren dan werd het duidelijk dat je bij het jongerenwerk iets mis liep. Degene die wel wilde groeide hierdoor.

Wijksportproject

Door het succesvolle 'Voor en Door' jongeren principe is er in 1989 een wijksportproject opgezet. Dit project had als doel jongeren op te leiden tot Recreatie Sportleider met een erkend diploma. Na het behalen van dit diploma kregen zij de kans om werkervaring op te doen. Van het begin af aan zijn een aantal jongeren middels de TVGWJ, de huidige Jongerenpool, in de recreatieve sector aan de slag gegaan.

Er werd een Wijksportteam gevormd met vrijwillige- en betaalde medewerkers die in de gehele wijk voor verschillende instellingen en doelgroepen activiteiten ontwikkelden en uitvoerden. Men kan denken aan vakantiecampen, pleinenwerk, instuiven, zeskampen, survivals, aerobics, steps, fitness, zwemles, darten en voetbal voor meiden.

De rol van de beroepskracht

Meewerken en ondersteunen zijn zeer belangrijke factoren geweest om deze groep te stimuleren het werk te blijven doen. Alleen een project opzetten en mensen opleiden is niet genoeg. Juist na de opleidingsperiode wordt er van de verschillende instellingen en medewerkers verwacht dat deze jongeren de kans krijgen werkervaring op te kunnen doen. De werkplek moet faciliteiten bieden van waaruit deze jongeren kunnen werken, beroepskrachten moesten hen de kans geven zich te ontplooiën en het niet altijd beler weten. Het gaat erom dat deze groep een serieuze kans zou krijgen om

te laten zien wat zij waard zijn. Er zijn werkers die deze groep zien als bedreiging voor het werk dat zij doen. Het advies van mijn kant zal zijn: 'Open je ogen en kom kijken naar de resultaten.'

De Wijksportbeleidsgroep

Deze groep in de wijk is ontstaan in 1990 en momenteel niet meer weg te denken voor de verschillende organisaties en de Recreatie Sportleiders in de wijk. De Wijksportbeleidsgroep is een belangrijke factor in het stimuleren van sport-, spel- en recreatieve activiteiten voor alle doelgroepen, van kleuters tot bejaarden. Een zeker niet te verwaarlozen aspect is dat de groep zich verantwoordelijk voelt voor het scholen van kader op het sportieve en recreatieve vlak.

Juist in een wijk als deze, waar het verenigingsleven verdreven is naar de rand van de stad, is het belangrijk dat de verschillende instellingen zich inzetten op het punt van sportstimulering en kader-scholing. De Wijksportbeleidsgroep bestaat dan ook uit medewerkers van de Stichting Rotterdam-West (SCW), de Dienst Recreatie Rotterdam, het wijkgebouw Odeon, de Speeltuin Weena en de Actiegroep.

Om bovenstaande doelstelling te halen hebben zij de beschikking over een gezamenlijk budget. Met dit budget en de inzet van de Recreatie Sportleiders is het mogelijk om de volgende vijf punten te verwezenlijken:

- * kaderscholing van vrijwilligers, vaste medewerkers, buurtbewoners
- * organiseren van sport- en spelactiviteiten per doelgroep
- * organiseren van grote wijkactiviteiten,
- * betalen van vakkrachten (cursusleiding),
- * bekostigen van materiaal.

Bij alle te organiseren activiteiten wordt gekeken of we de gevraagde kwaliteit zelf in huis hebben. De vraag is: wat kunnen de verschillende instellingen en wat kan het Wijksportteam betekenen. Als we het in eerste instantie niet zelf kunnen wordt de keuze gemaakt om een groep medewerkers te scholen. Hierbij snijdt het mes aan twee kanten. We werken voortdurend aan de kwaliteit en de mogelijkheden van de medewerkers en instellingen. We werken hierdoor met ervaren mensen die tevens de te bereiken doelgroep kennen.

Juist sportwerkers die zijn opgegroeid in de wijk zullen de doelgroep makkelijker begrijpen. Deze werkers spreken de taal

van Rotterdam

van de straat en zij begrijpen wat er leeft. Het enige wat deze werkers nodig hebben is een plek in de organisatie en een persoon om op terug te vallen. Een voorbeeld hiervan is het huidige pleinenwerk. Dit team is ontstaan vanuit het Wijksporsteam. Zij kunnen aandacht besteden aan de problemen op straat, in de wijk en onder de jongeren. Zij hebben goede contacten met verschillende buurtbewoners die op hun beurt betrokken zijn bij de activiteiten of de gewenste aanpassingen in hun omgeving.

Succes is tevens zwakte

Doordat het Wijksporsteam goed geschoold is en ervaring heeft, worden zij veel gevraagd in Rotterdam. Er zijn een aantal SCW-instellingen die regelmatig om ondersteuning vragen op sport en spel gebied en voor het invullen van een volledige kindervakantieprogramma. De Dienst Recreatie Rotterdam betreft

regelmatig medewerkers vanuit het Wijksporsteam voor sportcursussen, toernooien, instuiven, zwemles enz. Daarnaast zijn velen werkzaam bij het organisatiebureau Sportief Holland. Hier verzorgen zij als Recreatie Sportleider onderdelen van commerciële sportdagen. Dit levert zo nu en dan problemen op omdat de medewerkers maar op één plek te gelijk kunnen zijn. Zij moeten een moeilijke keuze maken, of solidair zijn met het Wijksporsteam of kiezen voor de inkomsten.

Elkaar serieus nemen

De afgelopen jaren hebben we veel geïnvesteerd in scholing en begeleiding. Om voor de toekomst goede plannen te kunnen blijven maken hebben we als Wijksporsteleidsgroep gevraagd aan de BRES of zij een onderzoek wilden houden naar de positieve en negatieve effecten

van de afgelopen 9 jaar. In april 1995 is dit onderzoek afgerond. De samenwerking zoals in bovenstaand stukje is beschreven is nog steeds de basis voor het werk dat op dit moment plaatsvindt in het Oude Westen.

Voor informatie over het Sportopbouwwerk kan men contact opnemen met Bart Kleijweg, coördinator sociaal-cultureel werk Stichting Rotterdam-West.

Stichting Rotterdam-West
secretariaat Coolsestraat 47
3014 LC Rotterdam
nr 1 010-4 122022

Maatregelen tegen geweld rond voetbalwedstrijden helpen niet

Vechten op afspraak nieuw fenomeen

door Guus van Holland, redacteur NRG Handelsblad

Rotterdam, 24 maart. Al bijna zo lang als er in Nederland wordt gevoetbald, ruim een eeuw, staan aanhangers van de verschillende clubs elkaar naar het leven. Geweld in en rondom de stadions is pas sinds een jaar of 25 aan de orde. Gewonden waren er in de loop der jaren met grote regelmaat. De eerste dode in het supportersgeweld viel twee jaar geleden in Enschede, toen een aanhanger van FC Twente werd neergestoken door een Feyenoord-fan. Gisteren viel in Beverwijk tijdens een gevecht tussen supporters van Ajax en Feyenoord een tweede dode. In het buitenland vielen al veel meer slachtoffers rondom voetbalwedstrijden. In 1985 vonden 39 toeschouwers de dood voor de Europa Cupfinale in Brussel tussen Liverpool en Juventus. De Italianen kwamen om het leven in hun tribune van het Heizelstadion nadat zij in paniek pro-

beerden te vluchten voor het geweld van Engelse supporters. In 1989 drukten in het Hillsborough-stadion van Sheffield 95 supporters elkaar dood tegen de hekken van het supportervak. En in Italië werd vorig jaar een supporter doodgestoken. Het geweld rondom de stadions bleef in Nederland voornamelijk beperkt tot talrijke gewonden en talrijke arrestaties van aanhangers die elkaar te lijf gingen, racistische taal uitsloegen, bommen en vuurwerk wierpen, tribunes en treinen vernielden. De veiligheidsmaatregelen die in de loop der tijden zijn genomen, zijn talrijk. De verkoop van alcoholische dranken werd verboden, evenals het afsteken van vuurwerk. Supporters van bezoekende clubs werden in aparte vakken gezet en gefouilleerd, moesten zich legitimeren en begeleid worden door speciaal opgeleide stewards. Wedstrijden werden door burgemeesters verboden of verplaatst. Clubs met een

aanhang die zich te buiten ging aan racisme en vernielingen werden beboet door de voetbalbond; trainers, bestuursleden en spelers, die zich schuldig maakten aan verbaal geweld werden aan de hand van een gedragscode bestraft. Onder politieke druk werd veel ondernomen om een mogelijke relatie tussen agressie op het veld en op de tribunes te voorkomen. Maar tot nu toe hebben al die maatregelen niet kunnen leiden tot beteugeling. Zowel bij de eerste grote rel als bij de voorlopig laatste waren supporters van Feyenoord betrokken. Op 30 mei 1974 veroorzaakte de finale om de UEFA Cup in Rotterdam tussen Feyenoord en Tottenham Hotspur grote opwinding. Honderd gewonden vielen bij een veldslag tussen Engelsen en Rotterdammers in vak GG van de Kuip. Stoeltjes werden door de Engelsen uit het beton gerukt en in belendende tribunevakken gegooid.

Geweld supporters is al jaren een smeulend vuur

Rotterdamers sloegen terug met hun vuisten en vlaggenstokken en wierpen flessen. De politie arriveerde te laat om het geweld in de kiem te smoren. Maar, verklaarde een woordvoerder van de politie: "De voetbalsupporters hebben ervaren dat de Rotterdamse politie haar mannetje staat".

Wim Jansen, de ex-Feyenoorder die naar Ajax was overgestapt, werd in zijn eerste wedstrijd voor zijn nieuwe tegen zijn oude club door een ijsbal in het gezicht getroffen. In 1979 werd voetballer Fred Bischof van Telstar vanaf de tribune in het stadion van Groningen met een mes belaagd. Het mes miste het hoofd van de speler op een haar. Bischof verliet onmiddellijk het veld, gevolgd door zijn medespelers.

In 1986 werden bij de wedstrijden Feyenoord-PSV en Borussia Mönchengladbach-Feyenoord in totaal 150 supporters opgepakt wegens openlijke geweldpleging, vooral Feyenoord-fans. In maart 1987 werd bij de wedstrijd FC Den Haag-Ajax een bom op het veld gegooid, waarna het duel werd gestaakt. De interland Nederland-Cyprus in Rotterdam werd in 1987 een uur gestaakt nadat de doelman van Cyprus was bekoogeld met vuurwerk. In 1989 kreeg in het Ajax-stadion de doelman van Austria Wien een ijzeren staaf vanuit het supportersvak van Ajax in de rug gegooid. Ajax werd door de Europese voetbalbond voor een jaar uitgesloten van Europacup voetbal.

Het zijn slechts enkele excessen van het geweld dat al die jaren doorging als een smeulend vuurtje. De eerste dode viel in 1981 rondom het duel Twente-Feyenoord. Erik Lassche werd buiten het stadion neergestoken door een Feyenoord-supporter, ook rondom de interlands Nederland-Engeland en Nederland-Duitsland heerste stevast een geweldadige stemming, waarbij tal van politiemensen op de been kwamen. Nog altijd heerst onenigheid over de vraag wie voor de kosten moet opdraaien.

In februari van dit jaar was Nederland getuige van een fenomeen, dat tot nu toe alleen in Engeland bekend was. Aanhangers van Feyenoord en Ajax troffen elkaar buiten een stadion op een afgesproken plek om daar te vechten. De politie kon nabij Amsterdam op tijd ingrijpen, maar kwam gisteren bij Beverwijk te laat. Politici en voetbalbestuurders sloegen evenals bij vorige rellen alarm, maar staan vooralsnog machteloos in het geweld dat in de loop der jaren eerder is toegenomen dan afgenomen. Drie weken geleden liet het Openbaar Ministerie in een brief aan minister Sorgdrager (Justitie) weten dat het de politie meer bevoegdheden wil geven bij het opsporen van voetbalvandalen. De politie zou met een 'CID-matige' aanpak supporters al in een vroeg stadium in de gaten moeten kunnen houden. (Overgenomen uit: NRC Handelsblad van 24 maart 1997.)

Bestrijding voetbalvandalisme kan

door Hya Jongeneel, directeur Einnsupport

De bestrijding van voetbalvandalisme kwam onlangs weer op wrange wijze in de actualiteit. Naar aanleiding van de Slag bij Beverwijk van 23 maart jl. kunnen we ons afvragen waar de 'wapenwedloop' tussen politie en hooligans moet eindigen. Politiefunctionarissen zoeken steun bij de gedachte dat zij met inzet van meer materieel de criminelen wel de baas zullen kunnen. In de pers, op radio en tv en in het Haagse circuit werd weer eens flink gepleit voor een hardere aanpak. We kunnen ons afvragen of deze oorlogszuchtige toonzetting

niet voor nog veel meer ellende zal zorgen in de naaste toekomst. Wordt het niet eens tijd voor een degelijke aanpak? In het onderstaande artikel vraagt de auteur aandacht voor een - in de hele discussie tamelijk onderbelichte - aanpak die al op een aantal plaatsen in Nederland, gedurende bijna tien jaar, succesvol wordt toegepast.

Supportersprojecten

Belangrijk onderdeel van die succesvolle aanpak van de sociaal preventieve projecten voetbal, kortweg supportersprojecten, is het 'kennen en gekend worden'. Werken met de hooligans en met de jonge genera-

tie die nog een andere kant op kan. Samenwerking tussen de direct betrokken partijen: voetbalclub, politie, supportersvereniging en jongerenwerk. Inschakeling van instellingen die een bijdrage kunnen leveren aan een positieve invulling van het leven van de doelgroep: arbeidsbureaus, opleidingen, reclassering of HALT-bureaus, buurtwerk, sportclubs, drugshulpverlening, etc. Albreken van intolerantie door gezamenlijke activiteiten met andere projecten of door uitwisselingsprogramma's met groepen uit het buitenland. Het succes van de supportersprojecten is het best afleesbaar waar het gaat om de verbeterde samenwerking tussen betrokken partijen, die ertoe bijdraagt dat er

accurate informatie voorhanden is en op de juiste plek terecht komt, dat de begeleiding bij uit-en thuiswedstrijden goed geregeld kan worden, dat de politie zonder al te grote inzet van manschappen zijn werk goed kan doen, dat de steer in het stadion verbeterd wordt en in het algemeen het spelen van wedstrijden kan geschieden in een beheersbare situatie. De projecten zorgen tevens voor een voortdurende bezinning op en vernieuwing van bestaande methodieken, zowel direct bij de preventie voetbalvandalisme als ook bij de aanpak van jongerenproblematiek in het algemeen.

Blijft de vraag of er ook met behulp van die supportersprojecten ooit een eind komt aan de gewelddadigheden rondom voetbalwedstrijden. Waarschijnlijk niet. De voetbalwereld is geen eiland in de samenleving; alle tendenzen van die samenleving zie je uitvoerend in de voetbalstadions en daaromheen terug. Maar de problematiek kan wel beheersbaar worden, ook zonder grootschalige politie-inzet of aanpassing van wetten. En dat is al heel wat, want in vele andere gebieden van de samenleving is, als het om jongerenproblematiek gaat, steeds minder sprake van beheersbaarheid. Het aantal gewonden en zelfs doden in een normaal

ren, die zich nu in de weekenden rondom voetbalwedstrijden afreageren, hun kick zouden halen in streetgangs, drugscriminaliteit, of andere vormen van gedrag dat zich in de steeds harder wordende wereld van de criminaliteit zou afspelen. Dat betekent niet dat wangedrag bij voetbalwedstrijden getolereerd moet worden. Integendeel: de voortdurende inspanningen om dit wangedrag de kop in te drukken vormen een belangrijk onderdeel van de 'regels van het spel' dat door de hooligans zo graag gespeeld wordt. En zolang er door beide partijen belang gehecht wordt aan die spelregels blijft er de mogelijkheid om het geheel beheersbaar te houden.

De risico-supporters

Wie zijn de veroorzakers van het probleem 'voetbalvandalisme'? Zijn het kans-

Als het er al is, dan is het niet of nauwelijks bekend bij beleidsmakers en betrokken uitvoerende partijen, want telkens weer wordt de vraag opnieuw gesteld en telkens weer wordt aangedrongen op het zoveelste onderzoek dat het juiste en gewenste inzicht dient te verschaffen. Een tegenovergestelde reactie wordt steeds vaker waargenomen: "we komen er niet uit, dus laten we maar niet verder zoeken."

In dat geval zijn er twee opties; accepteren dat er altijd incidenten zullen blijven rondom voetbalwedstrijden en er verder weinig aandacht aan besteden, of niet meer zeuren over achtergronden en aanpak, maar gewoon met harde hand de wet handhaven, als het moet met extra bevoegdheden. Deze reacties zijn niet bevorderlijk voor effectief beleid, maar wel verklaarbaar. De benodigde antwoord-

anders

weekend in de diverse uitgaansgelegenheden is vele malen groter dan het aantal slachtoffers van voetbalgeweld.

Statistisch is het zelfs zo dat er bij voetbal, ondanks de grote aantallen mensen die zich bij wedstrijden concentreren, in vergelijking met andere gebieden in de samenleving, bijzonder weinig slachtoffers van geweld zijn.

Misschien moeten we ons afvragen of het relatief beheersbare en van zelf opgelegde spelregels voorziene hoolingengeweld niet te preferen is boven de situatie waarin grote groepen jongeren, verdreven van het voetbal, zich onzichtbaar en ongrijpbaar manifesteren elders in de samenleving. Een situatie waarin groepen jonge-

arme jongeren? Zijn het criminele jongeren? Is er sprake van een (criminele) organisatie? Zijn het wel voetbalsupporters? En waarom doen ze het? Omdat ze gefrustreerd zijn over mistukkingen in hun leven? Voor de kick van het geweld? Uit verveling? Onder invloed van een een overdaad aan alcohol of drugs? Uit haat voor iedereen die anders is? Om 'erbij' te horen? Om in de publiciteit te komen?

Naar het antwoord op deze vragen wordt al jaren gezocht. Stapels onderzoeken en statistieken hadden een antwoord moeten geven op de vraag wie toch die voetbalvandaal is en wat hem beweegt, want als je dat weet kun je daarop je aanpak afstemmen. Maar is dat antwoord er nu?

den zijn er wel, maar zeer versnipperd, soms tegenstrijdig en vaak verbonden aan een visie vanuit een der betrokken partijen. Daarom nog een maal alles bij elkaar, met toegevoegd de aanpak zoals die gehanteerd wordt in de sociaal preventieve projecten:

Wie behoren tot de probleemgroepen en waarom doen ze wat ze doen?

Gegevens komen van onderzoeken van o.a. Prof. H.H. van der Brug, uit de informatie en jaarverslagen van het Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme van de politie, van diverse publicaties, van onderzoeken in het buitenland o.a. van de Coördinatie Fanprojecte

(Duitsland), Dr. Mignon (Frankrijk) en Prof Dunning (Engeland). Deze gegevens zijn getoetst in de praktijk van projecten preventie voetbalvandalisme en aangevuld met de uit empirisch onderzoek verkregen doelgroepanalyse van het Landelijk Overleg Supporterscoördinatoren. Hier een korte samenvatting:

De probleemgroep

De groep risico-supporters kan worden onderverdeeld in drie groepen:

1. de hooligans, 2. de miseloopers, 3. de steungroep

De gehele groep risico-supporters bestaat uit jongeren in de leeftijd tussen 15 en 35 jaar. Het zijn jongeren uit alle lagen van de samenleving. Globaal kan gesteld worden dat deze jongeren een niet al te flitsende schoolcarrière hebben. Opleiding varieert van LBO tot HAVO, met enkele uitschieters met een hogere opleiding.

Niet zozeer het kijken naar een wedstrijd, maar de beleving van de sfeer in het stadion en in de groep is belangrijk voor hen. Het zijn stuk voor stuk fanatieke supporters die zich sterk verbonden voelen met hun club. Deze verbondenheid met de club komt voort uit de behoefte om deel te zijn van een club met kenmerken die versterkend werken op het zelfbeeld dat de supporter naar buiten toe uit wil stralen. Hij verschaft zich een identiteit op basis van door hem positief gewaardeerde kenmerken van de club. Een dertal factoren is bepalend voor deze 'geleende' identiteit: territorium, imago en suprematie.

Bij fanatieke supporters is het winnen van de eigen club van belang om de dominantie van de kenmerken waarmee de groep zich wil onderscheiden van de anderen te onderstrepen. Slechts het resultaat telt, niet de kwaliteit van het spel. Verliest de eigen club of wordt deze op de ranglijst bedreigd door een andere club dan kan de groep het nodig vinden aan te tonen dat zij superieur zijn aan de aanhang van die andere club; het kan ertoe leiden dat een confrontatie aangegaan wordt met de andere groep met als doel in een gevecht van deze groep te winnen. Zo heeft de Ajax aanhang altijd grote problemen gehad met de Feyenoord aanhang omdat Feyenoord historisch hun naaste rivaal is. Nu PSV echter op de ranglijst een bedreiging voor de superioriteit van Ajax is, wordt ook de confrontatie met de PSV aanhang opgezocht.

De groep onderverdeeld

1. Hooligans

al wie?

Dat deel van de groep dat de gewelddadige confrontatie zoekt of deze registreert. Gemiddelde leeftijd: tussen de 25 en 35 jaar. De meesten hebben een lagere of middelbare beroepsopleiding gevolgd. Hooligans zijn zelden werkloos. Ze hebben wel vaak wisselende banen. Met name onder de oudere hooligans is het aantal dat zich bezigt houdt met legale of illegale handel toegenomen. Handel in valse toegangskaarten en drugs komt bij de meeste grotere sides voor. Van een crimineel netwerk is, ondanks de aanwezige geavanceerde communicatieapparatuur en de connecties met criminele circuits, geen sprake. Deel van de groep is

de groep zijn, zorgt voor terughoudendheid

bi Waarom?

Dominante factor: imago. Imago wordt in het woordenboek omschreven als, voor-komen waarmee men indruk wil maken. Onlosmakelijk verbonden met imago is het hebben van een groot en aandachtig publiek. Een hooligan zal er dan ook alles aan doen om de aandacht van de wereld op zich te vestigen. Omdat de hooligan zijn identiteit ontleent aan het imago, dienen zekerheden ingebouwd te worden ten aanzien van de besteding van dit imago. De club kan hem die zekerheden niet altijd geven. Hij zoekt deze dan ook vooral in de groep gelijkgestemden, de andere imago-junks die hij

gebruiker van alcohol en andere drugs. Een ander deel blijft, zeker bij wedstrijden, grotendeels 'clean'. Vandalistisch gedrag komt zelden voor onder de hooligans. Zij initiëren gewelddadige acties, maar komen zelf alleen in door hen gekozen en gecontroleerde situaties in de voorste linies. Hoewel het gaat om een kleine groep is hun gezag over de grotere groep supporters onweerslegbaar. Dit gezag leidt echter niet tot een hoge organisatiegraad in de side. De Nederlandse sides blijven uit vele kleine groepjes bestaan, die slechts af en toe in groter verband proberen afspraken te maken ten aanzien van acties en strategie. Het onderlinge wantrouwen en de wetenschap dat er politieinformanten in

bij het voetbal heeft ontmoet. Deze groep creëert een eigen - van het oorspronkelijke club-imago afgeleid - imago, dat dominant kan worden over dat van de club; soms zelfs het imago van de club kan veranderen. Ter bekrachtiging van dit imago en dus van de hieraan ontleende identiteit dient de suprematie van de club en de eigen groep. Daar waar de club niet in staat is voor deze suprematie te zorgen (door te winnen) zal de groep hooligans zich extra manifesteren. Dit gedrag trekt jongeren aan die deel uit willen maken van een groep met een gewelddadig (sterk/machtig) imago; jongeren die de kick zoeken van massaal geweld in groepsverband en de daarmee gepaard gaande media-aandacht. We

onderscheiden horizontale instroming: instroming van nieuwe leden van de groep van buitenaf van jongeren die voorheen geen aanhanger van de club waren; in tegenstelling tot verticale instroming: instroming van nieuwe groepsleden uit de - al aanwezige - jongere generatie.

c) Aanpak projecten

Hun drang om via de club - of het voetbal in het algemeen - compensatie te zoeken voor het onvermogen om in de doorde-weekse werkelijkheid een sterke eigen identiteit op te bouwen, is zo groot dat het 'alderen' van vertoond gedrag geen optie is. Het lukt niet met vriendelijkheid, maar ook niet met harde maatregelen. Voor hen is vanuit de projecten de aanpak ontwikkeld die samengevat kan wor-

- * deelneemt aan de activiteiten van de groep of met en voor hen activiteiten organiseert,
- * aanwas van onderaf (verticale instroming) kan indammen en aanwas van buitenaf (horizontale instroming) kan tegengaan,
- * zorgt dat hun leiderschap niet al te zeer wordt aangetast: nieuwe groepen geen kans krijgen.

De jongerenopbouwwerker zal daarnaast aan individuen uit de groep hulp en begeleiding aanbieden om problemen op diverse leefgebieden te verminderen en om hen te helpen een zinvolle en bevredigende invulling aan hun leven te geven. Van dit laatste mag niet verwacht worden dat het bij de hele groep tot gedragsverandering leidt. Het is echter wel een goed instrument om de vertrouwensrelatie en

Gemiddelde leeftijd: 16 tot 26 jaar.

School: gedeeltelijk lagere of middelbare beroepsopleiding, gedeeltelijk MAVO/HAVO. Het merendeel werkt, vaak in wisselende banen. Een kleiner deel zit nog op school. Gebruik van diverse soorten drugs is algemeen terwijl ook alcohol nog veelvuldig wordt geconsumeerd. Ze komen slechts in actie in een grote groep en als zij zich gedekt weten door de hooligans, of als zij kans zien een klein aantal geïsoleerde en minder sterke tegenstanders te vinden. Vandalistisch gedrag, uitsluitend gericht op specifieke doelen als ondersteuning van andere acties. Meelopers vormen het voetvolk van de hooligans, dat bij acties het merendeel van het gooi-, smijt- en vechtwerk moet doen. Ze versterken de gewelddadige uitstraling van de groep en zorgen door hun acties voor een lagere pakkans van de echte hooligans. Ze vormen het merendeel van de gearresteerden bij voetbalwedstrijden.

b) Waarom?

Meelopers willen delen in de uitstraling van de hooligans en deze uitstraling versterken. Dominante factoren bij meelopers: imago en suprematie. Het gaat hier echter om jongeren die hun identiteit niet geheel ontfenen aan de club, het imago of de groep: zij hebben nog een leven naast het voetbal; gaan naar school, hebben een baan met leuke collega's, hebben een vriendin, zijn lid van een sportclub, etc.

c) Aanpak projecten

Inspanningen op deze groep zijn sterk gericht op preventie; op het voorkomen dat zij gaan behoren tot de groep hooligans. Het verhinderen van aanwas van de hooligan-groep van onderaf heeft hoge prioriteit. Ook voor deze groep wordt het principe van 'kennen en gekend worden' gehanteerd: er wordt contact gelegd met de groep en een vertrouwensrelatie opgebouwd door de jongerenopbouwwerker. Voor deze groep worden, meer dan voor de groep hooligans, activiteiten georganiseerd. Deze activiteiten zijn erop gericht aan de groep alternatieven te bieden voor de 'kick' van geweld rondom voetbalwedstrijden. Het gaat dan vaak om activiteiten waarin een flinke dosis spektakel, gevaar en sportiviteit zit met mogelijkheden voor de leden van de groep om individueel een prestatie neer te zetten. Bij de activiteiten voor deze groep is het geven van verantwoor-

den met de slogan: 'beheersbaar maken en houden'. Voorwaarden om de gewenste beheersbaarheid te bereiken zijn:

- * degenen die voor problemen kunnen zorgen moeten bekend zijn,
- * de groep en de individuele leden van die groep moeten aanspreekbaar zijn,
- * er moet zicht zijn op de 'bewegingen' in de groep,
- * de groep moet niet in omvang toenemen,
- * er mogen geen nieuwe hooligan-groepen ontstaan.

Dit wordt bereikt doordat een jongerenopbouwwerker:

- * contact legt met de groep,
- * een vertrouwensrelatie met hen opbouwt,

de aanspreekbaarheid te vergroten en om de mogelijkheid tot het ter discussie stellen van hun gedrag open te houden. Met dit bovenstaande is de gewenste beheersbaarheid nog niet gegarandeerd. Er dient ook nog een helder en eenduidig sanctiebeleid te zijn. Dit sanctiebeleid moet aansluiten op de inspanningen die door het jongerenopbouwwerk op de groep gepleegd worden en dient deze werkzaamheden zo min mogelijk te frustreren.

2. Meelopers

a) wie?

Dat deel van de groep dat samen met de hooligans de gewelddadige confrontatie aangaat, maar niet als initiatiefnemer.

delijkheid voor organisatie en wetslagen aan de groep of aan individuen uit de groep een middel om hen waardering en respect te laten ontvangen. Het dient een alternatief te zijn voor het door hen begeerde respect dat een positie in de hooligan-groep bij de side afdwingt. Het andere karakter van deze activiteiten voorkomt daarnaast dat de leiderspositie van de 'oude' hooligans wordt aangetast. De inspanningen gepleegd door de jongerenopbouwwerker op deze groep zorgen voor een vacuüm in de opvolging van de oude hooligan-groep. Activiteiten tegen racisme en intolerantie kunnen bij deze groep, zeker als de activiteiten ontwikkeld worden in samenwerking met het voortgezet onderwijs, succesvol zijn. Juist omdat verbaal geweld bij deze groep het meeste voorkomt zullen inspanningen op dit gebied voor de bui-

die van de groep hooligans en meelopers uitgaat. Zij zullen proberen zich aan te sluiten bij de groep door plaats te nemen in hetzelfde vak en door synchrone harden armgebaren, gescandeerde kreten of liederen het beeld van een krachtige groep te versterken. Gemiddelde leeftijd: 15 tot 20 jaar. Het merendeel zit nog op school: MAVO/HAVO en in mindere mate LBO/MBO. De wat ouderen werken, vaak via uitzendbureaus. Veel soft-drugs en pillen gebruik. In mindere mate alcohol. De steungroep beperkt zich tot vandalisme en verbaal geweld, maar haakt af als het tot fysiek geweld komt. Ze worden gecorrigeerd door de hooligans bij het plegen van doelloos vandalisme.

b) *Waarom?*

Dominante factor: suprematie; zij willen graag bij de winnaars horen; laten zien

mogelijkheden om de steun aan de club tot uiting te brengen (inbreng in de muziekkus voor en tijdens de wedstrijd, spandoeken, etc.). Voor deze groep is het minder belangrijk dat er persoonlijk contact is tussen jongerenopbouwwerker en leden van de groep. Een groepsgerichte aanpak in samenwerking met de club en met de supportersvereniging is vaak voldoende. Zeker als dit gecombineerd kan worden met op deze groep afgestemde activiteiten in samenwerking met buurtwerk, scholen, lingo en collega-jongerenwerkers in het buitenland. Individuele leden uit deze groep weten over het algemeen de jongerenopbouwwerker makkelijk te vinden als zij hulp nodig hebben. Ook voor deze groep kunnen extra activiteiten de fixatie op de hooligans verminderen, zoals speciale feestavonden, deelname aan (internationale) voetbaltoernooien, voorwedstrijden, kamp-weekends, etc. Belangrijk is om deze groep een zelfstandige positie te geven die los staat van de uitstraling van de hooligan-groep. Een op deze wijze verzelfstandigde steungroep zal een alternatief bieden aan de meelopers, die in deze groep hun aangeleerde verantwoordelijkheden kunnen omzetten in aansprekende activiteiten voor de hele side.

tenwacht merkbare verbeteringen opleveren. In een breder kader wordt voor deze groep samengewerkt met HALT-bureaus sportinstellingen en wijkwerk, om problemen op verschillende leefgebieden te kunnen oplossen. Ook voor de meelopers geldt, misschien nog meer dan voor de hooligans, dat een helder en eenduidig sanctiebeleid en een goede en afgestemde uitvoering daarvan onmisbaar is om de nagestreefde beheersbaarheid te bereiken.

3. De steungroep

a) *Wie?*

De grote groep fanatieke supporters die zich aangetrokken voelt door de kracht

dat ze (als groep of als individu) prestaties kunnen leveren.

c) *Aanpak projecten*

Voor deze grote meerderheid van de side, die zich slechts sporadisch ernstig misdraagt is vooral een aanpak gericht op het tot stand brengen van een klant-vriendelijke omgeving bij voetbalwedstrijden een goed middel om hun fixatie op de uitstraling van de hooligans en hun meelopers te verminderen. Over het algemeen zal deze groep gevoelig zijn voor bijvoorbeeld goed georganiseerde reizen naar uitwedstrijden, meer gezelligheid door verbetering van de cateringopties, extra aandacht vanuit de club, meer

Tot slot

Een harde aanpak alleen leidt niet tot resultaat; het kan zelfs de problematiek verergeren. Daar waar wel, nu al bijna 10 jaar sociaal-preventieve projecten zijn blijven alle betrokkenen het erover eens te zijn dat de hier gehanteerde werkwijze, die altijd nog het sluitstuk van de harde aanpak van de politie heeft, succesvol is. Dat problemen eerder voortkomen uit het feit dat op vele andere plaatsen nog niet gekozen is voor sociaal preventieve projecten, zodat het rondreizende voetbalcircus telkens opnieuw op plaatsen komt waar gebrek aan kennis, informatie en samenwerking zorgt voor onverwachte en onbeheersbare situaties die weer kunnen leiden tot ernstige wanordelijkheden. Dit kan slechts worden tegengestaan door aan de de steeds beter op elkaar afgestemde aanpak vanuit de clubs en de politie, ook de inzet van sociaal preventieve projecten bij alle Betaald Voetbal Organisaties in de ere-divisie verder te stimuleren.

Vraag klant en gebruiker

het PON-jaarboek van 1997

door Gij van Hoopdonk, Verwey-Jonker Instituut

Sinds 1990 houdt het Provinciaal Opbouworgaan Noord-Brabant (PON) de traditie in ere om een jaarboek uit te geven. In die jaarboeken wordt telkens een actueel thema aan de orde gesteld, dat het PON op dat moment kennelijk van belang acht. Veelal betreft het thema's en uitwerkingen daarvan, die ook voor de rest van Nederland niet van belang ontbloeit zijn. Het jaarboek van 1997 heet 'Klant in zicht', een thema dat door negen auteurs zeer gevarieerd en genuanceerd wordt uitgewerkt. Is klantvriendelijkheid een van de vele modewoordschijnzelen of wijst het op een fundamentele verschuiving van aanbodergericht naar vraaggericht werken? In zijn inleiding op dit boek brengt Piet de Kroon wat het aanbodergerichte aangaat de boutade van Hans Achterhuis in herinnering; welzijnswerkers die met hun vooraf bepaald aanbod op zoek gaan naar klanten om te voldoen aan een vraag, die er niet is. Is er dan sprake van mode, wanneer in reactie op een dergelijke boutade de klant in zicht wordt gebracht?

Wanneer een instelling haar werk meer klantgericht gaat inrichten dan rijst de vraag, hoe die instelling tot dan toe haar werk inrichtte. Een dergelijke vraag geeft blijk van relativisering en van die relativisering is dit boek doortrokken en dat geeft het iets verademends.

Klantvriendelijkheid moet, maar laten we het er wel nog even hebben over het waarom en het ten behoeve waarvan. De klant komt in dit boek op talloze plekken om de hoek kijken; in het zorgcircuit, in het sociaal-cultureel werk, in de gemeente, op de digitale snelweg, bij de Vincentiusvereniging, in het marktonder-

zoek. Al die klanten hebben geen eenduidig profiel en dat kan het knap ingewikkeld maken. De zorgbehoevende bejaarde is een andere klant dan de burger. De surfer op internet laat zich niet met de zwerfver maar moeilijk vergelijken. De anonieme klant in het marktonderzoek is op een andere manier onzichtbaar dan de klant, die door het sociaal-cultureel werk in beeld wordt gebracht.

Er zijn tegenwoordig gemeenten, die het gemeentehuis hebben omgedoopt tot stadswarenhuis. De overheid brengt daarvoor klanten in en burgers buiten beeld. Dat laatste zeggen ze er niet bij, maar het is natuurlijk wel zo. Daarmee is het zicht ontnomen op de burger die in onze democratie de overheid, die zo ijverig voor ons in de weer is, legitimeert verschaft.

In het boek komt ook het veelgeprezen persoonsgebonden budget aan de orde als voorbeeld van het respecteren van de klant. Mooi toch: de zorgbehoevende krijgt een budget en mag zelf bepalen, wie er in zijn zorgbehoefte voorziet. Maar dat budget is natuurlijk niet oneindig, want de overheid wil nu juist van openeind regelingen af. Intussen laat de omvang van de zorgbehoefte zich vooraf maar moeilijk bepalen. Ik zie dan nog even af van de vraag op welke terreinen zich zorgbehoeften kunnen manifesteren en voor welk van die terreinen het persoonsgebonden budget nu wel of niet van toepassing is. Wanneer ik het gedoe rond ouderenwelzijn, uitvoering wet voorzieningen gehandicapten, geïntegreerde indicatiestelling, één loket en zo meer probeer te overzien, dan ben ik blij dat ik nog niet bejaard ben. Voor het zover is

kan het dus in principe nog goed komen. Ik heb er echter een hard hoofd in, want persoonsgebonden budget of niet, de zorgverleners blijven met elkaar druk in de weer, hoe ze de zorg straks en in de toekomst gestalte zullen gaan geven. Om het nog ingewikkelder te maken beweert Marianne van den Boomen aan de hand van de digitale ontwikkelingen, dat het niet zozeer om klanten gaat, maar om gebruikers. Nu zijn er gebruikers in soorten en maten: de surfers op internet en de duffelingen, die ze de tv-videomassa noemt. Zo zijn er uiteraard wel meer tweedelingen te bedenken: de vutters, die hele dagen zitten te surfen, versus de werkpaarden, die na een hele dag beeldschermwerk geen computer meer kunnen zien.

'Klant in zicht' is een kaleidoscopisch boek, dat gedachtenvorming wil stimuleren in plaats van kennis over te dragen. Dat kan bij wijze van tegenwicht tegenover neoliberale retoriek van meer markt en minder overheid geen kwaad. De markt heeft weliswaar op de term 'klant' geen monopolie, maar hoe die klant dan in meer algemene zin benoemd zou moeten worden, is nog niet helemaal duidelijk. De rommelige slotdiscussie, waarmee het boek eindigt, getuigt daar ook van.

Klant in zicht
Jaarboek PON 1997
Tilburg, 138 pp.
PON, telefoon 015

Afspraken over leefbaarheid

Leefbaarheid, volkshuisvesting en welzijn

Het Laboratorium Leefbaarheid organiseert op dinsdag 13 mei een symposium over LEEFBAARHEID, AFSPRAKEN EN SAMENWERKING. Aanleiding daartoe is het Vijfde Verantwoordingsveld voor woningcorporaties, dat per 1 januari 1997 is opgenomen in het Besluit Beheer Sociale Huursector (BBSH). Hierin is de verantwoordelijkheid van woningcorporaties voor de leefbaarheid van wijken vast-

gelegd. Centraal staat de vraag: "Welke (prestatie-)afspraken moeten worden gemaakt en hoe kunnen de diverse partijen tot het maken van deze afspraken komen?"

Belangrijk voor welzijnswerk

Het symposium is niet alleen interessant voor woningbouwcorporaties, maar zeker ook voor het welzijnswerk. Niet

alleen zullen corporaties met gemeenten prestatie-afspraken maken, maar ook met het welzijnswerk zal de samenwerking rond leefbaarheid in verschillende vormen vastgelegd kunnen en moeten worden.

Het programma

In het ochtendprogramma wordt ingegaan op de invulling van het Vijfde Verantwoordingsveld, zoals het rijk dat

Je doet gewoon niet die onzin!!

beoogt. Daarna wordt stilgestaan bij de rol van de (gemeentelijke) overheid bij de bevordering van leefbaarheid en de positie en verantwoordelijkheid van individuele burgers. Daarna komen de maatschappelijke organisaties aan bod, maar ook aan ideeën die leven bij beleggers wordt aandacht besteed.

In het middagsessie wordt in de vorm van workshops nader ingegaan op praktijkervaringen met als thema's:

1. Leefbaarheid in de stad
2. Leefbaarheid op het platteland
3. Leefbaarheid en marktpartijen.

Sprekers

Sprekers en inleiders zijn mr. A.R.A. van den Ham, inspecteur Volkshuisvesting in Noord-Holland en Flevoland, drs. T. van den Klinkenberg, adviseur Grote Stedenbeleid, gemeente Den Haag, mr. ing. G. de Nekker MRE, directeur van de beleggingsmaatschappij IVBN, Voorburg, ir. G.F. Otterloo, stedenbouwkundige en ex-wethouder gemeente Den Haag, Chiel Rottier, adviseur Marco Polis Advies en ex-directeur van de Woonbond, prof. C. De Wit, directeur De Wit, Kaan, De Wit bv, Utrecht, en voormalig hoogleraar 'opbouwwerk' en diverse andere sprekers.

Datum en plaats

Het symposium vindt plaats 13 mei 1997 in het Filmtheater 't Hoogt in Utrecht. Aanvang 10.00 uur. Aanmelding en informatie bij Inge Driantmann of Anja Segers (NIROV) 070 - 3038425 / 3028444 of bij Chris Veldhuysen (LCO) op maandag of vrijdag, 070 - 3804431.

Het Laboratorium Leefbaarheid

Het Laboratorium Leefbaarheid is een initiatief van het Nederlands Instituut voor Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting (NIROV) en het Landelijk Centrum Opbouwwerk. Het Laboratorium is eind 1995 opgericht en probeert een verbinding te leggen tussen de (nationale) beleidsontwikkeling en (de implementatie in) de lokale praktijk. Daartoe organiseert het Laboratorium verschillende activiteiten met en voor betrokkenen bij leefbaarheid vanuit diverse disciplines (welzijnswerk, gemeenten, corporaties, politie en Forum, het instituut voor multiculturele ontwikkeling o.a.). Voorzitter van het Laboratorium is ing. G. F. van Otterloo, stedenbouwkundige en ex-wethouder gemeente Den Haag.

In Den Haag is in maart 1996, het project De Held van start gegaan. Het betreft hier een initiatief van HFC ADO Den Haag, HVR bureau voor marketing en communicatie en de Stichting Welzijn Escamp. De uitvoering was in handen van de St. Welzijn Escamp en HFC ADO Den Haag. De partijen hebben in dit project verschillende doelstellingen: de voetbalclub participeert enerzijds in dit project ter verbetering van het imago en het tegengaan van maatschappelijk ongewenste verschijnselen rond het voetbal, anderzijds om de Hagenaar, en in het bijzonder de jeugd, weer te binden aan de vereniging. De St. Welzijn Escamp participeert om jeugd en jongeren te activeren tot een zinvolle dagbesteding en het tegengaan van pestgedrag en racisme. In zijn algemeenheid luidt de doelstelling van het project De Held: Het tegengaan van pesten en discriminatie, zowel binnen schoolklassen, als op de tribune van HFC ADO Den Haag.

Uit deze doelstelling komt een zevental belangrijke subdoelen voort:

- * het tegengaan van racisme en discriminatie,
- * het tegengaan van pestgedrag onder de jeugd,
- * het preventief tegengaan van supportersgeweld,
- * het motiveren en activeren van de jeugd om zich positief in te zetten voor de HFC ADO Den Haag,
- * het aanbieden van een zinvolle dagbesteding voor jongeren,
- * verbetering van het imago van HFC ADO Den Haag en daarmee het binden van de Haagse jeugd aan de club,
- * het verbeteren van het imago van Den Haag als (voetbal)stad.

Om deze doelen te realiseren bestaat het project uit een aantal onderdelen cq. activiteiten:

- * de schoolbezoeken door spelers van HFC ADO Den Haag,
- * het organiseren van een gratis bezoek aan een competitiewedstrijd voor de (bezochte of te bezoeken) schoolkinderen,
- * het jaarlijks (minimaal) twee maal organiseren van een open dag voor schoolkinderen op het complex van HFC ADO Den Haag,

- * het activeren van jongeren (14-20 jaar) voor begeleidingstaken tijdens de (gratis) competitiewedstrijden,
- * het organiseren van voetbalclubs voor jongeren, aangeboden door spelers en trainers van HFC ADO Den Haag,
- * het toelieden van jongeren naar de stewardopleiding van HFC ADO Den Haag.

In de afgelopen 10 maanden waarin het project heeft gedraaid en waarbij 34 groepen 8 van de basisscholen zijn bezocht, kunnen wij spreken van een buitengewoon geslaagd initiatief. Zowel participanten, spelers, begeleiders, supportersvereniging, kinderen en leerkrachten zijn positief en enthousiast over dit project. Het inzetten van professionele voetballers om het pest- en discriminatiegedrag te bestrijden, blijkt impact te hebben op de kinderen.

Schoolbezoeken

Basis van het project vormen de zogenaamde schoolbezoeken. Spelers van HFC ADO Den Haag bezoeken samen met een begeleider van de St. Welzijn Escamp de groepen 8 van de basisscholen om met de kinderen te praten over pesten, racisme en discriminatie. De spelers hebben voorafgaande aan de bezoeken een scholing ontvangen waarbij ze onder andere geïnformeerd zijn over de problematiek rond pesten, racisme en discriminatie. Twee maal per week, gedurende het voetbalseizoen, bezoeken twee spelers de basisscholen. De gastlessen bestaan uit drie onderdelen. Het eerste half uur wordt gesproken over pesten. Spelers bespreken pestgedrag met de kinderen. Nodigen kinderen uit hun ervaringen of denkbeelden naar voren te brengen. Die inbreng met de opgedane kennis tijdens de scholing van de spelers, vormt het groeps gesprek rond pesten. In de tweede helft van het groeps gesprek wordt gesproken over racisme en discriminatie. Startpunt van dit onderdeel brengen de spelers nadrukkelijk hun eigen ervaringen

Een groepsgesprek met een groep8, gevoerd door Voetballers Virgilio Teixeira, Max de Jong en begeleidster Karima el Yaakoubi.

gen in, die zij tijdens wedstrijden hebben meegemaakt. Op de kinderen maakt het feit dat 'hun idolen' expliciet hun walging uitspreken over racisme en discriminatie, diepe indruk. Ook hierover volgt een groepsgesprek. Het totale groepsgesprek duurt ongeveer 60 à 70 minuten. Na dit groepsgesprek vallen de spelers samen wat uit de gesprekken is gekomen en maken de kinderen duidelijk dat je een Held bent als je niet pest of discrimineert. He bent een Held als je stelling neemt tegen de pestende of discriminerende groep. "Je doet gewoon niet mee aan die onzin!"

Dan volgt het uitrekenen van een T-shirt met het logo van de Held dat de kinderen gratis ontvangen. Bewust is gekozen voor het aanbieden van een gratis T-shirt met dit logo. In de eerste plaats om te laten zien dat onder bepaalde groepen jongeren, kleding (Bomber jack met Nederlandse vlag) een belangrijk uitingsmiddel is van bepaalde denkbeelden. In die zin is het T-shirt een tegenhanger van deze beweging.

Een tweede argument is dat de kinderen iets tastbaars ontvangen dat in hun thuis-situatie wellicht tot nadenken zal leiden. Zeker in die gezinnen waar sprake is van een negatieve houding ten opzichte van allochtonen.

Daarna volgt een uur voetballen in kleine teams. In de sportzaal of op het veld. Na een uur wordt het voetballen en het bezoek afgesloten. De spelers vragen de kinderen hoe ze het bezoek hebben gevonden. Hierop zijn in het afgelopen jaar overigens zonder uitzondering enthousiaste reacties van de kinderen gekomen.

Daggie Duh Haag

Alle kinderen die zijn bezocht of nog worden bezocht, krijgen van de HFC ADO Den Haag een gratis competitiewedstrijd aangeboden. Ouders, familie of vriendinnen en vriendjes krijgen via hen daarenboven een kaartje tegen een gereduceerd tarief aangeboden. In 1996 zijn twee van deze wedstrijden aangeboden. Een totaal van 1150 kinderen en derden hebben hiervan gebruik gemaakt. Van het totaal bezochte aantal schoolkinderen heeft ruim 75% de wedstrijden bezocht. Voor de begeleiding van de kinderen worden door het sociaal cultureel jongerenwerk van de St. Welzijn Escamp, in de wijken jongeren geworven. Tijdens de beide wedstrijden hebben 21 jongeren de

begeleiding van de kinderen op zich genomen.

Doel van deze activiteit is de beeldvorming over het voetbal, en in het bijzonder HFC ADO Den Haag, positief te beïnvloeden. Bijkomend effect is dat ouders en kinderen hiermee een drempel over gaan (het imago van de club) en in de toekomst regelmatig wedstrijden gaan bezoeken. De club heeft voor deze groep bezoekers de speciale, ruim opgezette familietribune ter beschikking gesteld. In het verleden is bij een van deze wedstrijden een spandoekenwedstrijd tegen racisme georganiseerd, waaraan tijdens de rust van de wedstrijd door middel van openbare jurering extra aandacht werd gegeven aan dit onderwerp.

Op 21 oktober 1996 is voor de eerste keer 'Daggie Duh Haag' georganiseerd. Op die dag zijn 135 jongens en meisjes van 9.30 tot 16.30 uur uitgenodigd om het complex van HFC ADO Den Haag. Het waren kinderen van 10 tot 12 jaar, afkomstig van een 7-tal scholen met een sociale achterstandscore. De groep werd opgesplitst in groepjes van 7 tot 9 kinderen, begeleid door twee spelers. De dag bestond uit een rondleiding op het complex (inclusief kleedkamers, tribune, massagekamers, bestuurskamer etc.) en een gesprek over supportersgedrag en wat er aan te doen. Ook konden de kinderen een training meemaken en werd er onderling gevoetbald. Bij de afsluiting van de dag kregen ook deze kinderen een gratis toegangsbewijs voor een competitiewedstrijd aangeboden. Deze dag heeft op zowel de kinderen als op de spelers en trainers veel indruk gemaakt. De gesprekken met de kinderen over supportersgeweld en voetbalvandalisme en het voorkomen daarvan, heeft hier en daar een verrassende gedachte opgeleverd, aangedragen door de kinderen. Ten aanzien van het gesprek met de kinderen over supportersgedrag zal ook de supportersvereniging van HFC ADO Den Haag bij deze gesprekken worden betrokken.

Verdere activiteiten die uit dit project voortvloeien betreffen het activeren van jongeren. Jongeren in de leeftijd van 15 tot 19 jaar voerden toezichthoudende taken uit tijdens de twee gratis competitiewedstrijden voor de groepen 8 van de basisscholen. De ondersteuning van de jongeren op hun taken werd verzorgd door de leiding van de stewards van HFC

ADO Den Haag, leden van de supportersvereniging en door een sociaal cultureel jongerenwerker van de St. Welzijn Escamp. In de toekomst zal ook de supportersvereniging hierbij worden betrokken. Ook heeft de St. Welzijn Escamp contractueel vastgelegd jaarlijks 5 jongeren te werven voor de stewardopleiding die door de supportersvereniging wordt verzorgd.

Last but not least worden er ook nog voetbalclubs gehouden voor groepen jongeren van 14 tot 18 jaar. Het gaat hierbij veelal om jongeren die in een sociale achterstandssituatie verkeren. Jongeren die in de avonden en de weekenden zich veelal op de straat begeven. Niet of nauwelijks over middelen beschikken om structureel sport te beoefenen. Maar ook een groep die geïnteresseerd is in voetbal en HFC ADO Den Haag. Deze clubs bestaan uit professionele voetbaltrainingen, wedstrijdbezoeken en wedstrijdbespreking, waarbij niet alleen de wedstrijd maar ook het gedrag van supporters wordt besproken. Naast het leveren van een sportieve prestatie, worden de jongeren ook nadrukkelijk op hun gedrag en verantwoordelijkheden aangesproken door spelers en trainers van HFC ADO Den Haag, leden van de supportersvereniging en stewards van ADO Den Haag. Net zoals bij de schoolkinderen blijkt het effect hiervan op de jongeren groot te zijn. Vooral het persoonlijke contact met spelers en trainers heeft invloed op hun gedrag als supporter. Het is bij dit onderdeel van groot belang dat het sociaal cultureel jongerenwerk intensief contact heeft met de groep. Niet alleen tijdens de hiervoor genoemde activiteiten maar ook gedurende de periode dat de jongeren zich in de jongerencentra ophouden. St. Welzijn Escamp streeft een landelijke implementatie na van dit succesvolle project. Gesprekken met landelijke overheid, KNVB en sponsors zijn volop aan de gang.

(Artikel ontstond aan de projectbesluiting van De Held. Dit artikel is gepubliceerd in de maandelijkse tijdschrift 'Sociaal Cultureel Jongerenwerk' van de St. Welzijn Escamp, Ziekenburglaan 260, 2533 SR Den Haag. Tel. 070-366 08 01.)

Schildersproject ADO- Den Haag

Op 9 april 1996 gaf wethouder Luijten het startschot voor het Schildersproject waarin werkloze jonge supporters zich bekwamen in het schildersvak en praktijkervaring opdoen in het Zuiderparkstadion. In het schildersproject ADO-Den Haag werken de gemeentelijke Diensten Welzijn en Sociale zaken en Werkgelegenheidsprojecten samen met Verenigde Schildersbedrijven Heko bv en ADO-Den Haag.

De eerste stap naar dit project was het bezoek dat Albert Wagener van afdeling Projectmanagement op verzoek van de wethouder Luijten bracht aan het Zuiderpark stadion. De opdracht luidde: "Zie of je iets kunt doen met de jonge supporters die, doordat ze geen werk hebben, de hele dag in het supportershomet rondhangen". Snel werd duidelijk dat deze jongeren gebaat zouden zijn bij een vakgericht opleidingstraject. Door hen te laten werken en leren in het stadion van "hun eigen club" samen met andere supporters, wordt een extra prikkel toegevoegd. Kortom "weezin tegen werk". Samen met Gert Vos van afdeling WAM van de Dienst Sociale Zaken en werkgelegenheidsprojecten kreeg het project handen en voeten. Het was van belang de financiering van een dergelijk project rond te krijgen. En dat lukte. Afdeling accommodaties DWZ draagt zorg voor alle materialen en steigerkosten en DWZ voor de kosten van begeleiding, scholing en salarislasten van de jongens. Via Ben Tichem van de supportersvereniging van ADO-Den Haag werd een aantal jongeren voorgedragen voor deelname aan het project. Een probleem was dat de jongens alleen in het kader van de JWG in aanmerking konden komen voor het project. Hierdoor viel een aantal van de voorgedragen kandidaten af. Vanuit de bestaande bestanden van de JWG werd een lijst met gegadigden samengesteld. In eerste instantie zijn zes jongeren in het stadion onder leiding van Dik van der Zwan van Verenigde Schildersbedrijven HEKO aan de slag gegaan. Vanuit Werkbij werd Olaf Huis de begeleider van het project. ADO-Den Haag draagt in het project zorg voor faciliteiten. Zo werd door de sponsor Knijnenburg bv een echte werkkeet beschikbaar gesteld. De schilders hebben

hun eigen onderkomen op het Zuiderparkcomplex.

Het project levert voor ieder van de betrokken partijen voordelen op. Er is duidelijk sprake van een win/win situatie.

Naast het maatschappelijk perspectief dat door het project aan de jongeren wordt geboden, draagt het project bij tot de verbetering van het imago van ADO-Den Haag supporters. Via dit initiatief kan DSZW jongeren die anders moeilijk te bereiken zijn, opleiden en hen voorbereiden op een reguliere baan.

Het Zuiderparkstadion krijgt na lange tijd een grondige schilderbeurt. Aan de schildersbranche worden straks een aantal goed opgeleide schilders toegevoegd. Saillant detail is overigens dat op het moment dat het project begon ADO-Den Haag de laatste plaats van de eerste divisie bezette. Onlangs werd de periodetitel binnengehaald. Hoewel een causaal verband moeilijk aantoonbaar is, is het op zijn minst opvallend.

Vooraf in de beginperiode stond het project in de belangstelling van de media. De televisie en landelijke dagbladen besteedden aandacht aan het project. De camera's van Wilbrod Fequin en van het Hart van Nederland waren op de schilders gericht.

Het eerst zijn de verschillende hekwerken en toegangspoorten aangepakt. Een hele klus omdat er, voordat begonnen kon worden met verven een aantal lagen oude verf verwijderd moesten worden. Daarna werd het restaurant onder handen genomen en opnieuw in de verf gezet. Vervolgens is de hele Knijnenburgtribune van top tot teen geschilderd. De stalen binten van de dakconstructie zien er nu weer als nieuw uit. Inmiddels is het aantal schilders uitgegroeid tot tien man. Van de oorspronkelijke bezetting hebben twee jongens het project verlaten.

Op dit moment wordt gewerkt aan de Noordtribune. Hiervoor is een speciale voorziening getroffen. Aan de stalen constructie is op zo'n tien meter boven de grond, een grote werkvloer opgehangen. Vanaf deze werkvloer worden de stalen binten van de oude verflaag ontdaan en ontroeft. Daarna worden de stalen binten "in de menie gezet" om vervolgens met

ijzerglimmer te worden afgelakt. Er wordt dus letterlijk en figuurlijk op hoog niveau gewerkt.

Een bijzondere taak rust op de schouders van Olaf Huis van Werkbij. Hij is de man die, naast de leermeester van schildersbedrijf Heko, de jongens begeleiding biedt. Deels bestaat de begeleiding uit de normale taken van een werkgever maar daarnaast vergt deze bijzondere doelgroep de nodige inzet op maatschappelijk gebied. Mede door de sleun van deze twee coaches zijn de supporters die voor een baan op de reguliere arbeidsmarkt nauwelijks in aanmerking kwamen, uitgegroeid tot een gemotiveerd schildersteam die hun weg binnen de schildersbranche zullen vinden.

De begeleidingsgroep komt onder voorzitterschap van Albert Wagener periodiek bijeen. Het bestuur en het stadionmanagement van ADO-Den Haag, directie en leermeester van Schildersbedrijf HEKO, afdeling Accommodaties DWZ, de Werkbij, DSZW/WAM en de technisch controleur bespreken de voortgang van het project. Knelpunten worden in deze vergadering aan de orde gesteld en zo mogelijk opgelost.

De duur van het project is gesteld op achttien maanden. Binnen deze periode moet een aantal jongeren zijn doorgestroomd naar de reguliere arbeidsmarkt en het Zuiderparkstadion klaar zijn voor een nieuwe fase. Wellicht een nieuwe fase. Wellicht een fase waarin het stadion weer ruimte biedt aan bezoekers van ere-divisiewedstrijden.

Overgenomen uit: "Mooi wel!"
Personeelsblad Dienst Welzijn Den Haag,
december '96, no. 6.

De LOSB op de bres voor sportstimulering

Aan de vorming van de stichting LOSB (Landelijke Organisatie Sport- en Bewegingsstimulering) ligt een even eenvoudige als wel gedurfd idee ten grondslag, namelijk de bundeling van alle activiteiten op het terrein van sport- en bewegingsstimulering. Er zijn nogal wat organisaties bij betrokken. Vanaf 1 januari 1994 bestond de stichting Subsidie-Ontvanger Sportstimulering (SOS) die zich per 1 maart 1996 heeft verzelfstandigd tot de LOSB.

Het lag niet in de bedoeling dat de betrokken organisaties zo spoedig mogelijk gingen fuseren. Zij blijven hun verantwoordelijkheid houden voor het reilen en zeilen van hun eigen organisatie en haar voortbestaan. Wat betreft hun programma's voor sport- en bewegingsstimulering functioneren ze evenwel als uitvoerders van binnen de LOSB ontwikkelde programma's. De volgende organisaties zijn hierbij betrokken: Landelijke Stichting voor Beweging, Recreatie en Spel (BRES), Landelijke stichting Meer Bewegen voor Ouderen (MbVO), Landelijk Steunpunt Zelfverdediging (LSZ), Nederlands Olympisch Comité * Nederlandse Sportfederatie (NOC*NSF), Stichting Hart In Beweging (HIB) en de Stichting Spel en Sport (SSS).

Aantekening

Al geruime tijd wordt er op landelijk niveau gepraat over de vorm waarin sportbeleid georganiseerd moet worden. Om tot besluitvorming te kunnen komen werd door het toenmalige WVC de Projectgroep Herinrichting Landelijk Sportbeleid (PHLS) in het leven geroepen. Deze kwam met het voorstel om niet alleen alle activiteiten op het terrein van sportstimulering te bundelen, maar ook de organisaties die op dit terrein actief zijn. Vanwege de te verwachten hoeveelheid complicaties besloot WVC voor deze klus een aparte commissie in te stellen. Dat werd de Dormissie Clustering Landelijke Organisatorische Infrastructuur op het gebied van Sportstimulering, afgekort tot CLOIS. Tegelijkertijd startte op eigen initiatief overleg tussen de betrokken landelijke sportstimuleringsorganisaties. Dit initiatief werd door het ministerie geaccordeerd, waarna de samenwerkende organisaties aan de slag gingen. Door bundeling, samenwerking en integratie van kennis, deskundigheid en markten ontstaan de volgende voordelen:

- * het gebruik van elkaars deskundigheden bij het structureren van werkprocessen en de ontwikkeling van methodieken;
- * in staat zijn om dynamisch en flexibel in te spelen op ontwikkelingen in de markt;
- * het gemeenschappelijk gebruik kunnen maken van elkaars (ingangen naar) markten;
- * het gemeenschappelijk gebruik van faciliteiten en infrastructuur;
- * het ontwikkelen van gemeenschappelijke programma's en producten;
- * een betere en meer samenhangende profilering van de verschillende sportstimuleringsorganisaties.

De hoofddoelstelling van de LOSB is: Het realiseren van programma's ter stimulering van deelname aan sport-, bewegings- en recreatie-activiteiten; het bevorderen van een verantwoord bewegingsgedrag en de daaruit voortvloeiende maatschappelijke effecten binnen een dynamische samenleving.

Het woord 'sportactiviteiten' sec dekt niet voldoende de lading van alle facetten van sportstimulering. Dit loopt namelijk uiteen van topsport tot recreatiesport, van algemene wedstrijd sport tot meer bewegen voor ouderen en ex-hartpatiënten, van sport als lifetime-activiteit tot speels bewegen in de natuur.

De brede interpretatie van sportstimulering sluit aan bij de beleidslijn, zoals die in de Welzijnsnota van de Rijksoverheid is geformuleerd. Sport vormt daarin een belangrijk thema in het verwezenlijken van gewenste welzijnswaarden, zoals participatie en zelfstandigheid van burgers, solidariteit en sociale samenhang. Het bevorderen van een verantwoord bewegingsgedrag en de daaruit voortvloeiende maatschappelijke effecten binnen een dynamische samenleving. In de jaren zeventig en tachtig heeft sportstimulering vooral in het teken gestaan van vergroting van het aantal deelnemers. De kwaliteit van deelname kreeg minder aandacht. Mede daardoor is er te weinig betrokkenheid, minder binding aan bestaande kaders en een grotere gerichtheid op consumptie. Een betere toerusting van sport- en bewegingsstimulering is nodig om tot een verantwoord kwalitatief bewegingsgedrag te komen. Extra hulp is noodzakelijk voor de uitvoering van experimenten, ondersteuning, advisering en voorlichting. Bij maatschappelijke effecten valt onder meer te denken aan de vergroting van de weerbaarheid van meisjes en vrouwen. Bijzondere aan-

dacht blijkt nodig om - onder andere - door middel van spel en sport sociale onveiligheid een halt toe te roepen. Maatregelen zullen er ook genomen moeten worden om de zorg voor milieu en natuur te integreren in sport- en bewegingsactiviteiten. Groepen in achterstandssituaties dienen meer kansen tot participatie te krijgen. Er zal meer werkgelegenheid in de sport moeten worden gecreëerd. Een groeiend aantal oudere bewegenden vraagt om speciale aandacht, zowel uit het oogpunt van gezondheid als van betrokkenheid bij het maatschappelijk gebeuren. Daarnaast is gestart met een vernieuwde aanpak van 'gezond bewegen voor mensen met een chronische ziekte'.

Programma's

Doelstelling en taken van de LOSB laten zich vertalen in programma's. De huidige programma-indeling heeft min of meer aansluiting bij de Welzijnsnota 1995-1998: Naar eigen Vermogen, Een zeer nauwe samenwerking zal op programma-niveau worden ontwikkeld met andere bij sportstimulering betrokken organisaties, zoals VNG, LC, IOS, NEBAS, NSG en de koepels op levensbeschouwelijke basis NKS, NCSU en NCS (Redactie: het LCO heeft zichzelf inmiddels aan dit rijtje toegevoegd. Maar hierover meer in een volgende editie.)

Voor nadere informatie

LOS B, Postbus 80 - 3950 AB Maarssen Tel: 0343-444066, fax 0343-449178

We maken er werk van

Locatiedag Amsterdam succesvol

door Erna Nisboer, St. Walrijn Bullenvelder

Op vrijdag 21 maart jl. vond de derde 'Locatiedag Moedercentra' plaats in Ouder-Kindcentrum 'Het Lokaal' te Amsterdam. De dertig medewerksters van Het Lokaal hadden deze dag vol enthousiasme en inzet voorbereid.

Vertegenwoordigsters van de andere elf Moedercentra werden in de gelegenheid gesteld om eens een kijkje achter de schermen te nemen van Het Lokaal.

Doel van een Locatiedag is dat de medewerksters van moedercentra onderling ervaringen kunnen uitwisselen en inspiratie op kunnen doen. De moedercentra zijn gebaseerd op vier pijlers, te weten zelforganisatie, kinderen horen erbij, open en flexibel aanbod, streven naar betaalde arbeid. Elk Moedercentrum legt daarbij eigen accenten. Voor Het Lokaal is dat 'werk en werkervaring'. Daarom werd voor deze Locatiedag gekozen voor het thema 'WE MAKEN ER WERK VAN'. 'Het Lokaal' ging vijf jaar geleden als eerste Nederlandse Moedercentrum open en is inmiddels 'groot gegroeid'. Het centrum heeft de beschikking over een ruimbemeten deel van een vroeger gezondheidscentrum, ideaal gelegen naast een winkelcentrum en bij de toegang tot een park. De ruimtes zijn door de vrouwen zelf opgeknapt, waarmee er een warme, uitnodigende sfeer is ontstaan. Per week bezoeken enkele honderden vrouwen en enkele vaders het centrum. Kinderen kunnen terecht in de speelhoek van het café, maar ook in de flexibele kinderopvang (12 plaatsen per dagdeel). Inmiddels zijn een kleine 50 vrouwen doorgestroomd naar de arbeidsmarkt, een eigen bedrijf en/of scholing. Van de medewerksters, ruim dertig, werken er negen in een Melkert-1 baan. De andere vrouwen hebben incidentele inkomsten en/of 'verdiene' scholings- cursus- en opvang-faciliteiten.

Van heinde en verre stroomden op deze zonnige vrijdag rond de klok van tien de vrouwen binnen, merendeels ook vrouwen met een werkervaringsbaan plus een ondersteunende beroepskracht (de Locatiedagen richten zich primair op uitwisseling tussen de meewerkende moeders van de Moedercentra). Uiteindelijk waren er ongeveer 90 vrouwen aanwezig in Het Lokaal op deze zonnige dag.

De dag werd geopend met een speelse act waarin Katoetje, de 'zus' van één van de Lokaal-medewerksters centraal stond. De act gaf een beeld van de belangrijkste onderdelen van Het Lokaal als centrum: de winkel, het atelier, flexibele kinderopvang, kinderopvang-centrum, café en administratie/beheer. De workshops-thema's van deze Locatiedag geven aan dat er letterlijk én figuurlijk werk van gemaakt wordt in Het Lokaal. Op dit moment zijn er rond de dertig vrouwen werkzaam in Het Lokaal en dat aantal groeit nog steeds.

Na de opening verspreidden de deelnemers zich over het gehele gebouw. In totaal waren er zes workshops: winkel, administratie/beheer, atelier, café en catering, kinderopvang en beroepskrachten. Alle workshops hadden eenzelfde opbouw: kennismakingsronde, informatie-verstrekking, een opdracht en gelegenheid voor vragen en discussie. De inmiddels zeer deskundige Lokaal-medewerksters gaven zelf de workshops die ze vooral degelijk hadden voorbereid (en zelfs geolend).

Opvallend was dat de workshop Administratie/beheer bijzonder in trek was. Veel vrouwen wilden meer weten over de praktisch-organisatorische kant waarbij je bijvoorbeeld kunt denken aan automatisering, archivering, deelnemers-administratie, betalingssystemen, publiciteit, de balie-functie. Het was duidelijk te merken dat Het Lokaal al vijf jaar bestaat en dus kan bogen op een enorme ervaring. Voor met name de beginnende Moedercentra was dit zeer nuttige informatie die gretig aftrek vond.

In de workshop Atelier konden de vrouwen haar creativiteit volop kwijt in het maken van een tegelplaatje, rond het thema 'de vier jaargetijden'. Het resultaat was prachtig. Al werkend werd verteld hoe het werk in het Atelier wordt georganiseerd en hoe de vrouwen hun eigen deskundigheid aan cursisten overdragen.

De workshop Kinderopvang ging over de 'wenperiode' van ouder en kind. Aan de hand van een rollenspel kwamen de verschillende kanten hiervan aan de orde hetgeen een leuke discussie tot gevolg had.

In de workshop 'café/catering' werd ingegaan op de inkoop, de presentatie,

prijs bepaling etc. Een overheerlijke lunch was het uiteindelijke tastbare resultaat.

De 'winkel'-workshop vertelde over onder andere het inkoop-beleid en over de beoordeling van producten van inbrengsters. Met een rollenspel werd gedemonstreerd hoe je een binnenlopende klant ontvang en informeert.

Tijdens de workshop 'Kinderparty-centrum' kregen aanwezigen een helder beeld van wat er komt kijken bij een commercieel kinderpartijje.

De beroepskrachten kregen informatie over de werkervarings-trajecten zoals die in Het Lokaal zijn georganiseerd. De beide beroepskrachten schetsten hun begeleidende en coördinerende rol daarbij. Vragen van deelnemers aan deze workshop betroffen onder andere:

- de relatie met de overkoepelende organisatie,
- financieel selfsupporting zijn en de consequenties ervan,
- de verschillende typen werkervaringsplaatsen die mogelijk zijn,
- de Lokaal-structuur.

De dag werd afgerond met een op de lachspieren werkende act over de inmiddels bekende Katoetje, die volbehangen met 'workshop-attributen' van haar laatste workshop terugkwam in het café: vermoeid maar uiterst voldaan.

Al met al is er heel hard gewerkt in de workshops, zowel door de ontvangende vrouwen als door de deelnemers aan de workshops.

Informatie, inspiratie, grensverleggend, motiverend... allemaal woorden met inhoud na deze sfeervolle locatie-dag in Het Lokaal te Amsterdam.

Het verslag van de workshop voor beroepskrachten, over de werkervaringsplaatsen is op te vragen bij het LCO/Moedercentra. Tel. 070-3804431.

Kunst-stuk aan de Maas

Onderhoud en waardering buitenkunst in Rotterdam

Hans Kombrink, wethouder van Kunstzaken in Rotterdam, heeft op woensdag 19 maart het rapport 'Kunst-stuk aan de Maas'.

Onderhoud en waardering buitenkunst in Rotterdam' in ontvangst genomen. Tevens is door de voorzitter van het Kwaliteitspanel Rotterdam een kwaliteitspenning aan Unilever uitgereikt. De 'pluim'-penning voor Unilever is een beloning voor de zorgvuldigheid waarmee het bedrijf bij de verhuizing van het hoofdkantoor naar het Weena het kunstwerk

'Belichaamde Eenheid' van Wessel Couzijn heeft 'meeverhuurd'. Het Kwaliteitspanel Rotterdam presenteert met 'Kunst-stuk aan de Maas' een rapport dat gebaseerd is op een schouwing van 209 kunstwerken en (herdenkings)monumenten en gesprekken met de kunstenaars Loeki Metz, Hans Citroen, Evert den Hartog en John Wouda.

In het streven van de gemeente Rotterdam om in het jaar 2001 culturele hoofdstad van Europa te worden, hoort de beeldende kunst in de buitenruimte het visitekaartje van de stad te zijn. Uit de schouwing door het Kwaliteitspanel Rotterdam van 209 kunstwerken en (herdenkings)monumenten blijkt dat het achterstallig onderhoud groot is. Van de 133 getoetste objecten die onder verantwoordelijkheid van de Dienst Gemeente Werken Beheer Gebouwen vallen, bieden slechts 57 (ca. 43%) een 'goed onderhouden' aanblik (42 zijn matig onderhouden en 34 slecht onderhouden). Van de 39 kunstwerken die onder het beheer van andere gemeentelijke diensten vallen is eenderde deel goed onderhouden, eenderde matig en eenderde slecht onderhouden.

"Als je als toerist in Parijs of Wenen rondloopt dan stralen de standbeelden je toe. Je merkt dan dat de stad met trots zijn beelden aan de bezoekers toont. En als ik dan in Rotterdam om mij heen kijk dan zien de beelden er vaak niet uit. Als een bezoeker vanuit het Centraal Station langs de Doelen loopt dan ziet hij eerst twee half gesloopte sokkels en ook de derde sokkel waar een modern beeld op staat is kapot. Rond de sokkel ligt allemaal rotzooi. Het beeld zelf is al tijden

lang met witte verf besmeurd. Dat is toch geen gezicht?"

In 1994 strandt een poging van de toenmalige wethouder van Kunstzaken om meer duidelijkheid te krijgen van 14 betrokken gemeentelijke diensten en beheerders over het achterstallig onderhoud van 'hun' kunstbezit. Anno 1997 heeft wethouder Kombrink geld uitgetrokken voor het wegwerken van het achterstallig onderhoud bij de collectie van de Dienst Gemeente Werken. De andere beheerders van gemeentelijke kunst kunnen geen beroep doen op dit extra budget.

Een van de belangrijkste conclusies uit de rapportage van het Kwaliteitspanel Rotterdam is, dat in tegenstelling tot de klaarblijkelijke desinteresse bij diverse gemeentelijke diensten voor 'hun' kunst, een groot deel van de Rotterdammers een sterke emotionele band toont met de beelden en monumenten in de Maasstad.

Een sprekend voorbeeld is het 'Ketelbinkie' van Huib Noorlander op Katendrecht. Een 69-jarige uit de nabijgelegen seniorenflat: "Ketelbinkie hoort hier op Katendrecht. Er zijn uit deze buurt en Crooswijk veel jongens en meisjes naar zee gegaan. Die kwamen uit de armoede Kijk, daar op het balkon heb je Karel, die heeft nog als ketelbinkie gevaren. Die van Hotel New York zouden het wel willen hebben. Maar daar komt niks van in. Het hoort hier en niet bij die rijken. Wij houden zelf het plantsoentje bij. Dat doen die oudjes van 55-plus. Mijn vrouw loopt er ook wel eens te schoffelen."

Uit de inventarisatie blijkt verder: *

- dat de toeschouwer het meestal zonder tekstbordjes of inscripties moet stellen. Zo ontbreekt bij 50 van de 91 beelden die vallen onder de Dienst Gemeente Werken elke informatie.

Nietszeggend is bijvoorbeeld de tekst op het bordje bij de 'Obelisk' van Herman Makking op het Marxplein. Deze luidt: 'Verlichting monument mogelijk gemaakt door Deelgemeenten Kralingen/Crooswijk, Gemeentewerken afdeling Buisser Gebouwen, Eneco, De Werf Kralingen/Crooswijk.' Van de eertijds geplaatste verlichting is echter geen spoor meer te bekennen. Dat juist een beeld als de 'Obelisk' aan waarde wint wanneer de toeschouwer weet waar het voor staat, blijkt bij het aanspreken van

een buurtbewoner: "Het beeld symboliseert de triomf van Crooswijk over de krottenkoning Fennis. De Obelisk is namelijk gebouwd op het puin van de laatste krotten van Fennis in de buurt."

* drierivierde van de geschoouwde objecten, namelijk 157 van de 209 stuks, passen goed in de omgeving.

* bij ruim 54% van de objecten is niets aan te merken op de staat van onderhoud van de directe omgeving. Bij 67 objecten is de directe omgeving matig en bij 27 slecht onderhouden.

De staat waarin het Kwaliteitspanel Rotterdam het in 1990 onthulde 'Muurtje van Moulin' en de directe omgeving in de Deelgemeente Noord aantroft is niet iets om trots op te zijn: "Van de tekst die eens het 'muurtje' sierde resteert nog de lettercombinatie 'een'. Bij de pilaar, die deel uitmaakt van het muurtje, ontbreekt een steen. De doelpalen zijn verloosd. De muur is op diverse plaatsen beschadigd. Er ontbreken verschillende basaltkeien in de bestrating. Bij het tweede bezoek eind januari 1997 liggen er nog steeds restanten van vuurwerk van het voorbije oud en nieuw. Afgezien daarvan ligt er op dat moment het kadaver van een vogel, hondepoep en veel zwervuul." Een 43-jarige Jamaicaanse: "Als ze zo'n monument van Pele in Brazilië zouden hebben, dan zou het een altaar zijn. Het zou er heel anders uitzien. Dit is toch niet de wijze waarop je iemand eert."

Aanbevelingen

De rapportage besluit met 11 aanbevelingen. Een selectie:

- de gemeentelijke diensten worden aangespoord orde op zaken te stellen bij de door hen beheerde kunst. In 1997 dienen zij alsnog te komen met een inventarisatie van de omvang en de mate van achterstallig onderhoud van hun kunstbezit in de buitenruimte. Daarbij dienen de beheerders aan te geven hoe en op welke termijn het achterstallig onderhoud kan worden weggewerkt.
- bij de afweging over het al dan niet uitvoeren van achterstallig onderhoud kan ook besloten worden, eventueel in overleg met de deelgemeenten als toekomstige beheerders, sterk verwaarloosde kunstwerken definitief te verwijderen.
- onderzocht dient te worden of het reguliere onderhoud van de objecten mogelijkheden biedt voor nieuwe banen in het kader van gesubsidieerde arbeidsplaatsen. Als logisch onderdeel van deze

nieuwe banen zal ook een specifieke onderhoudsopleiding kunnen worden opgezet.

* bij het verlenen van opdrachten aan kunstenaars dienen in het contract afspraken te worden gemaakt over de 'levensduur' en de plaatsing van het kunstobject. Door het opnemen van dergelijke bepalingen kan de gemeente zich op termijn kosten en moeite besparen als herstel, opruiming of verhuizing van het object nodig mocht zijn.

Voor meer informatie kunt u zich wenden tot Gerard Nijssen, tel. 020-6384223

Bij 13 objecten konden de enqueteurs geen keus maken of de locatie al dan niet geschikt is. Opvallende aanwezige in deze laatste categorie is 'Verwoeste Stad' van Ossip Zadkine op het Plein 1940: "Er vindt teveel bouwkundige verdichting plaats, onder andere bij het Maritiem Museum. Maar door de emotionele binding kan ik geen andere plaats bedenken." Daarentegen steekt een 32-jarige bezoeker zijn teleurstelling bij zijn eerste kennismaking met het beeld niet onder stoelen of banken: "Ik was in het Zadkine museum in Parijs. Daar staat een afgietsel van 'Stad zonder hart'. Dat beeld maakte veel indruk op mij. Dus toen ik naar Rotterdam kwam stelde ik mij er veel van voor. Maar toen zag ik het daar op dat pleintje staan en dat was een grote teleurstelling. Dat het ontrukte hart op zo'n plek moet staan, dat snap ik niet. Kan er nou geen betere, ruimere plek worden gevonden voor HET beeld van Rotterdam?" (pag. 40 van het rapport)

HSA001000140
147
Tijdschriften MO